

הַסְיוּדוּס תַּאֲגוּנָיָה

תירגם מיוונית עתיקה והוסיף מבוא והערות:
שמעון בוזגלו

תוכן העניינים

מבוא 9

תאוגוניה 29

נספח א':

'בריאית העולם' מאת אֶפֶלודֹרוֹס 89

נספח ב':

'שתיים-עשרה המטלות של הֶרַקְלֵס' מאת אֶפֶלודֹרוֹס 105

מפתח שמות 119

‘תִּאֲוֹגֹנִיָּה’¹ היא אולי היצירה הספרותית היוונית הקדומה ביותר שהגיעה אלינו. וגם אם לא, היא הדוגמה המוקדמת ביותר מיוון העתיקה לספרות מסוגה, והדוגמה השלמה היחידה. כמו היצירות הדומות לה ברחבי המזרח הקרוב הקדום (והעולם העתיק בכלל), היא עוסקת במוצא העולם והאלים, ובאירועים שהובילו לביסוס הסדר הנוכחי.

לְתִאֲוֹגֹנִיָּה היתה השפעה מכרעת על עיצוב הדת היוונית, ולזמן מה – גם על הקוסמוגוניה (סיפור בריאת העולם) היוונית. ההיסטוריון המפורסם הֶרודוטוס, שחי במאה החמישית לפנה"ס, כותב ('היסטוריה' ב, 53):

אבל כיצד התהווה כל אחד מן האלים, האם כולם היו קיימים תמיד, מה היה מראש, לא ידעו היוונים עד תמול שלשום (אם אפשר לומר כך). כי לדעתי, הֶסְיוֹדוֹס והוֹמֶרוֹס חיו רק כ־400 שנה לפני זמני.² הם היו אלה שכתבו ליוונים את תולדות האלים, נתנו לאלים את שמותיהם, הקצו להם כיבודים³ ואומנויות ותיארו את מראש.⁴

1. 'תאוגוניה': תולדות האלים (ביוונית *theogonia*, הולדת האלים).
2. כ־400 שנה לפני זמני: לפי המחקר המודרני הוא חי בין 250 ל־300 שנים בערך אחריהם.
3. כיבודים: כלומר, תפקידים או תחומי סמכות. למשל, הים הוא תחום הסמכות של פוסידון, הציד הוא התחום של ארטמיס, וכך הלאה.
4. בתרגום בנימין שימרון ורחל צלניק-אברמוביץ' (פפירוס 1998). המשורר המהורהר קְסֶנופֶּנְס, בן המאה השישית לפנה"ס, מחזק את דבריו של הֶרודוטוס, אבל מזוהית הגותית ובחיוך מריר (פרגמנט 11. על קסנופנס ראו בספר 'חריץ מושחת' ב"רשימת ספרים נבחרים"):

הוֹמֶרוֹס וְהֶסְיוֹדוֹס יָחֶסוּ הַכֹּל לָאֱלִים,
אֵת כָּל מַה שְּׁרָאִי לְתוֹכָהּ וְגִנְיָ בְּקֶרֶב אֲנָשִׁים:
לְגֵנֵב וּלְנָאֵף וּלְרֵמוֹת זֶה אֵת זֶה.

הוֹמֶרוֹס עשה את זה, כמובן, ב'אֵילִיָּאס' ('איליאדה') וב'אֹדִיסיָאָה', אבל רחוק מן השיטתיות המרוכזת שאנחנו מוצאים ב'תאוגוניה'.¹ מכל מקום, האם הֶסְיוֹדוֹס והוֹמֶרוֹס אכן עשו את מה שְהֶרודוֹטוֹס מייחס להם? התשובה מעורבת. שניהם לא צצו כך פתאום. לפנייהם היתה שרשרת ארוכה של משוררים, שזכרו בעל-פה שירי עלילה, אָפּוֹסִים, והעבירו אותם מדור לדור. מה שמייחד את שניהם הוא, שהם זכו ככל הנראה להיות הראשונים שיצירותיהם הועלו על הכתב, ולו רק מפני שהפניקים הביאו אותו ליוון דור או שניים לפנייהם, בתחילת המאה השמינית לפנה"ס.²

אבל ליוונים היה כתב כבר מאות שנים לפני כן. במקומות שונים בעולם היווני התגלו אלפי לוחות חרס עם כתב, המכונה Linear B (קווי ב'). זה היה הכתב של התרבות המיקנית, ששיגשגה בערך בין 1600 ל-1200 לפנה"ס.³ אחרי פיענוח הכתב הזה, בשנות החמישים של המאה העשרים, התברר שהוא מסמן מילים בשפה היוונית. התוכן שאנחנו מוצאים בלוחות עוסק בענייני אדמיניסטרציה שונים. בנוסף, וזה מה שחשוב לענייננו, אנחנו

1. היצירות האלה, ביחד עם יצירתו הנוספת של הֶסְיוֹדוֹס, 'עבודות וימים', היו הקנון הדתי והמיתולוגי היווני, כפי שאפשר ללמוד מדבריו של הֶרודוֹטוֹס, ושל מחברים רבים לפניו ואחריו. אבל היו עוד לא מעט יצירות, שחלקן נכתבו אולי אפילו בזמנם של הֶסְיוֹדוֹס והוֹמֶרוֹס, ונתנו גם הן את אותותיהן על הדת היוונית ועל האלים שלה. מתוכן, היצירות המכונות 'המזמורים ההוֹמֶרִיִּים' הגיעו אלינו במצב די טוב, אבל שאר היצירות הגיעו אלינו ברובן במצב מקוטע ביותר ולפעמים בשמן בלבד (ראו תרגומיו של West ב"רשימת ספרים נבחרים" תחת הכותרת "תרגומים מן השירה היוונית העתיקה").

2. כפי שהפניקים הביאו את הכתב זמן קצר לפני כן לממלכת ישראל ולשבת יהודה. זהו הכתב העברי הקדום (כתב דֵּעֶץ), שקדם לכתב הארמי המרובע הנהוג עד ימינו.

3. התרבות המיקנית המפוארת פרוחה בממלכת מיקנאי, ששכנה בצפון מזרח חצי האי הפלופונסי, אבל גם במקומות אחרים ביוון, כולל באתונה. לוחות ה-Linear B המוקדמים ביותר מתוארכים ל-1450 לפנה"ס בערך. רוב הלוחות התגלו בכלל בקנוסוס שבכרתים, בסוף המאה התשע-עשרה ותחילת המאה העשרים, על ידי הארכיאולוג הבריטי ארתור אוונס (Evans).

מוצאים בלוחות גם רשימות של מנחות שהוענקו לאלים שונים: אֶרֶטְמִיס, אֶתְנָה, דִּיוֹנִיסוֹס, דֶּמֶטֶר, הֶפֶיסְטוֹס, הֵרָה, זֵאוֹס, לֵטוֹ, פּוֹסִידוֹן ועוד, כולל לאלים שלא הוזכרו בספרות היוונית אחר כך. מתברר שזאוס והֵרָה היו זוג כבר אז, אבל ניכר שפּוֹסִידוֹן היה חשוב מֵזאוס. הלוחות אינם חושפים בדרך כלל מה היה תפקידו של כל אל.

מעט אחרי 1200 לפנה"ס, בעקבות קטסטרופה שסיבותיה אינן ברורות, התרבות המיקנית נחרבה,¹ הכתב אבד,² ויוון שקעה (לפחות מנקודת מבט מאוחרת) למעין "תקופת חושך", שנמשכה בין 300 ל-400 שנים, עד תחילת המאה השמינית לפנה"ס ועד לכתב החדש שהביאו איתם הסוחרים הפניקים.

בכל אופן, סביר להניח שהדת המשיכה להתקיים ולהתעדכן, ולאלים המוזכרים בלוחות Linear B נוספו אלים חדשים וחלק מן התפקידים ותחומי הסמכות השונים עברו מיד ליד.³

1. כאמור, הסיבות לחורבן התרבות המיקנית אינן ברורות. אחת ההשערות הרווחות לכך היא הפלישה הדורית ליוון. כלומר פלישה של שבטים ברבריים שהגיעו מצפון ליוון, והשתלטו עליה. סביר להניח שהאנשים האלה היו בהירים ובעלי שיער בהיר. האם זאת הסיבה לכך שחלק גדול מן האלים, הגיבורים והמלכים בספרות הארכאית ואפילו הקלאסית הם "בלונדינים"?

2. תהיתם פעם איך אפשר לחסל לגמרי את הכתב? כשמתעכבים לרגע על השאלה הזאת, מתברר שלא היה קשה במיוחד לעשות את זה. פשוט מחסלים את קמצוץ האנשים היודעים קרוא וכתוב (האנשים האלה כונו לרוב סופרים או לבלרים), והופ – אין יותר כתב. וכך גם לגבי התרבות בכלל: הקבוצה השלטת היתה זעירה, ומחוצה לה כמעט כולם היו איכרים אנאלפביתים. כל חפצי האמנות וחפצי החן שמוצאים הארכיאולוגים היו בשימוש רק על ידי הקבוצה השלטת, שהעסיקה את האמנים השונים. אם מחסלים את הקבוצה השלטת הזאת (וזה לא היה קשה, כי כאמור זו היתה קבוצה זעירה), מחסלים באותה הזדמנות גם את צרכני האמנות, ומכאן קצרצרה הדרך להשתקת האמנות.

3. זרמים שונים במחקר המקראי ובארכיאולוגיה טוענים שתהליך דומה התחולל גם בממלכת יהודה, שעשתה את המעבר מפוליתאיזם (כולל מאמונה ב־'ה' ובבת זוגו אֶשְׁרָה) למונותאיזם כנראה רק בשלהי קיומה (המחצית השנייה של המאה השביעית לפנה"ס) – יותר מאלף שנים אחרי תקופת האבות המיתית.

אם כן, מתברר שהֶרודוטוס לא היה מדויק,¹ ולפני שני המשוררים שלנו התקיימו ברחבי העולם היווני מסורות ארוכות וחיות ש"נתנו לאלים את שמותיהם". מכל מקום, הֶסְיוֹדוס והוֹמֶרוֹס הם אלה שזיקקו בשירתם את המסורות האלה, כפי שהשתקפו בתקופתם, הוסיפו להן קרוב לוודאי משהו משלהם, ואולי גם העלו על הכתב בעצמם את התוצאה או הכתיבו אותה² – וכך יצקו עבור הדורות הבאים את היסודות לקוסמוגוניה ולתאוגוניה היווניים.

השפעות מספרות המזרח הקרוב הקדום על התאוגוניה חשוב להזכיר בכמה מילים נושא המצריך דיון רחב ומעמיק הרבה יותר, והוא ההשפעה של תאוגוניות או קוסמוגוניות אחרות על ה'תאוגוניה' של הֶסְיוֹדוס. דיון מקיף ומצוין כזה ראו בספרו של ווסט.³ כאמור, הֶסְיוֹדוס לא צץ יש מאין.⁴ העולם היווני לא היה מנותק מהעולם סביבו, והשפעות של יצירות המזרח הקרוב הקדום

1. הרודוטוס לא היה מדויק: או פשוט לא ידע. הארכיאולוגיה המודרנית שמה אותנו במצב המשעשע, שבו, במובנים מסוימים, אנחנו יודעים על אירועים מלפני 3,000 שנה יותר ממה שידע עליהם משכיל לפני 2,400 שנה.

2. בלי להכביר מילים, פשוט לא ידוע אם הטקסטים של שני המשוררים האלה (ומשוררים אחרים) הועלו על הכתב כבר בתקופה המוקדמת הזאת. הטקסטים היווניים הראשונים (אחרי "תקופת החושך") שהגיעו לידינו – "כתובת דיפילון" על כד ו"הגביע של נסטור" – מתוארכים בדרך כלל למחצית השנייה של המאה השמינית לפנה"ס, והם מכילים, בהתאמה, שתיים ושלוש שורות בלבד. מכל מקום, לפי עדויות שונות, ניתן היה למצוא את הטקסטים של הוֹמֶרוֹס בחצרות של הטרונים פוליקרטס מסמוס ופייסיסטרטוס מאתונה, שחיו במחצית השנייה של המאה השישית לפני הספירה.

3. West M.L., *The East Face of Helicon: West Asiatic Elements in Greek Poetry and Myth*, Oxford, 1997, pp. 276-305.

4. תקופתו היתה כבר בעיצומה של תנועת הגירה גדולה של יוונים ממדינת (פוליס) האם שלהם, לשם הקמת התיישבויות מחופי הים השחור ועד ספרד. כל השטח העצום הזה נקרא "העולם היווני", ושטחה של מדינת

ניכרות ביצירתו של המשורר. אם ההשפעות ישירות או עקיפות, קשה לדעת, וסביר להניח שקיימים גם סתם צירופי מקרים. קיימות כמה וכמה דוגמאות בספרות המזרח הקרוב הקדום, המזכירות במידה כזו או אחרת את שושלות האלים המתחלפות ב'תאוגוניה' ויסודות אחרים בה.¹ לדוגמה, בסיפור הבריאה החתי, 'שירו של כַּמְרִי', קיים דמיון רב בין מעללי כַּמְרִי החורי-חתי לאלה של קְרוֹנוֹס היווני (ראו בעיקר 'תאוגוניה', 453-500):

בימים קודמים, לפני זמן רב, מלך אֶלֶלוּ בשמים. יושב אֶלֶלוּ על הכס ואָנו הנכבד, הראשון באלים, ניצב לפניו, משתחוה לרגליו ושם ספלי משקה בידו.

תשע שנים מלך אֶלֶלוּ בשמים, ובשנה התשיעית אָנו יצא נגדו לקרב וגבר עליו. ברח אֶלֶלוּ מפניו וירד אל האדמה האפלה. ירד

יוון המודרנית היה רק חלק אחד בעולם הזה. אגב, ה"יוונים" (הֶלֶנִים, ביוונית) בתקופתו לא ידעו עדיין שהם כאלה. אילו שאלתם את הֶסְיוֹדוֹס עצמו אם הוא הלני, סביר להניח שהיה מסתכל עליכם בתימהון ועונה שהוא בויאוטי איש אֶסְקֶה, ומוסיף שהוריו באו מקימה (כך, אילו שאלתם מישהו משבט אפרים אם הוא יהודי, היה עונה לכם שהוא אפרתי, לא יהודי). כל ההקדמה הזאת רוצה לומר, שהיוונים שוטטו להם במרחב גיאוגרפי ענק, באו במגע עם תרבויות רבות, וללא ספק ינקו מהן לא מעט (השם העברי ליוונים, או כפי שהם מכונים בבראשית י 4, "בני יוון", נגזר משמם של בני אֵיֹוֹנִיָה, היוונים ששכנו בחופי מערב טורקיה המודרנית).

1. בתנ"ך, במהותו (או לפחות לפי הדרך שבה העורכים שלו בחרו להציג אותו), אין אמנם תאוגוניה גלויה, אבל פה ושם אנחנו מוצאים בו את האל יהוה "נלחם בכמה כוחות מפלצתיים-מורדים, כגון ים, נהר, לווייתן, תהום, נחש בריח ותנין (ראו ישעיה נא 9-10; איוב ז 12; איוב כו 12-13; תהילים עד 13-14). כתובים אחרים מוסיפים פרטים שונים על אופן בריאת שמים וארץ, על שעת הבריאה, על היסודות שעליהם הארץ עומדת, וכדומה (ראו איוב לח 4-7; ישעיה מ 21-22). אפשר שכתובים אלה הם שרידים של מסורות בריאה, שנשתמרו בעל-פה ואבדו או נגנזו במשך הדורות. כמה מוטיבים מן המסורות הללו נתגלגלו לספרים החיצוניים ולמדרשי חז"ל" (יעקב קליין, מתוך סדרת 'עולם התנ"ך: בראשית', דודזון-עתי, 1997, עמ' 13). מכל מקום, שלושת הפרקים הראשונים בספר בראשית הם סיפור בריאה לכל דבר.

הוא אל האדמה האפלה ואָנוּ התיישב על כס המלכות. יושב אנו על הכס וּפְמָרְבִּי הנכבד משקה אותו. הוא משתחוה לרגליו ושם ספלי משקה בידו.

תשע שנים מלך אָנוּ בשמים, ובשנה התשיעית יצא פְמָרְבִּי נגד אָנוּ לקרב. פְמָרְבִּי, מזרע אָלְלוּ, יצא נגד אָנוּ לקרב. אָנוּ לא יכול לשאת את מבט עיניו של פְמָרְבִּי, השתחרר מידי ונמלט. הוא עלה לשמים, אך פְמָרְבִּי חש אחריו, תפס ברגליו וגרר אותו מטה מן השמים. הוא בלע את מבושיו וזרעו נמהל בבטנו של פְמָרְבִּי כמו ארד. כשבלע פְמָרְבִּי את זרעו של אָנוּ הוא שמח וצחק. הסתובב אָנוּ ואמר לפְמָרְבִּי: "שמח אתה בליבך כי בלעת את זרעי, אך אל תשמח, שכן שמתי בתוכך משא כבד. ראשית, עיפּרתי אותך עם אל הסער הנכבד; שנית, עיפּרתי אותך עם הנהר אָרְנָצַח השוצף [שמו החורי של החידקל]; ושלישית, עיפּרתי אותך עם תשמשו הנכבד; ועוד שני אלים שמתי בתוכך כמשא כבד. עוד תגיע לכך שתכה ראשך בסלעי הר תְּשָׁה". סיים אָנוּ את דבריו, עלה לשמים והסתתר.

איתמר זינגר, שתירגם מחתית את הקטע למעלה, מוסיף וכותב בלשונו: "פְמָרְבִּי הנדהם עוד הספיק לירוק מפיו את שאריות זרעו של אָנוּ, ומהטיפות הללו נוצר הר פְנָצְרָה. בינתיים, בבטנו של 'האב הפונדקאי', הולכים וגדלים האלים מזרע אָנוּ ('שמים' באכדית). הם מתייעצים עם אָאָה, החכם באלים, מנין יצאו לאוויר העולם. בסופו של דבר, אחד מהם בוקע מראשו של פְמָרְבִּי (כמו אֶתְנָה הבוקעת מראשו של זָאוּס) ואילו אל הסער, שעתידי למשול בתבל ומלואה, יוצא מן 'המקום הטוב'. אחרי סדרת הלידות 'שלא כדרך הטבע' המיילדות מטליאות את הקרעים בגופו של פְמָרְבִּי כתקן בגד קרוע. הוא מבקש לבלוע את היילוד, אך מגיניו של אל הסער, אָנוּ ואָאָה, שמים בפיו סלע חד השובר את שיניו".¹

1. מתוך איתמר זינגר, 'החתים ותרבותם', מוסד ביאליק, 2009 (עמ' 224-225). היצירה 'שירו של פְמָרְבִּי' מתוארכת למאה הארבע-עשרה או השלוש-עשרה לפנה"ס. ממלכת החתים השתרעה על פני מרכז טורקיה וצפון סוריה המודרניות. ראוי לציין שהממלכה החתית התמוטטה באותו פרק זמן בערך שבו התמוטטה הממלכה המיקנית. בנוסף,

על הַסִּידוּס

הַסִּידוּס חי כנראה במחצית השנייה של המאה השמינית לפנה"ס, והיה אולי בן זמנו של הוֹמֶרוֹס או קדם לו, אם כי כבר בעת העתיקה הדעות היו חלוקות מי קדם למי.¹ כל מה שאנחנו יודעים 'בביטחון-מה' על הַסִּידוּס – כרגיל ביחס למשוררי התקופה הארכאית – מגיע מן היצירות שלו עצמו. בארבעה קטעים ביצירותיו הַסִּידוּס מאפשר לנו הצצה אל האוטוביוגרפיה שלו, ובאחד מן הקטעים האלה הוא אפילו מזכיר את שמו (הקטעים מ'עבודות וימים' הם בתרגומו של אהרן שבתאי):²

1. 'עבודות וימים', 633-640

כָּכָה, פָּרֶסֶס שׁוֹטָה, נֶהֱג גַם אָבִי וְאָבִיךָ
לִצָּאת לַיָּם בְּסַפִּינֹת מַחְסֵר מַחֲיָה מְכַבֶּדֶת.
פַּעַם לְכָאן הוּא נִקְלַע, צוֹלֵחַ מְרַחֵק רַב עַל מַיִם
בְּסַפִּינָתוֹ הַפְּהָה מְקִימָה הָעִיר הָאֵיאוֹלִית,
לֹא מִן הַשָּׁפַע נִמְלֵט אֶף לֹא מִנִּכְסִים וּמַעֲשָׂר,
אֲלֹא מֵעֲנִי נִתְעַב שְׁלִבִּי הָאָדָם חוֹלֵק זָאוֹס.
הוּא הִתְיָשַׁב לְיַד הַלִּיקוֹן בְּכֶפֶר דֵּל, בְּאַסְקֶרָה,
רַע בּוֹ בַּחֲרָף, בְּקִיץ קָשָׁה, וְלֹא טוֹב בּוֹ אֶף פַּעַם.

"גויי הים" מוזכרים במחקר כאחת הסיבות המרכזיות לחורבן שתי הממלכות. בתעודות החתיות ניתן למצוא הקבלות מעניינות נוספות לתאוגוניה ההסידית. לדוגמה, דמותו של האל אֶפְלָרִי, המזכירה את דמותו של אטלס, שנושא על כתפיו את השמים, ועוד.

1. היוונים במאה החמישית והרביעית לפנה"ס נהגו למנות את המשוררים הכי מוקדמים שלהם בסדר הבא: אוֹרְפֵּאוֹס, מוֹסִיֹּס, הַסִּידוּס, הוֹמֶרוֹס, אבל שני המשוררים הראשונים הם ככל הנראה דמויות מיתיות.

2. 'עבודות וימים', שוקן, 2004.

2. 'תאוגוניה', 22-34

פעם הן למדו את הסידור שיר יפה,
כשרעה את צאנו על הליקון הקדוש.
וזה הדבר הראשון שאמרו לי האלות,
המוזות האולימפיות, בנות זאוס נושא המגן:
"רועים בורים, יצורים מבישים, בטן מהלכת:
אנחנו יודעות להפיץ שקרים, שנשמעים אמינים,
אבל אנחנו יודעות – אם נרצה – לשיר דברי אמת".

כך אמרו הרהוטות, בנותיו של זאוס הגדול,
קטפו ענף דפנה מפלא ונתנו לי אותו, כמטה.
הן נפחו לתוכי קול אלהי, שאפאר את מה שיהיה והיה,
וצו עלי לשיר על הברכים הנצחיים,
אך תמיד לשיר עליהן בהתחלה ובסוף.

3. 'עבודות וימים', 646-662

אם למסחר רצונך להטות את לבך קל הדעת,
כדי לחמק מחובות ומרעב מדאיב נפש,
את מדותיו של הים הגועש אתאר באזניך,
אף שאינני ממחה בעסקי הספינות או בשיט.
הן עד היום בספינה על הים הרחב לא הפלגתי,
פרט לאובויה מאוליס, שבה בעבר האכאים,
משך החרף חפו כשקבצו מיון המקדשת
חיל גדול נגד טרויה המתיפה בנשיה.
למשחקים בכלקיס לכבוד הגבור אמפידמס
את המצר חציתי, שם שפע פרסים העניקו
מפי כרוז ילדיו, ואוכל להגיד שנצחתי

אז בשירה וזכיתי לטל חצובה עם אֲזָנִים,
את זו הקדשתי למוזות של הליקון, במקום בו
אל השירה הצלולה הן פַּעַם הראו לי הדרך.
זה נסיוני בספינות שפינים משמשים להן דבק,
אף את רצון זאוס אוֹחוֹז האִיגִים אוכל להשמיע,
כי לחבר שירה ללא גבול למדוני המוזות.

4. 'עבודות וימים', 27-41

פרסס, שים לב לדבר, ואל נא תניח לאַרִיס
זו השמחה בפגעים את לבך מעמל להסיח -
שתסתכל בקטטות מתדינים ותקשיב לכל בלע.
אין לאדם די זמן לבזבז על קטטות ועסקי דין
כל עוד מזון לשנה לא אגר למשמרת בבית
בתם הקיץ, יכול אדמה מדגנה של דמטר.
רק אם צברת בשפע, לך תדין ותריב על
רכוש זולתך. אולם אל תחלם שתוכל גם הפעם
שוב לעשות זאת. הבה נסדיר את הריב שבינינו
בהליכי דין צודק, שהוא נעלה ומזאוס.
את הירשה הן חלקנו, אף על הרב התנפלת
ועשקתני, דוחף שלמונים לכיסי שליטינו
בולעי השחד, אלה חומדים משפטים שכאלה.
הו הכסילים, לא יודעים מה פחות השלם מהחצי,
לא מה שטוב בחלמית ובעירית מה הערף.

מארבעת הקטעים האלה ניתן לבנות את הביוגרפיה הבאה: אביו של הסיודוס היה ימאי מהמדינה (פוליס) קימה באִיאולִיס (צפון מערב טורקיה המודרנית, מול האי לסבוס), שהעוני אילץ אותו לעזוב אותה ולהתיישב בכפר העלוב אסקרה באזור בויאוטִיה

במזרח יוון, ליד הר הֶלִיקוֹן. הֶסְיוֹדוֹס נולד שם ואולי גם אחיו פַּרְסֶס, שלא ברור אם היה צעיר או מבוגר ממנו, אם כי לפי הטון הדידקטי שבו הסיודוס פונה אליו, סביר להניח שהיה צעיר ממנו. הֶסְיוֹדוֹס עבד כרועה צאן עד שפעם אחת נתקל, לדבריו, במוזות, שהעניקו לו את מתנת השירה. כעבור זמן מה הוא הפליג מאֵוֹלִיס בחוף המזרחי של יוון (המקום שממנו לפי המסורת יצאו היוונים להילחם בטרואה) לִכְלָקִיס באי אֵוֹבּוֹיָה, כדי להשתתף, במסגרת תחרויות שונות, בתחרות שירה שערכו בניו של הגיבור אֶמְפִּידֶמֶס.¹ הוא זכה בתחרות וקיבל כפרס חצובה,² שאותה הקדיש למוזות של הֶלִיקוֹן. אחרי שאביהם מת, רבו שני האחים על הירושה, לא הסתדרו ביניהם ונראה שפַּרְסֶס פנה לבית המשפט. לטענת הֶסְיוֹדוֹס, אחיו שיחד את השופטים לצדד בו.³

1. ביצירה בשם 'התחרות בין הוֹמֶרוֹס לֶהֶסְיוֹדוֹס', שנכתבה במאה השנייה לספירה (אבל מבוססת על יצירה מן המאה הרביעית לפנה"ס), מסופרת האגדה שבתחרות השירה הזאת באֵוֹבּוֹיָה הסיודוס התחרה נגד הוֹמֶרוֹס. כל הקהל קרא להעניק את הניצחון להוֹמֶרוֹס, "אבל המלך הכתיר את הסיודוס, ואמר שמן הראוי להעניק את הניצחון למשורר המעודד לחקלאות ולשלום, ולא למי שמספר על מלחמות וטבח".
2. חצובה: כלי בעל שלוש רגליים, ששימש לא רק כתמוכה, אלא גם כחפץ נוי כשלעצמו – במקרים מסוימים חפץ נוי יקר, אם יצרו אותו ממתכת יקרה (וסביר להניח שזה מה שהסיודוס זכה בו).
3. אין ספק שהֶסְיוֹדוֹס לא למד בבית ספר, כי זה לא היה קיים, ולא אצל מורים פרטיים, כי אביו היה עני, ולא קרא ספרים, כי לא היו, ולא מסביבתו, כי היא היתה מורכבת מכפריים קשי יום ורועי צאן. אז איך למד לקרוא ולכתוב, אם בכלל, ואולי יותר מכך: מהיכן השליטה הזאת בשפה וברזי השירה? אין לכך הסבר מניח את הדעת, אבל אני רואה בעיני רוחי תמונה ויקטוריאנית מעין זו: ברחבי העולם היווני שוטטו משוררים שונים, שדיקלמו ושרו, בעל־פה, שירי עלילה שונים, שיעשעו את האנשים וזכו אולי בתמורה לארוחה ולקורת גג זמנית. אחד מהם עבר בכפר אֶסְקֶה. הנער הֶסְיוֹדוֹס עמד והקשיב לו. והנה, כמו בקלישאה, כבמטה קסם עולמו השתנה עליו. הוא נצמד למשורר ומתחנן שילמד אותו את האמנות הנפלאה הזאת. מכאן ועד לפסגת ההליקון המדרון אינו תלול במיוחד.

בנוסף לציטוטים האלה, שכדאי להיות זהירים כלפיהם,¹ הגיעה אלינו כמות גדולה של עדויות ביוגרפיות שונות על ה'סידור', שנכתבו לפעמים מאות שנים אחרי מותו ומשתייכות ברובן לעולם האגדה, אבל ברור שהן משקפות את ההערכה הרבה שהדורות הבאים רחשו למשורר.² על כל פנים, הדרך הטובה ביותר להכיר יוצר היא לגשת ליצירה שלו. בקרב החוקרים אין הרבה מחלוקת על כך שה'תאוגוניה' ו'עבודות וימים' הן שתי יצירות שה'סידור' הוא המחבר שלהן, ושה'תאוגוניה' היא ככל הנראה המוקדמת מבין השתיים.³

ב'תאוגוניה' ה'סידור' פותח במזמור שבח אל המוזות ומבקש מהן השראה לשירו. אחרי כן הוא מספר את סיפור בריאת העולם, החל מארבעת האלים הראשונים – כאוס, ג'יה, ט'טרוס וא'רוס – המשך בטיטנים, "האלים הקודמים", וכלה בדור האלים

1. מי ערב לנו שהחומר הזה איננו בדוּתה פואטית של המשורר? אין ספק שהמפגש של ה'סידור' עם המוזות הוא תולדה של דמיון הוזה, אבל אין מניעה שגם הדמות של אחיו פ'רס עשויה להיות בדוּתה פואטית, כדי לשמש סיפור מסגרת לעלילת 'עבודות וימים'.
2. ראו דוגמה לעדות ביוגרפית כזאת בעמ' 22.
3. להרגשתי, ורק על סמך קריאה קפדנית בטקסטים עצמם, אלה שתי יצירות של שני משוררים שונים. הרעננות והיד הקלה שחיברה את ה'תאוגוניה', ביחד עם הדמיון המסויט כמעט, פשוט נעדרים מנפשו של מחבר 'עבודות וימים'. אפשרות אחרת היא שה'תאוגוניה' היא יצירת נעורים פלאית (במובן שהיא לא בוסרית כמו רוב־רובן של יצירות נעורים), שנכתבה כשה'סידור' היה איש צעיר, ו'עבודות וימים' נכתבה שנים רבות אחרי כן, בזיקנה שהיתה נרגנת וטרחנית (או שאת הפתיחה של 'עבודות וימים', עד שורה 212, הוא חיבר בצעירותו, בשיירי ההשראה האחרונים שנותרו לו אחרי חיבור ה'תאוגוניה', ואת השאר הוא תפר לפתיחה הזאת אחרי שמיצו יבשו). אפשרות נוספת היא, שהואיל ומדובר ביצירות עם מטרות שונות, גם הכתיבה שונה (ראו, למשל, הפער בין היד שחיברה את המצע לספר בראשית לזו שחיברה את המצע לספר שמות, או בין היד שחיברה את ה'איליאס' לזו שחיברה את ה'אודיסיאה'). אבל ספק אם ה'סידור' היה יכול להיות כל כך פרוטאי ולהפוך את עורו בלוליינות כזאת. אגב, לחוקרים אין הרבה יותר סימוכין על כך ששתי היצירות הן של ה'סידור', מעבר לעובדה שהעת העתיקה מייחסת לו אותן – וכפי שרובם יודעים, זה לא המון.

האחרון והנוכחי, שבראשו עומד זאוס. היצירה מכילה רשימות- שמות באורכים שונים, ושזורה בכמה סיפורי משנה.

ב'עבודות וימים' הֶסְיוֹדוֹס מוכיח את אחיו פֶּרְסֶס, מדרכן אותו לכבד את הצדק ולעבוד קשה, ומראה לו איך אפשר להצליח בחקלאות ובספנות, כדי לשפר את מצבו הכלכלי והחברתי, אם רק יקפיד לקיים כללים מסוימים ויידע מה הם הימים הנכונים והלא נכונים לפעילויות השונות. ושוב, סוד ההצלחה טמון בעבודה קשה.

מרטין ווסט (West), מגדולי חוקרי הֶסְיוֹדוֹס בימינו, מתאר את דמות המחבר העולה משתי היצירות: "כפרי זעפן ושמרן, שנטה להרהורים, לא אהב נשים או את החיים, והרגיש היטב את כובד משקלם של האלים עליו"¹ - תיאור לא רע כשמדובר במחבר 'עבודות וימים', אבל כזה העושה עוול למחבר העסיסי והרענן של ה'תאוגוניה'.

המגן של הֶרַקְלֶס² היא יצירה קצרה שנהגו לייחס להֶסְיוֹדוֹס, אבל נכתבה כנראה בין 600 ל-550 לפנה"ס. היא מתארת את הקרב בין הֶרַקְלֶס לקֵיקֶנוֹס, בנו של האל אֶרֶס, ומתמקדת בעיטורים על המגן של הֶרַקְלֶס.

גם היצירה 'קטלוג הנשים' יוחסה להֶסְיוֹדוֹס, אבל נכתבה אולי בין 580 ל-520 לפנה"ס. היא מורכבת מחמישה ספרים, שהגיעו לידינו במצב מקוטע מאוד, ומתחילים משתי השורות האחרונות ב'תאוגוניה'. היצירה מציגה בשיטתיות קטלוג של נשים בנות תמותה, ששכבו עם אלים, ושל הצאצאים המשותפים שלהם, החל מבני האדם הראשונים ועד הֶלֶנָה, רגע לפני פרוץ מלחמת טרויה.

להֶסְיוֹדוֹס מיוחסות עוד כמה יצירות, שהגיעו אלינו במצב מקוטע מאוד או בשֶׁמֶן בלבד, וככל הנראה חוברו אחרי זמנו. כל היצירות (האותנטיות) של הֶסְיוֹדוֹס מחוברות בצורת שיר, במשקל ההֶקְסַמֶטֶר הדֶקְטִילִי, כמו אצל הוֹמֶרוֹס, וכפי שהיה נהוג בשירה האפית בכלל.

1. *The Oxford Classical Dictionary*, מהדורה שלישית, 1996, תחת הערך Hesiod.

כאמור, ה'תאוגוֹנִיָּה' חשובה ביותר ויסודית להכרת סיפור הבריאה והדת היווניים. אבל כיצירה ספרותית אין טעם להשוות אותה לאפוסים של הומרוס, מפני שמדובר בסוגה אחרת לגמרי, שמטבעה נוטה יותר לקטלוג ולאילנות יוחסין ופחות לעלילות דרמטיות (ולנסיקות הפואטיות מרוממות הנפש הנובעות מהן, לפחות במקרה של הוֹמֶרוֹס). עם זאת, במסגרת הסוגה שלה, או אולי למרות הסוגה הזאת, מדובר ביצירה שרחוקה מלהיות יבשה וחד־גונית, להפך: זו יצירת מופת עסיסית וסוחפת, שנודף ממנה לכל אורכה ריח של טריות לא לעושה, וככל שחופרים בה, מוצאים בה יותר ויותר ממתקים.¹ הסידור לוקח את רשימות האלים השונות שהגיעו לידינו ומוסיף להן ודאי משהו משלו, ולוקח סיפורים שונים שהגיעו לידינו ומוסיף להם משלו. אם זה היה נגמר כך, היינו מקבלים את דברי הימים ג. אבל הסידור מחולל מטמורפוזה: הוא גורף את כל החומרים הפרוזאיים האלה ובאורח נס הופך אותם למשהו שהם לא יכלו לחלוש עליו אפילו. הוא הופך אותם לשיר – נזר הבריאה!²

-
1. אבל לא הייתי ממהר לומר את הדברים האלה על 'עבודות וימים', לפחות משורה 213 ואילך. יש לי הרגשה שביצירה הזאת הֶסְיוֹדוֹס השתמש בעל כורחו בסוגת השירה, פשוט מפני שבתקופתו לא היתה בנמצא שום סוגה ספרותית אחרת ביוון. אילו חי בתקופה מאוחרת יותר, לא הייתי מתפלא אם היה כותב את היצירה בפרוזה בעלת ניחוח פואטי – ואולי אפילו במתכונת של ספר הדרכה. לעומת זאת, מבחינת מחקר התרבות החומרית והחברתית של התקופה, יש ליצירה ערך רב.
 2. אף שלהבדיל מהֶסְיוֹדוֹס אני אתיאסט גמור, קשה שלא להתרשם מדמיונו המתפרע ומארגז החול המפטיע והמגוון שלתוכו הוא תוחב את האלים הרבים ומשתעשע בהם (ברצינות מוחלטת). מן הבחינה הזאת, האסלאם, היהדות והנצרות – שלוש הדתות המונותאיסטיות – נראות עגמומיות וחד־גוניות כמו הצגת יחיד לא מוצלחת במיוחד. אבל האמת היא שהדתות האלה, למרות ההתהדרות התמוהה שלהן במסכה אחת בלבד, רחוקות מלהיות מונותאיסטיות. הן פשוט דחקו הצידה את הפוליתאיזם הגרקו־רומי (ואת זה של המזרח הקרוב) עם האלים העסיסיים שלו לטובת "פוליתאיזם" של נביאים, קדושים וצדיקים.

ביוגרפיה עתיקה על הסידור

להלן דוגמה לביוגרפיה על הסידור מתוך לקסיקון אנציקלופדי ביוזנטי מן המאה העשירית לספירה, המכונה "סודה". לביוגרפיה, בחלק שאינו מונה את קובצי השירים, מומלץ להתייחס כמו אל הטענה המובאת בה על כך שהמורס והסידור הם צאצאים של אטלס.

הסידור, מקימה. אביו דיוס ואמו פיקימֶדס גידלו אותו בצעירותו באסקרה שבבִּיאֻטִיָה. לפי אילן היוחסין שלו הוא בנו של דיוס, בנו של אפֶלס, בנו של מֶלְנוֹפּוֹס, שיש אומרים כי הוא סבו של האב המייסד המורס, כך שהמורס הוא דודן של הסידור מדרגה שנייה, ושניהם מוצאם באטלס. אלה שיריו: 'תֶּאֱוֹגֹנִיָה', 'עבודות וימים', 'המגן' [של הֶרְקֵלֶס], 'קטלוג הנשים הגיבורות' בחמישה כרכים, קינה על מישהו בשם בֶּטְרָכּוֹס,¹ אהובו, 'על אודות הֶדְקֵטִילוֹי אִידִיאֹי',² ועוד שירים רבים נוספים. הוא מת בזמן שהתארח אצל אֶנְטִיפּוֹס וקֵטִימֶנוֹס: בלילה הם חשבו שהם הורגים את הנואף עם אחותם, אבל הם הרגו בלי כוונה את הסידור. יש אומרים שהוא קודם להמורס, ואחרים אומרים שהוא בן זמנו. פוֹרְפִירִיוֹס³ והרוב אומרים שהסידור צעיר ממנו במאה שנים, כך שהוא קדם לאולימפיאדה הראשונה ב־32 שנים בלבד.⁴

1 בטרָכּוֹס: פירוש השם ביוונית הוא "צפרדע".

2 דקטילוי אידיאוי: שם של חרשי ברזל מיתיים בכרתים (הסידור, פרגמנט 282).

3 פורפיריוס: פילוסוף ניאו אפלטוני מסוף המאה השלישית לספירה.

4 מן המאה השלישית לפנה"ס נהגו היוונים לציין תאריכים על פי מספר האולימפיאדות – אחת בארבע שנים – החל מהאולימפיאדה הראשונה בשנת 776 לפנה"ס. אם כן, הכוונה לשנת 808 או 807 לפנה"ס.

מתכונת הספר

ל'תאוגוניה' מצורפים שני נספחים, הנוגעים בהרחבה בקטעים מתוך היצירה:

נספח א': 'בריאת העולם' מאת אפולודורוס.

נספח ב': 'שתים-עשרה המטלות של הֶרַקְלֵס' מאת אפולודורוס.

בסוף הספר מצורף מפתח מקיף לכל השמות ב'תאוגוניה'. כל הכותרות לאורך התרגום הן תוספת שלי, לפי הבנתי, לצורך הבהרה.

כל האלוהויות המופשטות ב'תאוגוניה', ששמן מתורגם לעברית, מובאות בתרגום באות בולטת (Bold); לדוגמה: חשק, גזירה, שינה וכיו"ב.

המספור בצד התרגום זהה בדרך כלל למספור במהדורה המדעית, אבל לפעמים יש סטיות קלות של שורה או שתיים לכאן או לכאן.

את הטעמת השמות ביוונית סימנתי בעזרת קו מעל ההברה המתאימה. לדוגמה, בשם אֶרוֹס ההטעמה היא בהברה הראשונה; בשם הֶסְיוֹדוֹס ההטעמה היא בהברה השנייה, וכך הלאה. בקריאת היצירה רצוי להקפיד על ההטעמות האלה, מפני שהמוזיקה בתרגום קשובה אליהן.

רשימת ספרים נבחרים

מהדורה מדעית

- Solmsen F., Merkelbach R., West M.L. (eds.), *Hesiodi Theogonia, Opera et Dies, Scutum, Fragmenta Selecta*, 3rd ed., Oxford, 1990.

פרשנות ל'תאוגוניה'

- Scully S., *Hesiod's Theogony: from Near Eastern Creation Myths to Paradise Lost*, Oxford, 2015.
- West M. L., *Hesiod: Theogony*, Oxford, 1966.

פרשנות ליצירות אחרות של הסיודוס

- West M.L., *Hesiod: Works and Days*, Oxford, 1978.
- West M.L., *The Hesiodic Catalogue of Women: Its Nature, Structure, And Origins*, Oxford, 1985.

על הסיודוס

- Kivilo M., *Early Greek Poets' Lives: The Shaping of the Tradition*, Brill, 2010.
- Montanari F., Rengakos A. & Tsagalis Ch. (eds.), *Brill's Companion to Hesiod*, Brill, 2009.

על ההשפעות מן המזרח הקרוב הקדום

- West M.L., *The East Face of Helicon: West Asiatic Elements in Greek Poetry and Myth*, Oxford, 1997.
- Burkert W., *Babylon, Memphis, Persepolis: Eastern Contexts of Greek Culture*, Harvard, 2004.

על הדת היוונית

Burkert W., *Greek Religion*, translated by John Raffan, Harvard, 1985.

תרגומים ליצירות הסיודוס

הסיודוס, 'עבודות וימים', מיוונית: שבתאי אהרון, שוקן, 2004.

- Most G. W. (ed.&tr.), *Hesiod: Theogony, Works and Days, Testimonia*, Vol. 1, Harvard, 2006.
- Most G. W. (ed.&tr.), *Hesiod: The Shield, Catalogue of Women, Fragments*, Vol. 2, Harvard, 2007.
- West M. L. (tr.), *Hesiod: Theogony and Works and Days*, Oxford, 1999.

תרגומים מן השירה היוונית העתיקה

בוזגלו שמעון, 'חריץ מושחת: מבחר מהשירה הלירית היוונית במאה השישית לפנה"ס', אבן חושן, 2016.

בוזגלו שמעון, 'כאן שוכב: מבחר אפיטפים מיוון העתיקה', אבן חושן, 2015.

בוזגלו שמעון, "'מישהי, אני אומרת, תזכור אותנו": שירי ספפו', אבן חושן, 2009.

בוזגלו שמעון, 'שד לילה שחור: השירה הלירית היוונית בראשיתה', ספרי עליית הגג וידיעות ספרים, 2006.

בוזגלו שמעון, 'שותה אהבה: שירי אנקראון ומבחר מתוך ה'אנקראונטיאה'', אבן חושן, 2015.

הומרוס, 'אודיסאה', מיוונית: שבתאי אהרון, שוקן, 2014.

הומרוס, 'איליאדה', מיוונית: שבתאי אהרון, שוקן, 2016.

- West M.L. (ed.&tr.), *Greek Epic Fragments*, Harvard, 2003.
- West M.L. (ed.&tr.), *Homeric Hymns, Homeric Apocrypha, Lives of Homer*, Harvard, 2003.

תרגומים מספרות המזרח הקרוב הקדום

אמיר דוד, 'אלים וגיבורים: עלילות כנעניות שנמצאו באוגרית', הוצאת בית אוסישקין, 1987.

זינגר איתמר, 'החתים ותרבותם', מוסד ביאליק, 2009.

נתן-יולזרי שירלי, 'עלילת אקהת: שירת עלילה קדומה מאוגרית',
רסלינג, 2015.

רין צבי ושרה, 'עלילות האלים: כל שירות אוגרית', פנסילבניה,
1996.

שרה ש. וקליין יעקב, 'בימים הרחוקים ההם: אנתולוגיה משירת
המזרח הקדום', עם עובד, 1996.

- Pritchard J.B., *The Ancient Near East, An Anthology of Texts and Pictures*, Princeton, 2010.

מהדורה מדעית לנספחים א-ב

Scarpi P. (ed.), Grazia Ciani M. (tr.), *Apollodoro: I Miti Greci*, Fondazione Lorenzo Valla, 2005.

כללי

הרודוטוס, 'היסטוריה', תרגמו שימרון בנימין וצלניק-אברמוביץ'
רחל, פפירוס, 1998.

עמית משה, 'תולדות יוון הקלאסית', מאגנס, 1993.

- Hard R. (tr.), *Apollodorus: The Library of Greek Mythology*, Oxford, 1997.
- Hornblower S., Spawforth A., Eidinow E., (eds.), *The Oxford Classical Dictionary*, 4th ed., Oxford, 2012.
- Kirk G.S., Raven J.E., Schofield M., *The Presocratic Philosophers*, 2nd ed., Cambridge, 1983.

תַּאֲגוּנִיָּה

מזמור למוזות

בואו נתחיל את השיר מן המוזות,
הפוקדות את הר הליקון¹ הקדוש והרם,
ורוקדות ברגל קלה מסביב למעין הסגל
ולמזבח בן-קרנוס² העז.
אחר שרוחצות את עורן העדין
במימי פרמסוס או היפוקרנה או אולמיאוס הקדוש³
הן מניפות בזריות את רגלן
ופוצחות על פסגת הליקון
ברקודים כה יפים, מעוררי כסופים.

משם הן יורדות עטופות ערפל, הולכות בחדות הלילה¹⁰
ופוצחות בקול יפהפה בשיר על זאוס נושא המגן⁴
והרה הגבירה מארגוס, הפוסעת בסנדלים מזהב,
ובת זאוס נושא המגן – אֶתְנָה בהירת העין –
פויבוס-אפולון⁵ וארטמיס, שופכת החצים,
ועל פוסידון לופת הארץ, המטלטל את הארץ,

1. הר הליקון: הר הליקון (1,749 מ') נמצא בדרום בויאטיה, מזרחית לִדְלֶפּוֹי (דִּלְפִּי המודרנית), קרוב לביתו של המשורר בכפר אֶסְקֶרָה. המוזות, אלות השיר, פוקדות את ההר המקודש להן, מבקרות בו מפעם לפעם, אבל לא גרות בו. ביתן נמצא על האולימפוס (ראו לדוגמה בשורה 25, "המוזות האולימפיות"). זהו האיזכור הראשון בספרות לקשר בינן לבין הר הליקון, קשר שלא קיים אצל הומרוס.
2. בן-קרנוס: זאוס.
3. פֶּרְמֶסוֹס ואולמיאוס הם נהרות, והיפוקרנה (= מעיין הסוס) מעיין. שלושתם כמובן באזור הר הליקון.
4. זאוס נושא המגן: מילולית – זאוס האוחז באֵיגִיס. האיגיס הוא המגן של זאוס ושל אֶתְנָה.
5. פויבוס-אפולון: תואר המוצמד לפעמים לשמו של אפולון, ומשמעותו "הזוהר".

תָּמִים הַנִּכְבָּדָה וְאַפְרוּדֵיטָה אַרְכַּת הָרִיסִים,
הָבָה עִם כֶּתֶר הַזָּהָב וְדִינָה הַיָּפָה,
וְעַל לִטּוֹ, יַפֻּטּוּס, קָרוֹנוֹס הַנִּפְתָּל,¹
אַאוּס, הַלִּיּוֹס הַכִּבִּיר וְסִלְנָה הַבוֹהֶקֶת,
גִּיָּה,² אוֹקְאָנוֹס הַגָּדוֹל³ וְנִיקָס הַשְּׁחוּרָה,⁴
וְעַל הַגֹּזַע הַנִּשְׁגָּב שֶׁל שָׁאָר בְּנֵי הָאֱלֹמוֹת.

20

פַּעַם הֵן לָמְדוּ אֶת הַסִּידוּס⁵ שִׁיר יָפָה,
כְּשֶׁרָעָה אֶת צֶאֱנוּ עַל הַלִּיקוֹן הַקָּדוֹשׁ.
וְזֶה הַדָּבָר הָרֵאשׁוֹן שֶׁאָמְרוּ לִי הָאֱלוֹת,
הַמוֹזוֹת הָאוֹלִימְפִיּוֹת, בְּנוֹת יָאוּס נוֹשֵׂא הַמָּגֵן:
"רוֹעִים בּוֹרִים, יִצּוֹרִים מְבִישִׁים, בָּטָן מְהֻלָּכֶת:
אֲנַחְנוּ יוֹדְעוֹת לְהַפִּיץ שְׁקָרִים, שֶׁנִּשְׁמָעִים אֲמִינִים,
אָבֵל אָנוּ יוֹדְעוֹת גַּם – אִם נִרְצָה – לְשִׁיר דְּבָרֵי אֲמֶת."

כִּךְ אָמְרוּ הָרַהוּטוֹת, בְּנוֹתֵיו שֶׁל יָאוּס הַגָּדוֹל,
קִטְפוּ עֲנָף דִּפְנָה מִפֶּלֶא וְנָתַנוּ לִי אוֹתוֹ, כְּמִטָּה.

30

1. קרונוס הנפתל: במקור "קרונוס בעל השכל העקום", כינוי רווח לקרונוס, וב'תאוגוניה' – גם לפְּרוֹמֶתֶאוס.
2. אאוס היא אלת השחר, הליוס הוא השמש, סלנה הירח, גִּיָּה (גִּיָּאָה ביוונית) האדמה.
3. אוקאנוס הגדול: אין לבלבל בין אוקאנוס לבין מה שאנחנו מכנים אוֹקֵינוֹס, ים גדול (גם אם מקור המילה הזאת הוא במילה היוונית העתיקה). אוֹקֵינוֹס, לפי תפיסת העולם היוונית הארכאית, הוא נהר הטבעת המקיף את גִּיָּה ומסמן את קצה העולם. גִּיָּה, כמובן, לפי התפיסה הזאת, עגולה ושטוחה. כדי להזכיר לקורא את העובדה החשובה הזאת השארתי את השם אוֹקֵינוֹס בתעתיק היווני לאורך כל התרגום.
4. ניקס: לילה.
5. הסידוס: כבר ביצירה היוונית העתיקה ביותר שהגיעה לידינו, או לפחות בין שלוש העתיקות ביותר, המשורר מצהיר על שמו בגאון, ופותח את השער לאינדיבידואליזם הגאה של התרבות הגרקורומית. שתי שורות אחר כך הוא כבר מפתיע במעבר מגוף שלישי לגוף ראשון.

הַן נִפְחוּ לְתוֹכִי קוֹל אֱלֹהִי, שְׁאַפֵּאֵר אֶת מֶה שִׁיְהִיָּה וְיִהְיָה,
וְצוּוּ עָלַי לְשִׁיר עַל הַבְּרוּכִים הַנִּצְחָיִים,¹
אֲךָ תָּמִיד לְשִׁיר עָלֶיךָ בַּהֲתַחֲלָה וּבִסּוֹף.²

אָבֵל מֶה לִּי וּלְאֵלוֹן אוֹ לְסֹלֶעַ?³

35

בּוֹאוּ נִתְחִיל מִן הַמּוֹזוֹת, הַמַּעֲנָגוֹת אֶת רוּחוֹ הַגְּדוֹלָה
שֶׁל יָאוֹס, אָבִיךָ בְּאוֹלִימְפוֹס,
כְּשֶׁהָן שָׁרוֹת לוֹ בְּתֹאֵם עַל מֶה שִׁיְהִיָּה, הוֹנָה וְיִהְיָה.
בְּלִי לְאוֹת, בְּמַתִּיקוֹת, זוּרְמוֹת מְלִים מְפִיחֶן,

40

וּבֵית אָבִיךָ, יָאוֹס הַשּׁוֹאֵג רַעְמִים,
צוּהֵל מְצִלְיָהֶן הַצְּלוּלִים הַבּוֹקָעִים אֶת הַמָּרְחָב,
וּפְסָגַת הָאוֹלִימְפוֹס⁴ הַמְּשַׁלֵּג מִהֲדַהֲדָת עִם בְּתֵי הָאֱלִים.
הֵן שׁוֹלְחוֹת קוֹל אֱלֹהִי, וּפּוֹתְחוֹת בְּשִׁיר הֶלֶל
לְגִזּוֹעַ הַנִּכְבָּד שֶׁל בְּנֵי הָאֱלִמּוֹת, הֵחֵל מֵרֵאשִׁיתוֹ:
לְאֱלִים שֶׁהוֹלִידוּ גֵיָּה וְאוֹרֶנּוֹס,
וְלְאֱלִים מַעֲנִיקֵי הַבְּרָכוֹת, שֶׁנּוֹלְדוּ מֵהֶם.
אַחֵר, הֵן שָׁרוֹת עַל יָאוֹס, אָבִי אֱלִים וְאֲנָשִׁים,
עַד כִּמָּה עוֹלָה הוּא עַל בְּנֵי הָאֱלִמּוֹת וְכַבִּיר מֵהֶם.

1. הַבְּרוּכִים הַנִּצְחָיִים: הָאֱלִים.

2. בַּהֲתַחֲלָה וּבִסּוֹף: וְאֵכָן, הַסִּיּוּדוֹס פּוֹתַח וּמְסִיִּים אֶת ה'תּאוֹגוֹנִיָּה' עִם הַמּוֹזוֹת. אֶת 'עֲבוֹדוֹת וַיָּמִים' הוּא פּוֹתַח עִם הַמּוֹזוֹת וּשׁוֹכַח אוֹתָן בִּסּוֹף – זוֹהַ הַדְּרִי (הַהֲדַדִּיּוֹת הַזֹּאת בָּאָה לִידֵי בִיטוּי גַּם בְּשֵׁנִי הָאֲפוּסִים שֶׁל הוֹמֵרוֹס, שֶׁבָּהֶם הַמּוֹזוֹת מוּפִיעוֹת בְּשׁוֹרָה הָרֵאשׁוֹנָה וּמִתְפּוֹגְגוֹת בִּסּוֹף).
3. מִשְׁפָּט שֶׁמִּשְׁמַעוֹתוֹ לֹא בְּרוּרָה לַגִּמְרִי. כִּנְרָאָה: "לֵמָּה לִטְרַחֵן וּלְכַזֵּב אֶת הַזִּמְן?"

4. אוֹלִימְפוֹס: בִּיוּנוּיִת אוֹלִימְפּוֹס, לֹא אוֹלִימְפוֹס, אִם כִּי בְּתֵרְגוֹם הַשְּׂאֲרָתִי אֶת הַהֲגִיָּה הַמְּקוּבֶּלֶת. הֵר בְּצִפּוֹן מְזוּרַח יוּון. הַעוֹבְדָה שֶׁהוּא הֵהֵר הַכִּי גְבוּהַ בִּיוּן (2,919 מ') – נוֹסֵף לְמֵרָאָה הַמְּרָשִׁים שֶׁלוֹ – הַפְּכָה אוֹתוֹ בְּעִינֵי הַבִּיוּנוֹת הַקְּדִמוֹנִים לְמִשְׁכַּן הָאֱלִים "הָאוֹלִימְפִיִּים".

בסוף שְׁרוֹת המוֹזוֹת, בְּנוֹת יָאוֹס נוֹשָׂא הַמָּגֶן,

50

עַל גֹּזַע הָאָדָם וְגֹזַע הָעֲנָקִים,

וּמַעֲנָגוֹת כִּךְ אֶת רוּחוֹ שֶׁל יָאוֹס בְּאוֹלִימְפּוֹס.

מִנְמוֹסִינָה,¹ הַחוֹסָה עַל רָמוֹת אֶלְאוֹתֶר,

שְׂכָכָה עִם הָאֵב, בֶּן-קְרוֹנוֹס, וַיִּלְדָּה אוֹתָן בְּפִיאֲרִיָה²

לְשֵׁמֶשׁ שְׂכָחָה מִן הַצְרוֹת וְהַפּוּגָה מְמוּעָקוֹת.

תִּשְׁעָה לֵילוֹת יָאוֹס הָרָם נִכְנָס לְמִטָּתָה הַקְדוּשָׁה

וְשָׁכַב אֹתָהּ, הֶרְחַק מִבְּנֵי הָאֱלֻמּוֹת.

כַּעֲבֹר שָׁנָה, כְּשִׁחֲלָפוּ הָעוֹנוֹת,

חֲדָשִׁים גָּזְעוּ וַיָּמִים רַבִּים תָּמוּ,

לֹא רָחוֹק מִפְּסָגַת הָאוֹלִימְפּוֹס,

60

הִיא יִלְדָּה תִשְׁעַ בְּנוֹת עִם אִפִּי זֶהָ,

שָׁלֶכֶן שׁוֹאֵף שִׁירָה וְרוֹחַן בְּלִי דְאָגָה.

שֵׁם יֵשׁ לָהֶן בְּתִים נִפְלְאִים

וְרַחְבוֹת רְקוּדִים זוֹהֲרוֹת,

וּלְצֶדֶן גָּרִים בְּמִסְכָּה נִצָּחִית בְּנוֹת הַחַן וְחֶשֶׁק.³

הֵן מְשַׁבְּחוֹת בְּשִׁיר אֶת הַחֲקִים וְהַכְּלָלִים

שֶׁל כָּל בְּנֵי הָאֱלֻמּוֹת, וְקוֹלָן עָרֵב כָּל כִּךְ.

1. מִנְמוֹסִינָה: פִּירוּשׁ שֶׁמָּה הוּא זִיכְרוֹן. אִם כֵּן, מִשׁוֹנָה שֶׁהִיא יִלְדָּה אֶת בְּנוֹתֶיהָ "לְשֵׁמֶשׁ שְׂכָחָה מִן הַצְרוֹת". אֶלְאוֹתֶר (אוּ אֶלְאוֹתֶרָאִי) הוּא יֵיטִיב לְמַרְגְּלוֹת הָרִי קִיתִירוֹן בֵּין בּוֹיאוֹטִיָּה לְצִפּוֹן אֲטִיקָה. הַכוּוֹנָה בְּמִילִים "הַחוֹסָה עַל רָמוֹת אֶלְאוֹתֶר" הִיא שֶׁהִיא שֵׁם פּוֹלְחֵן לְכַבּוּדָּהּ.

2. פִּיאֲרִיָה: הַאֲזוּר צִפּוֹנִית לְהַר אוֹלִימְפּוֹס, בֵּינוּ לְבֵין נְהַר הָאֵלִיֶּאֱקָמוֹן (אוּ אֵלִיֶּאֱקָמוֹן, בְּשֵׁמוֹ הַמּוֹדֵרְנִי).

3. כָּל הָאֱלֹהִיּוֹת הַמוֹפְשָׁטוֹת בִּתְאוּגוֹנִיָּה, שֶׁשֶׁמֶן מִתּוֹרְגָם לְעִבְרִית, מוֹבָאוֹת כֹּאן בְּאוֹת בּוֹלֶטָה (Bold). הָאֱלֹהִיּוֹת הַמוֹפְשָׁטוֹת הֵינּוּ אוֹתוֹ כּוֹחַ הָעוֹמֵד מֵאַחֲרֵי הַתּוֹפְעָה הַסַּפְצִיפִית שֶׁהִיא מִיִּצְגָה - וְשׁוֹם דְּבַר חוּץ מִזֶּה. כְּלוּמָר, חֶשֶׁק אֵינָנו יֹכֵל לִהְיוֹת חוֹסֵר חֶשֶׁק אוּ שֶׁחֶק טִנִּים.

הן הִלְכוּ אַז לְאוֹלִימְפּוֹס, שָׁרוּ בְּדֶרֶךְ שִׁיר אֱלֹהֵי
וְהִתְעַנְּגוּ עַל קוֹלָן.

הָאֲדָמָה הַשְּׁחוּרָה הִדְהָדָה סְבִיבָן תוֹךְ כְּדֵי זְמַרְתָּן,

70

וְנִהְיָמָה קְסוּמָה זְנִיקָה מִתַּחַת רִגְלֵיהֶן

בְּזִמְן שֶׁעָשׂוּ אֶת דֶּרֶכָן אֶל הָאֵב, הַמּוֹלֵךְ לוֹ בְּשָׁמַיִם

וּמַחְזִיק בְּיָדָיו אֶת הָרַעַם וְהַבֶּרֶק הָעֹשֵׁן

אַחֲרֵי שֶׁגָּבַר עַל קְרוֹנוֹס אָבִיו. הוּא קָבַע חֲקִים שְׁוִיִּים

לְכָל בְּנֵי הָאֱלֹמֹת וְהָעֲנִיק לָהֶם תַּחֲוִימֵי סִמְכוֹת.¹

75

כִּף אֶפֹּא שָׁרוּ הַמוֹזוֹת, שְׁבִיתָן בְּאוֹלִימְפּוֹס,

תִּשַׁע הַבָּנוֹת שֶׁנִּלְדוּ לְזֵאוֹס הָאֲדִיר:

קְלִיאָו וְאוֹטֶרְפָּה, תְּלִיאָה וּמֶלְפּוֹמֶנָה,

טֶרְפִּסִּיכֹרָה וְאַרְטֹו, פּוֹלִימֶנִיָּה וְאוֹרֶנִיָּה,

וְקִלְיוֹפָה, הָעוֹלָה עַל כָּלָן,

80

שֶׁכֶּן הִיא מְלוּהָ גַם מְלָכִים נִכְבָּדִים.

כָּל מִי שֶׁבָּנוֹת זֵאוֹס הָרַם

מִכְבָּדוֹת מִן הַמְּלָכִים, בְּנֵי טַפּוֹחִיר שֶׁל זֵאוֹס,

וּמִפָּנוֹת אֱלִיו בִּלְדָתוֹ אֶת חֵן מִבְּטָן,

הֵן מַגִּירוֹת עַל לְשׁוֹנוֹ טַל מִתּוֹק,

וּמִפִּיּוֹ זוֹרְמוֹת מְלִים דְּבָשִׁיּוֹת.

כָּל הָעָם נוֹשָׂא אֱלִיו אֶת עֵינָיו

כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב לְשֹׁפֵט, וּבִקְלוֹ הַסִּמְכוֹתֵי

פּוֹתֵר בְּמַהֲירוֹת גַּם מִחֲלָקֶת קָשָׁה.

לָכֵן הִחָכְם נִבְחָר לְמֶלֶךְ: כִּי אִם אָדָם פָּגַע בְּזוּלַת –

90

הִחָכְם מִשְׁכָּנֵעַ בְּנַעַם, וּמִפִּיִּס בְּקִלּוֹת בֵּין הַצִּדְדִּים.

1. תַּחֲוִימֵי סִמְכוֹת: לְדוּגְמָה, תַּחֲסוֹם הַסִּמְכוֹת שֶׁל פּוֹסִידוֹן הוּא הֵימ, וּלְכֵן הוּא
אֵל הֵימ. בַּמִּקּוֹר הַמִּילָה הִיא "כִּיבוּרִים" (τιμαί).

כִּשְׁהוּא חוֹצֶה קֹהֵל אֲנָשִׁים הוּא מִיד מִתְבַּלֵּט בִּינֵיהֶם,
וְהֵם מְבָרְכִים אוֹתוֹ – כִּמוֹ אֵל – בִּירָאָה עֲדִינָה.

זֹאת הַמִּתְנָה הַקְדוּשָׁה שֶׁל הַמוּזוֹת לְבְנֵי הָאָדָם.
הוֹדוֹת לַמוּזוֹת וּלְאַפּוֹלוֹן, הַיּוֹרָה לְמֶרְחָק,
אֲנָשִׁים בְּעוֹלָם הוֹפְכִים לְמִשׁוֹרָרִים וּלְנִבְלָנִים,
אֲבָל הוֹדוֹת לְזֵאוּס, אֲנָשִׁים הוֹפְכִים לְמַלְכִּים;

וּמֵאֲשֶׁר מִי שֶׁהַמוּזוֹת אוֹהֲבוֹת אוֹתוֹ –
מִפְּיוֹ זֹרֵם אֵז קוֹל עָרֵב.

גַּם אִם מִיִּשְׁהוּ מִתְבוֹסֵס לוֹ בַּצַּעַר טָרִי,
הֵנָּה בָּא הַמִּשׁוֹרֵר, מְשַׁרֵּת הַמוּזוֹת,

100

וּבִשְׁיָרָתוֹ עַל תְּהִלַּת אֲנָשִׁי קָדָם

וְעַל דִּירֵי הָאוֹלִימְפּוֹס, הָאֱלִים הַבְּרוּכִים,

מִיד שׁוֹכַח הָאִישׁ אֶת צְרוּתוֹ וְלֹא זוֹכֵר אֶת טְרִדוֹתָיו –
מִתְנַזֵּת הָאֱלִים מִשְׁנֹת בְּמַהֲרֹת אֶת כָּל מִצֵּב רוּחוֹ.

שְׁלוֹם, בְּנוֹתָיו שֶׁל זֵאוּס, וְתָנוּ לִי לְשִׁיר שִׁיר שׁוֹקֵק!
הִלְלוּ אֶת גִּזְע בְּנֵי הָאֱלֹמֹת,

שְׁנוֹלְדוֹ מִגֵּיָה וְאוֹרְנֹס הַכָּכּוֹב וּמִנִּיקָס הָאֶפְלָה,
וּמֵאֵלָה שְׁפֹנֶנְטוֹס¹ הַמְּלוּחַ מִזִּין.

סִפְרוּ תַחֲלָה אֵיךְ הָאֱלִים וְגֵיָה נוֹלְדוּ

וְהַנִּהָרוֹת וְהַיָּם שָׁאִין לוֹ מִדָּה, הַמִּתְנַחֵשׁ לוֹ בַּזַּעַף,

110

וְהַכּוֹכָבִים הַזוֹהָרִים, וְהַשָּׁמַיִם הַרְחָבִים,

וְאֵלָה שְׁנוֹלְדוֹ מֵהֶם – הָאֱלִים מַעֲנִיקֵי הַבְּרָכוֹת,

וְאֵיךְ חִלְקוּ בִּינֵיהֶם אֶת עֶשְׂרָם וְאֶת תַּחֲוִימֵי סִמְכוֹתָם,

1. פֹּנְטוֹס: אֵל־הַיָּם הַקְּדָמוֹן.

וְגַם אֵיךְ הַשְׁתַּלְטּוּ בַּהֲתַחֲלָה עַל הָרֹאשִׁים רַב הַקְפָּלִים.
סִפְרוּ לִי עַל כָּל אֵלֶּה, מוֹזוֹת תּוֹשְׁבוֹת הָרֹאשִׁים,
וְהַתְחִילוּ מִן הָרֹאשׁוֹן שְׁנוֹלָד.

דור האלים הראשון

וּבְכֵן, בַּהֲתַחֲלָה נוֹלַד כְּאוֹס,¹
אַחֵר כִּף גֵּיָה רַחֲבַת הַחֲזָה, מוֹשֵׁב נִצְחִי אֵיתָן
לְכָל בְּנֵי הָאֱלֹמֹת בְּפִסְגַּת אוֹלִימְפּוֹס הַמְּשָׁלָג,
וְטֵרֶטְרוֹס² הָאֶפֶל בְּמִצּוֹלוֹת הָאֶרֶץ רַחֲבַת הַמַּחְלוֹת,
וְאֶרוֹס,³ הַיֵּפֶה בְּיוֹתֵר בְּקֶרֶב בְּנֵי הָאֱלֹמֹת,
הַמְּרַפֵּה אֵיכָרִים וּמְכַרֵּעַ אֶת הַלֵּב וְאֶת שְׁקוֹל הַדַּעַת
שֶׁל כָּל אֵל וְאָדָם.⁴

1. כאוס: כך ביוונית (χάος), אבל הכוונה איננה לכאוס במובן המודרני של תוהו ובוהו או בלגן, אלא לתהום.
2. טרטרס: אזור חשוך עמוק בתחתית האדמה ו'מערכת גלגלי השניים' של מה שקורה בה ומעליה (לתיאור מלא של הטרטרס, ראו שורות 726-819).
3. ארוס: אל האהבה המינית (או, ליתר דיוק, אל התשוקה המינית), הכוח המצוי בבסיס כל ההזדווגויות לאורך ה'תאוגוניה'. זאת הפעם היחידה שבה הוא מוזכר ביצירה (חוץ משורה 201, בהקשר שונה לגמרי), אבל זה רק מפני שהוא מציץ מאחורי כל אחת מן ההזדווגויות והלידות הרבות כאן, ומעיד כך על עוצמתו הבראשיתית יותר מכל איזכור מפורש.
4. אבל מי או מה הוליד את ארבעת האלים (או אולי היסודות) האלה - המשורר לא מפרט וגם לא נעצר לתהות על כך.

דור האלים השני

מֶכָּאוֹס נולְדוּ אֶרְבּוֹס¹ וְנִיקָס הַשְּׁחוּרָה,
וְנִיקָס שָׁכְבָה עִם אֶרְבּוֹס,
הָרְתָה וַיֵּלְדָה אֶת אֵיתֵר וְהַמֶּרָה.²

גִּיָּה יֵלְדָה תַּחֲלָה אֶת אוֹרְנוֹס הַכָּכּוּב,³
הַזֵּהָה לְמִדְתָּהּ, כְּדִי שְׁיִכְסֶּה אֶת כָּלָה
וַיְהִיָּה⁴ מוֹשֵׁב נֹצְחִי אֵיתָן לְאֵלִים הַבְּרוּכִים.
וְהָיָא יֵלְדָה אֶת הָהָרִים הַגְּבוּהִים, הַמְשַׁכְּנוֹת הַקְּסוּמִים
שֶׁל הַנִּימְפּוֹת הָאֵלוֹת, הַגְּרוֹת בְּהָרִים הַמִּיעָרִים.
וְהָיָא גַם יֵלְדָה, בְּלִי עֲנָג מִשְׁגָּל,
אֶת פֹּונְטוֹס, הַיָּם הָעֶקֶר, הַמִּתְנַחֵשׁ לֹו בְּזַעַף.⁵

1. ארבוֹס: אזור האופל, בניגוד לאזור האור, וכך הוא קשור להֶדֶס, ובעיקר לִטְרִטְרוֹס. השווו בין "מֶכָּאוֹס נולְדוּ אֶרְבּוֹס וְנִיקָס השחורה" לבין "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ, וַחֲשָׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם" (בראשית א 1-2).
2. איתר והמרה: איתר (= אֶתֶר) הוא מעין אוויר פסגות, החומר הטהור הממלא את המרחב השמימי, ושאותו נושמים האלים, בניגוד לאוויר, הממלא את המרחב הארצי, ושאותו נושמים בני התמותה. הֶמֶרָה = יום. (אגב, האיתר כיכב בתיאוריות פיזיקליות על תנועת האור בחלל עד סוף המאה התשע-עשרה!).
3. אורנוֹס: השמים (גִּיָּה, כאמור, היא האדמה). כָּכּוּב פירושו מְכּוּכָב, זרוע כוכבים.
4. ויהיה... לאלים הברוכים: או "ותהיה [גייה] מושב נצחי איתן לאלים הברוכים", ולא אורנוֹס.
5. עד כאן, כל הדמויות, חוץ מאֶרְוֹס, הן גרמי טבע - תהום (כולל טרטרס וארבוֹס), אדמה, אוויר, שמים, הרים וים - ותופעות טבע: לילה ויום. בראשית אין אל שהעולם הוא תולדה של רצונו, להפך: האלים הם תולדה של עולם החומר ותופעותיו, הטבע. ובעולם הטבע הכוח היוצר איננו הרצון המופשט, אלא התשוקה, ארוֹס - ההתנגשות הבשרנית בין היום ללילה, בין השמים לאדמה, בין ההרים לתהומות.

אחר כך שָׁכְבָה עִם אוֹרְנוֹס וַיֵּלֶדָה אֶת אוֹקְאָנוֹס
וְאֶת קֵיוֹס וקֵרִיאֹס, הַיִּפְרִיֹּן וַיִּפְטֹס,
תֵּיאַה וְרִיאָה, תָּמִיס וּמְמוֹסִינָה,
פֹּיִבָּה עִם כֶּתֶר הַזֶּהָב וְטָתִיס הַקְסוּמָה.
אחֲרֵיהֶם נולַד בֶּן הַזְקוּנִים, קְרוֹנוֹס הַנִּפְתָּל,
הַנּוֹרָא בִּילְדִיָּה, שֶׁתַּעֲב אֶת אָבִיו הַנִּמְרָץ.¹

140 היא ילדה בְּנוֹסָף אֶת הַקִּיקְלוֹפִים הַיְּהִירִים –
בְּרוֹנָטֵס, סְטֵרוֹפֵס² וְאַרְגֵּס הַקְשׁוּחַ,
שֶׁנִּתְּנוּ לְזֵאוּס אֶת הָרַעַם וְחִשְׁלוֹ לוֹ אֶת הַבָּרָק.
חוּץ מִפֶּרֶט אֶחָד הֵם דָּמוּ לָאֵלִים בְּכָל:
בְּמִרְכָּז מִצָּחֵם הִיָּתָה רַק עֵין אַחַת.
קִרְאוּ לָהֶם קִיקְלוֹפִים
בְּגִלָּל אוֹתָהּ עֵין בְּמִצַּח, שֶׁהִיָּתָה עֲגֻלָּה.³
כֹּחַ, עֲצָמָה וְתַחֲבוּלוֹת נִכְרוּ בְּמִלְאֲכָתָם.

לְגִיָּה וּלְאוֹרְנוֹס נולָדוּ עוֹד שְׁלֹשָׁה יְלָדִים,
גְּדוּלִים וְחִזְקִים מֵעַל כָּל תְּאוֹר:
קֹוֹטוֹס, בְּרִיאֲרֵאוֹס וְגִיגֵס – בָּנִים שֶׁחֲצָנִים.
150 מֵאָה יָדִים מְרִתִּיעוֹת צָמְחוּ מִכַּתְפֵּיהֶם,
חֲמָשִׁים רָאשִׁים הִזְדַּקְרוּ מֵעַל גּוֹפָם הַחֲסָן,
וְכָל חֲזוֹתָם שִׁדְרָה עֲצָמָה בְּלִי סוּף.

1. רשימת הילדים שנולדו לגיה ולאוֹרְנוֹס היא למעשה רשימת שנים-עשר הטיטנים: שישה אלים – אוֹקְאָנוֹס, קֵיוֹס, קֵרִיאֹס, הַיִּפְרִיֹּן, וַיִּפְטֹס, קְרוֹנוֹס; ושש אלות – תֵּיאַה, רִיאָה, תָּמִיס, מְמוֹסִינָה, פֹּיִבָּה, טָתִיס.
2. בְּרוֹנָטֵס: רַעַם, סְטֵרוֹפֵס – בָּרָק.
3. עגולה: ביוונית "קִיקְלוֹ(טֵרֵס)", ומכאן "קִיקְלוֹפִים", כפי שמסביר הֶסְיוֹדוֹס.

הסירוס של אורנוס

אֶת כָּל הַיְלָדִים הַנוֹרָאִים הָאֵלֶּה,
שֶׁנוֹלְדוּ לְגֵיָה וּלְאוֹרְנוֹס, אָבִיָּהֶם שָׁנָא מִיָּד.
בְּרָגַע שְׁאֶחָד מֵהֶם נוֹלֵד, אוֹרְנוֹס הַסְתִּיר אוֹתוֹ
בְּנִקִּיק בְּגֵיָה, עִם אָחִיו וְאֶחֱיוֹתָיו,
לֹא הִתִּיר לָהֶם לִרְאוֹת אוֹר יוֹם,
וְהִתְעַנָּג לוֹ עַל הַמַּעֲשֵׂה הַנִּבְזִי.
אָבֵל גֵּיָה הֶעֱצוּמָה נֶאֱנָחָה מֵעֶמֶק כְּרֶסֶה הַדְּחוּסָה
וְתִכְנְנָה מְזֻמָּה מִסְרִיחָה.

160

הִיא יִצְרָה מִיָּד אֶת הַמַּחְצָב הָאֶפֶר,¹
חִשְׁלָה מִמֶּנּוּ מַגֵּל עֲנָקִי, הִרְאָתָה אוֹתוֹ לִילְדִיָּה,
וּבִלְבַּב עֲצוּב פָּנְתָה אֵלֵיהֶם וְדִרְבְּנָה אוֹתָם:
”בְּנִים שְׁלִי וְשֵׁל אָבָא רָשָׁע,
הֲלוֹאִי שֶׁתִּקְשִׁיבוּ לִי וְנִנְקֶם בְּפוֹשְׁעַי, אָבָא שְׁלָכֶם -
הוּא הִרְאִישׁוֹן שְׁנָהֵג בְּנִבְזוֹת”.

כֵּן אָמְרָה, וּפָחַד אָחִז בָּם וְשִׁתַּק אוֹתָם.
אֵךְ קְרוֹנוֹס הִנְפָּתַל אֶזֶר אֶמֶץ
וְתוֹךְ רָגַע הִשִּׁיב לְאִמּוֹ הִיקְרָה:
”אִמָּא, אֲנִי מִבְּטִיחַ לְבַצֵּעַ אֶת זֶה!
לֹא אֶכְפֹּת לִי מֵאָבָא מִבִּישׁ כְּזֶה -
הוּא הִרְאִישׁוֹן שְׁנָהֵג בְּנִבְזוֹת”.

170

1. המחצב האפור: מילולית - האדמס האפור. אדמס היא מתכת אגדית קשה ביותר (והמקור למילה האנגלית Adamant - קשה; נחוש, עיקש). משערים שזאת המילה שציינה ברזל לפני תקופת הברזל.

כֶּךָ אָמַר, וְגִיָּה הָעֲנָקִית צָהֳלָה.
 הִיא טָמְנָה אוֹתוֹ בַּמָּאָרֶב,
 מָסְרָה לְיָדָיו אֶת הַמַּגָּל הַמְּשָׁנָן,
 וְהִסְבִּירָה לוֹ אֶת פְּרִטֵי הַמְּזֻמָּה.
 אוֹרְנוֹס הַגָּדוֹל הִגִּיעַ, וְהִבִּיא אֶת הַלִּילָה אֶתוֹ.
 הוּא פָּרַשׁ אֶת עֲצָמוֹ עַל פְּנֵי גִיָּה כָּלָה
 בַּתְּשׁוּקָה לְשֹׁכֵב אֹתָהּ.
 בָּרַגַע זֶה הִבֵּן הַגִּיחַ מִן הַמָּאָרֶב
 וּבִימִינוֹ הַמַּגָּל הָעֲנָק, בַּעַל הַנִּיבִים הָרָעִים.
 הוּא כָּרַת בְּשָׁקִיקָה
 אֶת אֲשָׁכֵי אָבִיו וְהִשְׁלִיךְ אוֹתָם לְאַחֹר.
 הֵם לֹא נָפְלוּ מִיָּדוֹ כִּכָּה סֵתָם:
 גִּיָּה סָפְגָה אֶת כָּל טְפוֹת הַדָּם שֶׁנָּטְפוּ,
 וְכַעֲבֹר שְׁנַיִם יְלָדָה מֶהֱן
 אֶת הָאֲרִינִיּוֹת¹ וְהָעֲנָקִים² הָאֲדִירִים -
 עִם שְׂרִיּוֹן נוֹצֵץ לְגוֹפָם וְכִידוֹנִים אֲרָכִים בִּידֵיהֶם -
 וְאֶת הַנִּימְפוֹת, שֶׁבָּרַחְבִּי הָאָרֶץ
 מְכַנִּים אוֹתָן מִלּוֹת.³

180

-
1. אריניות: אלות הנקמה, המענישות על הפרת הסדר הטבעי של הדברים, בין השאר - על רצח ואלימות בתוך המשפחה.
 2. ענקים: יצורים מפלצתיים, שאינם אלים ואינם בני אדם. אין לבלבל בינם לבין הטיטנים, האלים הראשונים (הענקים מוזכרים גם בשורה 50. לתיאור מפורט ראו נספח א, פרק ו, 1-2).
 3. מילות: ככל הנראה, נימפות העצים (מליאי). מילה הוא עץ ממשפחת הזיתיים.

לידת אפרודיטה

- והאֲשָׁכִים, שָׁכַרְתָּ עִם הַמָּגֶל
 190 וְהַשְׁלִיךְ אֶל הַיָּם הַגּוֹעֵשׁ, צָפוּ זְמַן רַב עַל הַמַּיִם,
 וּמִסָּבִיב לַבָּשָׂר הָאֵלֵמוֹת
 נּוֹצֵר לוֹ קֶצֶף לָבֵן, שָׁבוּ גְדֵלָה עֲלֶמָה.
 192 בַּהֲתַחֲלָה נִסְחָפָה לָאִי קִיתֶרָה הַקָּדוֹשׁ,
 וְאַחֵר כֵּךְ לַקְפְּרִיסִין הַחֲגוּרָה בָּיִם.
 שָׁם הִגִּיחָה לַחוּף כְּאֵלָה נִכְבְּדָה וַיִּפָּה
 195 וַתַּחַת כַּפּוֹת רִגְלֶיהָ הַנֶּזֶן הַדָּשָׂא הַיָּרֵק.
 אֲלִים וּבְנֵי אָדָם קוֹרְאִים לָהּ
 אֶפְרוֹדִיטָה, מִפְּנֵי שְׁנוּלָדָה מִן הַקֶּצֶף,¹
 וְקִיתֶרִיָּאָה, כִּי נִסְחָפָה לַקִּיתֶרָה,
 וְקִיפְרוֹגֵגֶס,² כִּי נוֹלָדָה בַּקְפְּרִיסִין הַחֲגוּרָה בָּיִם,
 200 וְגַם פִּילוֹמֶדֶס,³ כִּי נִבְטָה מֵאֲשָׁכִים.
 אָרוֹס וַחֲשֵׁק הִיפָּה טָפְלוּ בָּהּ מִלִּדְתָּהּ
 וְלוֹו אוֹתָהּ בְּדֶרֶכָה אֶל מִשְׁפַּחַת הָאֲלִים.
 מִבְּרֹאשִׁית אָנָשִׁים וְאֲלִים
 הִפְקִידוּ בִידֶיהָ אֶת הָאֲחֵרִיּוֹת
 עַל לַחֲשׁוֹשֵׁי בְּתוּלוֹת, חִיּוֹכִים, תַּחְבּוּלוֹת,
 הַנָּאָה מִתּוֹקָה, מִשְׁגֵּל וְרֶךְ.
 אֲשֶׁר לְאוֹרְנוֹס הַגָּדוֹל, הוּא גָעַר בִּילָדִיו
 וְכִנָּה אוֹתָם טִיטָנִים,⁴

1. קצף: המילה היוונית לקצף היא "אפרוס", ומכאן – אפרודיטה.
 2. קיפרוגניאה: ילידת קפריסין.
 3. פילומדס: או אולי פילומידס, "אוהבת חיוכים".
 4. טיטנים: במקור יש כאן משחק מילים עם הפועל "טיטֵינו" (τιταίνω),
 למתוח (למשל חץ וקשת), ומכאן – להתאמץ או להעז.

כִּי אָמַר שֶׁהֵעִזּוּ לְנַהֵג בּוֹ בְּשִׁפְלוּת,
וּבַעֲתִיד הֵם יִשְׁלְמוּ עַל כָּךְ.

210

צאצאי נִיקָס

נִיקָס יִלְדָה אֶת גִּזְרָה הַנִּתְעַבֶּת וְנָקָם הַשָּׁחֹר,
אֶת מוֹת וְשִׁנָּה יִלְדָה, וְאֶת שִׁבְט הַחֲלוּמוֹת.
אַחֲרֵי כֵן, בְּלִי מִשְׁגֵּל, נִיקָס הָאֶפְלָה, יִלְדָה אֶת אֲשָׁמָה וְצִעֵר,
וְאֶת הַהֶסְפְּרִידוֹת,¹ הַשּׁוֹמְרוֹת עַל תְּפוּחֵי הַזֶּהָב הַיָּפִים,²¹⁵
וְעַל הָעֵצִים נוֹשָׂאֵי הַפָּרִי, שֶׁם מַעֲבֵר לְאוֹקְאָנוֹס.
וְהִיא יִלְדָה אֶת בְּנוֹת הַגִּזְרָה² –
קְלוּתוֹ, לְכֶסֶס וְאַטְרוֹפּוֹס,²¹⁸
הַנּוֹתְנוֹת לְאָדָם בְּלִדְתוֹ אֶת הַטּוֹב וְאֶת הָרָע –
וְאֶת בְּנוֹת הַנָּקָם נְטוּלוֹת הַחֲמָלָה
הַדְּנוֹת עַל עֲבֻרוֹת אֲנָשִׁים וְאֱלִים,²²⁰
וְאֵינָן נִרְגָּעוֹת מִכַּעֲסָן הַנּוֹרָא

1. הספרידות: שמן נגזר מן המילה עָרַב (הֶסְפָּרָה ביוונית). הואיל והשמש שוקעת במערב, הרי שהמערב הוא מקור הערב, ולכן הֶסְפָּרָה היא גם מערב. אם כן, ההֶסְפְּרִידוֹת נמצאות בקצווי מערב, שם הן מטפחות את הגן המופלא. במונחים גיאוגרפיים מודרניים, הגן הזה נמצא סמוך להרי האטלס, ולכן ההספרידות מרוקאיות. לעומת זאת, אצל סטסיכורוס, ב"שיר על גריונס" (ראו בספר 'חריץ מושחת' ב"רשימת ספרים נבחרים") הן ממוקמות דווקא בדרום ספרד, אם כי קרוב למיצר גיברלטר, מול מרוקו.

2. בנות הגזירה (מוֹרִירוֹת) טוות לאדם את גורלו (כלומר, את אורח חייו) מלידה עד מוות. ההבדל בינן לבין "גזירה" בשורה 211 הוא, ש"גזירה" היא מה שנגזר על האדם ו"בנות הגזירה" הן האלות הגוזרות את זה; כך גם לגבי "נקם" ו"בנות הנקם" בשורה 219. "בנות הנקם" הן הַקֵּיָס (Kῆρες), בדרך כלל אלות או רוחות המוות האֱלִים, אבל כאן הן בתפקיד המיוחס כרגיל לאריניות (ראו שורה 185 והערה שם).

לַפָּנִי שֶׁהַפּוֹשֵׁעַ נֶעֱנֵשׁ בַּחֲמָרָה.
 וְנִיקָם הַקִּטְלָנִית יִלְדָּה אֶת נִמְסִיס,¹ עֲנוּי לְאָדָם,
 וְאַחֲרֶיהָ יִלְדָּה אֶת מִשְׁגֵּל וְעֶרְמָה,
 וְאֵת זִקְנָה הַהֶרְסָנִית וְאָרִיס² קֶשֶׁת הַלֵּב.
 וְאָרִיס הַשְּׁנוּאָה יִלְדָּה אֶת עֶמֶל הַמִּפְרֹךְ
 וְאֵת שִׂכְחָה וְרָעַב, וּמִכְאוּבִים הַמְדַּמְיָעִים,
 אֶת קָרְבוֹת וּמִלְחָמוֹת, רְצִיחוֹת וּקְטִילוֹת,
 רִיבִים וּשְׁקָרִים, תְּרוּצִים, וּפְנוּחִים,³
 הַפִּקְרוּת וּפְזִיזוֹת, הָאֲחִיּוֹת בְּאֶפְיִן,
 וְאֵת שְׁבוּעָה, הַמִּכָּה בְּאָדָם יוֹתֵר מִכָּל בְּעוֹלָם,
 אִם מִיִּשְׁהוּ נִשְׁבַּע לְשׂוֹא בְּמִכּוֹן.

צאצאי פֹּנְטוּס

פֹּנְטוּס⁴ הוֹלִיד אֶת בְּכוֹר יִלְדִּיו, נִרְאוּס הָאָמִין.
 הוּא⁵ מִכְנָה "הֶזְקֵן", כִּי הוּא מָתוֹן וְלֹא שׁוֹגָה,
 לֹא זֹנֵחַ אֶת דֶּרֶךְ הַיִּשָּׁר
 וּמַחֲשִׁבוֹתָיו זִכּוֹת וְשׂוֹאֲפוֹת לְטוֹב.
 אַחֵר כֵּךְ שָׁכַב עִם גִּיָּה וְהוֹלִיד אֶת תָּאוּמִס
 וְאֵת פֹּוֹרְקִיס הַגִּבְרִי וְקִטּוֹ יָפֵת הַלְחִיִּים,
 וְאוּרִיבִיאָה, שֶׁהֵלֵב בַּחֲזָה שְׁלָה אָכָן.

1. נמסיס: עונש, גמול.

2. אריס: אלת המריבה.

3. אין זו טעות; בשורות 228–229 המשורר אכן עובר ללשון רבים – בדיוק כמו בלשון הדיבור, כשאנחנו מפרטים את הצרות שלנו.

4. פונטוס: אל־הים הקדמון.

5. הוא: נראוס.

רשימת הנראידות¹

- 240 לַנְּרָאוֹס וּלְדוֹרִיס יַפֶּת הַשָּׁעַר, בְּתוֹ שֶׁל אוֹקְאָנוֹס,
הַנְּהַר הַמְּשָׁלֵם,² נוֹלְדוֹ בְּמִצּוֹלוֹת הַיָּם הָעֶקֶר³
אֵינְסְפּוֹר בְּנוֹת אֱלוֹת:
פְּרוֹתוֹ וְאוֹקְרָנְטָה, סָאוֹ וְאַמְפִּיטְרִיטָה,
אֲוִדוֹרָה וְתֵטִיס, גִּלְגָּה וּגְלָאוֹקָה,
קִימוֹתוֹאָה, סְפִיאֹ הַזְרִיזָה וְהַלִּיאָה הַמִּקְסִימָה,
פְּסִיתָאָה, אָרִטוֹ וְאוֹנִיקָה וְרֶדֶת הַזְרוּעַ,
מְלִיטָה הַחֲנַנִית, אוֹלִימְנָה וְאַגְאוֹאָה,
דוֹטוֹ וּפְרוֹטוֹ, פְּרוֹסָה וְדִינְמֶנָה,
נְסִיאָה, אֶקְטִיאָה וּפְרוֹטוֹמֵדִיאָה,
250 דוֹרִיס, פְּנוֹפָה וּגְלִטִיאָה יַפֶּת הַתָּאֵר,
הַיְפוֹתוֹאָה הַמִּקְסִימָה וְהַיְפוֹתוֹאָה וְרֶדֶת הַזְרוּעַ,
וְקִימוֹדוֹקָה, שְׁבִיחַד עִם קִימְטוֹלֶגָה
וְאַמְפִּיטְרִיטָה נָאֵת הַקֶּרְסֵל, מְשַׁכֶּכֶת בְּקִלּוֹת
אֶת הַגְּלִים בָּיִם וְאֶת מְשָׁבֵי הַסָּעָרָה,
וְקִימֹ וְאַאִיוֹנָה וְהַלִּימְדָה יַפֶּת הַפֶּתֶר,
גְּלָאוֹקוֹנֹמָה הַחֲיִכְנִית וּפּוֹנְטוֹפּוֹרִיאָה,
לִיאֶגּוֹרָה, אֲוֶאגּוֹרָה וְלֶאוֹמֵדִיאָה,
פּוֹלִינֹאָה, אוֹטוֹנֹאָה וְלִיסִיאָנְסָה,

1. נראידות: "בנות נראוס".

2. הנהר המושלם: נראה שהכוונה בתואר הזה היא לכך שאוקאנוס – שלא כמו כל הנהרות האחרים המתחילים במקום אחד ונגמרים במקום אחר – לא מתחיל ולא נגמר בשום מקום, מפני שהוא נהר טבעתי.

3. העקר: תואר המופיע הרבה פעמים אצל הסיודוס והומרוס בצמידות לים, ופירושו שהים אינו מניב יכולים שאפשר לקצור אותם. אין צורך להתאמץ ולחפש משמעויות נסתרות למה התואר הזה מופיע כאן, דווקא כשמדובר על לידה, או למה הוא מופיע בכלל בכל המקומות האחרים – להסבר, ראו הערה לשורה 494.

אוֹאֲרָנָה בַּעֲלַת הַגְּזֵרָה הַקְּסוּמָה וְהַמְּרָאָה הַמְּשֻׁלָּם,
פְּסָמָתָה עִם הַגּוֹף הַחֲנָנִי וּמְנִיפָה הָאֱלֹהִית,
נָסוּ וְאוֹפּוֹמָפָה, תְּמִיסְטוּ וּפְרוֹנוֹאָה,
וְנִמְרָטִס,¹ שִׁירְשָׁה אֶת אָפִיו שֶׁל אָבִיהָ.

אֵלֶּה חֲמִשִּׁים הַבָּנוֹת, בְּרוּכוֹת הַכְּשָׁרוֹנוֹת,
שֶׁנּוֹלְדוּ לְנִרְאֹס הַבְּרוּךְ.

תָּאוּמִס הִתְחַתֵּן עִם אֶלְקָטָרָה, בַּת אוֹקְאָנוֹס,
שִׁילָדָה אֶת אֵירִיס² הַמְהִירָה
וְאֵת הֶהָרְפִיּוֹת³ יְפוֹת הַשָּׁעַר – אֶאֱלוּ וְאוֹקִיפֶטֶס –
הַטְּסוֹת אֶל עַל בְּכַנְפֵיהֶן הַזְּרִיזוֹת
עִם הָעוֹפּוֹת וּמִשְׁבֵּי הָרוּחוֹת.

צאצאי קטו ופֹרְקִיס

קְטוּ יִלְדָה לְפֹרְקִיס אֶת הַזְּקֵנוֹת יְפוֹת הַלְּחִיִּים,
שֶׁשָּׁעָרָן אֶפֶר מִלְדָתָן, וְשֶׁהָאֱלִים בְּנֵי הָאֱלֻמוֹת
וּבְנֵי הָאָדָם הֵהוּלָכִים עַל הָאָרֶץ מְכַנִּים אוֹתָן "גְּרִיֹאִי":⁴

1. נמרטס: מילה שפירושה "לא שוגה". אותה מילה מופיעה בשורה 235, שם נאמר על נִרְאֹס שהוא "עדין ולא שוגה" (נדמה לי שבמילים "לא שוגה" הכוונה כאן היא לכך שהוא "לא עושה שטויות", אבל אולי אני שוגה). כאן המקום להעיר שכמעט לכל השמות המופיעים ב'תאוגוניה' יש משמעות, המשקפת במידה כזו או אחרת את התפקיד של נושא השם.

2. איריס: הקשת בענן והשליחה של האלים בינם לבין עצמם (בניגוד לֶהָרְמֵס, המבצע שליחויות גם בין האלים למי שאינם אלים).

3. הרפיות: פירוש שמן הוא "החוטפות", אלות רוחות הסערה החוטפות אנשים.

4. גריאי: "זקנות" ביוונית.

פִּמְפָּרְדוֹ נָאֵת הַגְּלִימָה וְאָנִיו כְּתִמַּת הַגְּלִימָה.
וְהִיא יִלְדָּה אֶת הַגּוֹרְגָנוֹת – הַגְּרוֹת בְּקֶצֶה הַלֵּילָה,
מֵעֶבֶר לְאוּקְאָנוֹס, שָׁם נִמְצְאוֹת הַהֶסְפְּרִידוֹת שֶׁקוֹלָן עָרֵב –
סְתָנּוֹ, אוֹרִיאָלָה וּמְדוּסָה,¹ שְׁגוֹרְלָה הִיָּה מֵר.

הִיא הִיָּתָה בֵּית תְּמוּתָה,
אָבֶל אַחִיוֹתֶיהָ אֲלִמּוֹתִיּוֹת, לָעֵד לֹא מִזְדַּקְנוֹת.
שְׁחוֹר הַשְּׁעֵר² שָׁכַב אֶתָּה בְּאָחוּ בֵּין פְּרָחֵי אָבִיב.

כְּשֶׁפָּרְסָאוֹס כָּרַת אֶת רֹאשָׁה
280 זָנְקוּ מִמֶּנָּה פֶּגְסוֹס הַסּוֹס וּכְרִיסְאוֹר הַגְּדוֹל –
הָרֹאשׁוֹן נִקְרָא כֶּךָ כִּי נוֹלַד לֵיד אוּקְאָנוֹס
וְהַשְּׁנִי מִפְּנֵי שֶׁנוֹלַד עִם חֶרֶב זָהָב בְּיָדוֹ.³

פֶּגְסוֹס עָף מִן הָאֶרֶץ, אִם הִכְכָּשִׁים, וְנִסַּק אֶל בְּנֵי הָאֱלֹמּוֹת.
הוּא מִתְגוֹרֵר בְּבֵית שָׁל זָאוֹס וּמִבִּיא לוֹ אֶת הַבָּרֶק וְהָרַעַם.

כְּרִיסְאוֹר שָׁכַב עִם קְלִירוֹאָה, בֵּית אוּקְאָנוֹס הַדְּגוּל,
287 וְהוֹלִיד אֶת גְּרִיוֹנָאוֹס בַּעַל שְׁלֶשֶׁת הָרָאשִׁים.
289 הָרֶקְלֶס הָאֲדִיר חָסַל אוֹתוֹ בְּאַרְיִיתִיאָה⁴ הַיִּמִּית,
לֵיד שְׁוֹרִיו הַמְּעַגְלִים רְגִלִּים,⁵
290 בַּיּוֹם שֶׁבּוֹ הוֹבִיל אֶת הַבָּקָר רָחֵב הַפָּנִים
לְטִירִינָס הַקְּדוֹשָׁה, אַחֲרֵי שֶׁחָצָה אֶת אוּקְאָנוֹס

1. מדוסה: בעברית נהוג לקרוא לה מדוזה.

2. שחור השיער: האל פוסידון.

3. הסיידוס גוזר את שמו של פֶּגְסוֹס מן המילה היוונית פֶּגָאִי (πηγαί), מים זורמים (וכאן, זרם הנהר אוקאנוס), ואת שמו של כְּרִיסְאוֹר מן המילים כְּרִיסְאוֹן אֶאוֹר (χρύσειον ἄορ), חרב זהב.

4. אריתאיה: הכוונה ככל הנראה לעיר קָדִיס (Cádiz) בדרום מערב ספרד, השוכנת על לשון יבשה שבעבר היתה אי.

5. המעגלים רגליים: כלומר, הולכים בתנועות רגליים שנראות מעגליות.

והָרַג אֶת אֹרְתוֹס וְאֶת הַבּוֹקֵר אֹרִיטִיּוֹן

294

בַּחֲוָה הָאֶפְלָה מֵעֶבֶר לְאוֹקְאָנוֹס.¹

וּבַתּוֹךְ מַעְרָה הִיא² יִלְדָה מִפְּלֶצֶת סוֹרֶרֶת נּוֹסֶפֶת,
שְׁאִינָה דּוֹמָה לְבְנֵי אָדָם אוֹ לְאֵלִים בְּנֵי הָאֱלֹמֹת,
אֶכִידָנָה הָאֱלֹהִית, אַכְזֹרִית,

שְׁחָצִי מִמֶּנָּה נִימְפָה עִם רִיסִים אֲרָכִים וּלְחָיִים יְפוֹת
וְחָצִי מִמֶּנָּה נָחַשׁ מִפְּלֶצֶתִי נוֹרְאִי,

טוֹרֶפֶת מִנְצָנֶצֶת, הַחֲוָה בַּמַּחְלוֹת הָאֲדָמָה הַקְדוֹשָׁה. 300

שָׁם, תַּחַת צוֹק חִלּוּל, נִמְצָאֶת מַעְרָתָהּ,
הַרְחֵק מִבְּנֵי הָאֱלֹמֹת וּמִבְּנֵי תַּמּוּתָהּ.

שָׁם הִקְצּוּ לָהּ הָאֵלִים בֵּית מְגוּרִים מְפָאֵר.

וְאֶכִידָנָה הָאֵימָה, הַנִּימְפָה הָאֱלֹמֹתִית,

לְנֶצַח בַּת בְּלִי גִיל, עוֹמֶדֶת לָהּ עַל הַמִּשְׁמֵר

בְּאֵרִימָה,³ מִתַּחַת לְאֶרֶץ.

אוֹמְרִים שְׁטִיפּוֹן⁴ הַנוֹרָא, שְׁחָצֵן פּוֹרֵעַ חֵק, 306

שָׁכַב אֶתָּה, עִם הַנִּימְפָה אֲרַכַּת הָרִיסִים.

1. הקטע הזה חוזר על עצמו בנוסח מקוצר בשורות 979-983. אוֹרְתוֹס הוא הכלב של גֵּרְיוֹנָאוֹס. טִירִינֹס נמצאה בצפון-מזרח חצי האי הפֵּלּוֹפּוֹנֶסִי, בתחום ממלכת מִיקֵנָאִי, והיתה מקום מושבו של המלך אֹרִיסְתָאוֹס, ששיגר משם את הֶרַקְלֵס למטלות שונות וללא ספק מלאות דמיון. על המטלות בהרחבה ראו נספח ב. על המטלה הספציפית המוזכרת כאן ראו באותו נספח, פרק ה, 10. לטיפול הרבה יותר מורכב, טרגי ואנושי מזה של הסידורס ואפולודורוס (נספח ב) בסיפור המפגש בין הֶרַקְלֵס לגֵּרְיוֹנָאוֹס, ראו השיר "גֵּרְיוֹנָאִיס", בפרק על המשורר סטסיכורוס, בן המאה השישית לפנה"ס, בספר 'חריץ מושחת', ב"רשימת ספרים נבחרים".

2. היא: כנראה קֶטוֹ, לא קֶלִירוֹאָה.

3. בארימה: או "בין הָאֲרִימוֹי". כבר בעת העתיקה לא היה ברור אם השם מסמן רכס הרים או שבט של אנשים, ומה מיקומם.

4. טִיפּוֹן: שם אחר למפלץ טִיפּוֹאָאוֹס (ראו 820-880). יש חוקרים המזהים אותו עם "[בַּעַל] צִפּוֹן" המקראי (במדבר לג 7, ועוד).

היא התעברה וילדה לו ילדים קשי-לב:
 ראשית ילדה את אורתוס, כלבו של גריוֹנָאוס.
 שנית ילדה מפלץ מחריד, את קרברוס הטורף,
 כלב השאול, המרעיש חזק מחצוצרה,
 בעל חמשים ראשים,¹ חצוף, כביר.
 שלישית ילדה את ההידרה מלרנה,
 שהאלה לבנת הזרוע, הרה, גדלה אותה
 מרב כעס על הרקלס האדיר.
 אבל בן-אמפיטריון,² הילד של זאוס,
 טבח אותה בנשק אכזר, בעזרת הלוחם איוֹלָאוס,
 לפי התכנית של אֶתֶנָה, מנהיגת הצבאות.

והיא³ ילדה את כימירה⁴ – נושפת אש פרועה,
 בריה אימה וגדולה, מהירת רגלים, חזקה.
 היו לה שלשה ראשים:
 של אריה רושף, עז ונחש מפלצתי.
 מלפנים היתה אריה, מאחור נחש, באמצע עז,
 ומפיה נשפה את כחה הנורא של האש המשמידה.

1. חמישים ראשים: קרברוס מוכר היום לחובבי המיתולוגיה והקומיקס בתור הכלב הנורא בעל שלושת הראשים, אבל העת העתיקה לא היתה חד-משמעית לגבי המספר. כבר כאן – באיזכור הראשון בספרות של מספר הראשים – אנחנו מוצאים כמות הרבה יותר נדיבה. נדמה לי שהפעם הראשונה שבה מוזכרים שלושה ראשים היא במחזה של סופוקלס 'נשות טרכיס' (שורה 1098), שהוצג לראשונה בסביבות 430 לפנה"ס. ראו גם אצל אפולודורוס (נספח ב, פרק ה, 12), שלא מסתפק רק בראשי כלבים: "ליצור הזה היו שלושה ראשי כלבים, זנב צפע, ומגבו צמחו ראשי נחשים מכל המינים".
2. בן אמפיטריון: הרקלס (ההיגוי "הרקולס" הגיע אלינו מהלטינית). איוֹלָאוס הוא אחיינו.
3. והיא: כנראה קטו, לא אֶכידֶנָה.
4. כימירה: בעברית נהוג לקרוא ליצור הזה כימֶרָה.

פֶּגְסוֹס וּבְלָרֹפּוֹנָטָס¹ קָטְלוּ אוֹתָהּ.
 אֲוֶרְתוֹס בָּעַל אוֹתָהּ וְהָיָא יִלְדָּה אֶת סְפִינְקָס הָאִימָה,²
 אָסוֹן לְצֶאֱצָאִי קְדָמוֹס, וְאֵת הָאֲרִיָּה הַנְּמָאִי,
 שְׁהֶרָה, אֲשֶׁתוֹ הַמְּכַבֶּדֶת שֶׁל זָאוֹס,
 גִּדְּלָה עַל מְדְרוֹנוֹת נְמָאָה – פֶּגַע לְבְנֵי הָאָדָם.
 שָׁם הִסְתַּכְּבַּח הָאֲרִיָּה, טָרַף אֶת תּוֹשְׁבֵי הַמָּקוֹם
 330 וְהִטִּיל אֶת חֲתָתוֹ בֵּין אֶפְסֹס לְטֶרְטוֹס,³
 עַד שֶׁהִרְקֵלָס הָאֲדִיר הִכְרִיעַ אוֹתוֹ.

קָטוּ שְׂכָבָה עִם פֹּרְקִיס וְיִלְדָּה לוֹ אֶת בֶּן הַזְּקוּנִים,
 נָחָשׁ נוֹרָאִי, הַמְּשַׁגִּיחַ עַל תַּפּוּחֵי הַזָּהָב⁴
 אִי־שָׁם בְּאֶזְזוֹר נִסְתָּר בְּקֶצֶה הָאֲדָמָה.
 וּבִכְנֵן, אֵלֶּה הַצֶּאֱצָאִים שֶׁל קָטוֹ וּפֹרְקִיס.

1. בלרופונטס: נקרא גם בלרופון. הסיפור המקסים עליו מסופר ב'איליאס' (ו, 155-205): המלכה התאהבה בו ורצתה לשכב איתו, הוא סירב לה, אז היא סיפרה למלך שהוא מנסה לפתות אותה (יוסף ואשת פוטיפר בלבדוש יווני). המלך שולח אותו לחותנו עם מכתב חתום, שמבקש ממנו לחסל אותו. החותן שולח את בלרופונטס להילחם בכימרה, והוא הורג אותה, אבל בלי פגסוס, כמו בגירסה כאן.
2. ספינקס האיומה: כן, אותה ספינקס שהטילה את אימתה על תושבי תבי ("צאצאי קדמוס"), ושאיבדה את עצמה לדעת אחרי שאדיפוס פתר את חידתה המפורסמת.
3. בין אפסס לטרטוס: אפסס הוא הר בצפון-מזרח נמאה וטרטוס הוא הר בדרום-מזרח נמאה. נמאה עצמה היא יישוב בצפון-מזרח חצי האי הפלופונסי. על הרקלס והאריה הנמאי ראו נספח ב, פרק ה, 1.
4. תפוחי הזהב: אותם תפוחי הזהב שגם ההספרידות שומרות עליהם (215-216). הנחש האנונימי הזה כאן קיבל מאוחר יותר את השם לֶדוֹן.

צאצאי טתים ואוקאנוס

רשימת הנהרות ורשימת האוקאנידות

טתים ילדה לאוקאנוס את הנהרות השופים:
נילוס, אלפיאוס וארידנוס עמק המערב־לֶת,
סטרימון, מנדרוס ואיסטרוס יפה הזרם,
פסיס, רסוס ואכלויס כסוף המערב־לֶת,
נסוס ורודיוס, הליאקמון והפטפורוס,
גרניקוס, איספוס וסימוס האלהי,
פניאוס, הרמוס וקיקוס הזרם בֶּחֶן,
סנגריוס הגדול, לדון ופרתניוס,
אואנוס, ארדסקוס וסקמנדרוס האלהי.¹

והיא ילדה את גזע הבנות הקדוש²,
שביחד עם האל אפולון והנהרות
מגדלות את הילדים כדי שיהפכו לגברים –
תפקיד שהקצה להן זאוס:
פיתו ואדמטה, אינתה ואלקטרה,
דוריס, פרימנו ואורננה הדומה לאלה,
היפו וקלימנה, רודיאה וקלירואה,
זאוקסו וקליטיאה, אידיאה ופיסיתואה,
פלוקסאורה, גלקסאורה ודיונה הקסומה,

1. כל הנהרות האלה אמיתיים, לא מיתיים, ומתכזים (חוץ מן הנילוס) בין יוון ואסיה הקטנה (חוץ טורקיה המערבית המודרנית) לחוף המערבי והדרומי של הים השחור – עולמו הגיאוגרפי של המשורר. על פי הומרוס ('איליאס' כ"א, 195-197), מקורם של כל הנהרות והמעיינות הוא אוקאנוס.

2. גזע הבנות הקדוש: האוקאנידות, בנות אוקאנוס, אם כי לרוב הן מכונות נימפות. רבים משמותיהן משקפים את תפקידן כנימפות הנהרות, המעיינות, העצים וההרים. הן מביאות פריז ומזל.

מְלוּבוּסִיס, תּוֹאָה וּפּוֹלִידוֹרָה הִנָּאָה,
 קָרְקָאִיס הִיפָּה וּפְלוּטוֹ בַּעֲלַת עֵינֵי הַפָּרָה,¹
 פָּרְסָאִיס וְאַיֶּאֱנִירָה, אֶקְסֶטָה וְקֶסְנָתָה,
 פֶּטְרִיאָה הַקְסוּמָה, מְנִסְתּוֹ וְאַוְרוֹפָה,
 מָטִיס, אֲוִרִינוּמָה וְטִלְסֶטוֹ כְּתַמַּת הַגְּלִימָה,
 כְּרִיסָאִיס, אֶסֶיָה וְקְלִיפֶסוֹ הַנִּכְסֶפֶת,
 אֲוִדוֹרָה וְטִיכָה,² אֲמַפִּירוֹ וְאוֹקִירוֹאָה,
 וּסְטִיקָס – הָעוֹלָה עַל כָּלָן.

360

אַלֶּה הַבָּנוֹת הַבְּכוֹרוֹת שֶׁל אוֹקְאָנוֹס וְטֵתִיס,
 אֲבֵל יֵשׁ עוֹד רַבּוֹת אַחֲרוֹת.
 בְּמַרְחֵבֵי הָאָרֶץ וּבְמַצּוֹלוֹת הַיָּם
 פְּזוֹרוֹת עוֹד שְׁלֶשֶׁת אֲלָפִים אוֹקְאָנִידוֹת
 שְׁקֶרְסֶלָן דְּקִיק: בָּנוֹת־אֵלוֹת נִהְדָּרוֹת.
 וַיֵּשׁ מִסְפָּר דּוּמָה שֶׁל נִהְרוֹת הוֹמִיס,
 בָּנָיו שֶׁל אוֹקְאָנוֹס מִטֵּתִיס הַגְּבִירָה.
 קָשָׁה לָבֶן תָּמוּתָהּ לְנִקְבַּ בְּשֵׁם כָּלָם,
 אֲבֵל מִי שֶׁגָּר לִידָם – מִכִּיר אוֹתָם.³

370

1. עֵינֵי הַפָּרָה: לא במוֹבֵן הַשְּׁלִילִי שֶׁל "עֵינֵי עֵגֶל", אֵלֹא במוֹבֵן הַהַפּוֹךְ, שֶׁל עֵינִים גְּדוֹלוֹת עִם רִיסִים אֲרוּכִים.
 2. טִיכָה: אֵלֶּה חֲשׁוּבָה. פִּירוּשׁ שְׁמָה הוּא מִזֵּל (טוֹב), וְגַם מִקְרִיּוֹת.
 3. כֹּל 'תְּאוֹגוֹנִיָּה', בְּמַהוּתָּהּ, כְּרוּכָה בְּשִׁמּוֹת רַבִּים. עִם זֹאת, שְׁתֵּי הַשּׁוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת מֵרֵאוֹת שֶׁהִסְיוֹדוֹס הִבִּין בַּהֲחֹלֵט אֶת הַצּוֹרֵךְ לַחֲסוֹךְ מִקְהֵלוֹ רִשְׁמָה מִבְּהִילָה שֶׁל שֵׁשֶׁת אֲלָפִים שִׁמּוֹת (אוֹקְאָנִידוֹת וְנִהְרוֹת), וְהוּא מִסְכֵּם אוֹתָהּ בַּחֲנִינִיּוֹת. וְעַדִּיין, כֹּכֵל הַיִּדּוּעַ, הוּא לֹא הִיא לְבַלֵּר שֶׁל אִיזָה בֵּית מְלוּכָה אוֹ מִקְדָּשׁ כְּלִשְׁהוּ, שֶׁחֹיֵב בְּמִסְגֶּרֶת עֲבוּדָתוֹ לִיצוֹר אוֹ לַתְּעַד רִשְׁמוֹת־שִׁמּוֹת אֲרוּכוֹת אוֹ לִשְׁנֹן אוֹתָן לִפְנֵי קֹהֶל מֵאֲמִינִים. אִם כֵּן, מֵה הַסִּיבָה שֶׁהוּא טָרַח לִיצוֹר רִשְׁמוֹת, אֲפִילוֹ בְּנוֹת חֲמִישִׁים שִׁמּוֹת 'בְּלִבְד'?
- לא מִמֶּשׁ בְּרוּר. אוֹלֵי כִי הֵן מִשְׁמִשּׁוֹת מֵעֵין הוֹכַחָה לֵאמִינוֹת הַתְּאוֹגוֹנִיָּה הָאִישִׁית שֶׁלּוֹ וּמִקְנוֹת לָהּ עוֹמֵק וְחֲשִׁיבוֹת; אוֹלֵי זֶה הַתְּפֹאֲרוֹת בִּיכוּלֹת הַזִּיכְרוֹן, וְאוֹלֵי סֵתֶם אוֹבֶסֶסִיָּה אִישִׁית. כֵּן אוֹ כֵּן, נִיכָר שִׁישׁ כֹּאֵן הַשְּׁפָעָה סִגְנוּנִית מִסְפְּרוֹת הַמְזוּרַח הַקְּרוֹב הַקְּדוּם, הַמְשׁוּפָּעַת בְּרִשְׁמוֹת כֹּאֵלָה.

צאצאי תיאָה וּהיפּריוֹן

היפּריוֹן בַּעַל אֶת תֵּיאַה, שְׁהֶרְתָּה וַיִּלְדָּה
אֶת הֶלְיוֹס הַגָּדוֹל וְסֵלֶנָה הַזֹּהֶרֶת
וְאֶת אֶאֹס,¹ הַמַּאִירָה לְכָל דְּרֵי הָאָרֶץ
וְלְכָל הָאֱלִים דְּיָרִי הַשְּׁחָקִים.

צאצאי קְרִיאֹס וְאוּרִיבִיאָה

אוּרִיבִיאָה, הָאֱלֹהִית בָּאֵלוֹת,
שָׁכְבָה עִם קְרִיאֹס וַיִּלְדָּה אֶת אֶסְטֶרְיוֹס וּפֶלַס,
וְאֶת פֶּרֶסס, שְׁעֵלָה בַּתְּבוֹנָתוֹ עַל כָּלָם.

אֶאֹס, בְּמִשְׁגֵּל בֵּין אֵל לְאֱלָה,
יִלְדָה לְאֶסְטֶרְיוֹס אֶת הָרוּחֹת הָעֲזוֹת:
זְפִירוֹס הַזֶּךְ, בּוֹרֵאס הָאֶץ וְנוֹטוֹס.²
אַחֲרֵיהֶם יִלְדָה אַרִיגְנִיאָה³ אֶת נִגָּה⁴
וְאֶת הַכּוֹכְבִים הַזֹּהֲרִים בַּשָּׁמַיִם.

380

1. הֶלְיוֹס הוּא הַשֶּׁמֶשׁ, סֵלֶנָה הִירַח וְאֶאֹס אֵלֶת הַשַּׁחַר.
2. זְפִירוֹס... נוֹטוֹס: זְפִירוֹס הוּא הָרוּחַ הַמַּעֲרִבִית, בּוֹרֵאס הַצְפוֹנִית וְנוֹטוֹס הַדְּרוּמִית. אִיפֹה הַמְּזוּרְחִית, אַתָּם שׁוֹאֲלִים? שְׁאֵלָה טוֹבָה, אֲבָל מִי אִמַּר שְׁצִרִיךְ לַחֲלֹק אֶת הַמֶּרְחָב לַאַרְבַּעַה וְלֹא לַשְּׁלוֹשָׁה? מְכַל מְקוֹם, הוֹמְרוֹס דּוּוקָא כֵּן הַתַּעֲקֵשׁ עַל חֲלוּקָה מְרֻבַּעַת ('אוֹדִיסֵיאָה' ה', 295-296).
3. אַרִיגְנִיאָה: כִּינוֹי לַאֶאֹס, שְׁפִירוֹשׁו "יִלְדֵית הַבּוֹקֵר".
4. נִוְגָה: הַיּוֹנִיִּים בַּתְּקוּפָתוֹ שֶׁל הַסִּיּוּדוֹס סִבְרוֹ ש"כּוֹכֵב הַשַּׁחַר" (הַאֹסְפוֹרוֹס) ו"כּוֹכֵב עֲרַבִית" (הַסְּפֶרוֹס) הֵם כּוֹכְבִים שׁוֹנִים. אֲבָל כִּכְר בַּמֶּאָה הַשִּׁישִׁית לַפִּנֵּה"ס הֵם גִּילּוֹ שׁוּזָה אוֹתוֹ כּוֹכֵב: נִוְגָה (וְנוֹס). הַבְּבִלִים, אֲגַב, גִּילּוֹ אֶת זֶה אֶלֶף שָׁנִים לַפְּנֵי כֵּן (עַל פִּי טַקְסֵט הַמְּכּוֹנָה "לִוְחוֹת נִוְגָה" שֶׁל הַמֶּלֶךְ עִמְצַדֵּק).

סְטִיקָס בַּת אוֹקְאָנוֹס שְׂכָבָה עִם פֶּלֶס
וַיֵּלְדָה לוֹ בְּבֵיתָהּ אֶת יְרִיבוֹת וְנִיקָה,¹
וְאֶת עֲצָמָה וְכַח, יְלָדִים דְּגוּלִּים,
הַחַיִּים צָמוּד לְזָאוֹס, הוֹלְכִים אַחֲרָיו לְכָל מָקוֹם
וְתָמִיד מְתִישָׁבִים לְצִדּוֹ שֶׁל הָרוּעַם בְּקוֹלוֹ הָעֵמֶק.²
שָׁכַן כִּךְ תַּכְנֶנָּה סְטִיקָס, בַּת-אוֹקְאָנוֹס הַנְּצַחִית,
בַּיּוֹם שָׁבוּ אֶל הַבְּרֶק³ זְמַן אֶל הָאוֹלִימְפּוֹס הָרֶם
אֶת כָּל בְּנֵי הָאֱלֹמּוֹת, וְסַח
כִּי הָאֵל שִׁילְחָם לְצִדּוֹ בִּקְרָב מוֹל הַטִּיטָנִים
לֹא יִגְשַׁל מִתַּחֲוִמֵי סִמְכוֹתוֹ
וַיִּמְשִׁיךְ לְהַחֲזִיק בָּהֶם כָּמוֹ לְפָנִים,
וּמִי שֶׁלֹּא קָבַל תַּחֲוִמֵי סִמְכוֹת בְּזִמְנֵי הַשְּׁלֹטוֹן שֶׁל קְרוֹנוֹס
יִזְכֶּה לְמִלּוּא הַסִּמְכוֹת, כָּפִי שֶׁמִּגִּיעַ לוֹ.
אִם כֵּן, סְטִיקָס, בַּעֲצַת אָבִיהָ,
הַגִּיעָה רִאשׁוֹנָה לְאוֹלִימְפּוֹס, יַחַד עִם יְלָדֶיהָ.
זָאוֹס כְּבִיד אוֹתָהּ וְהֶעֱנִיק לָהּ מַתָּנוֹת מְפֻלָּגוֹת:
הוּא מָנָה אוֹתָהּ לְהִיּוֹת שְׁבוּעַת הָאֱלִים הַגְּדוֹלָה
וְקָבַע שְׁבָנֶיהָ יְגוּרוֹ אֶתוֹ עַד סוֹף הַיָּמִים.
בְּאוֹתוֹ אָפֵן מִלֵּא לְגַמְרֵי אֶת כָּל מֶה שֶׁהִבְטִיחַ לְכָל,
וְלוֹ עֲצָמוֹ הַשְּׁלֹטוֹן וְהַכֶּתֶר.

390

400

1. ניקה: ניצחון.

2. הרועם בקולו העמוק: זאוס.

3. אל הברק: זאוס.

צאצאי פוֹיִבָּה וקוֹיּוֹס

פוֹיִבָּה נִכְנָסָה עִם קוֹיּוֹס לְמִטָּתוֹ הַנְּחָשָׁקֶת,
וְאַחֲרֵי מִשְׁגָּל בֵּין אֵל לְאֵלָה הִתְעַבְּרָה וַיֵּלְדָּה
אֶת לֵטוֹ שְׁחוּרַת הַגְּלִימָה, הָעֲדִינָה תָּמִיד,
אֲדִיבָה כָּל־פִּי אֲנָשִׁים וְאֵלִים,
עֲדִינָה מִבְּרֹאשִׁית, הַנְּעִימָה בְּיוֹתֵר בְּאוֹלִימְפוֹס.
הִיא גַם יֵלְדָה אֶת אֶסְטֶרְיָה הַנִּכְבָּדָה,
שֶׁפָּרָסָס לָקַח לְבֵיתוֹ הַגָּדוֹל וְהַפֶּךְ אוֹתָהּ לְאַשֶׁת חֵיקוֹ. 410

מזמור להֶקְטָה

וְהִיא¹ הִתְעַבְּרָה וַיֵּלְדָּה אֶת הֶקְטָה,²
שֶׁזָּאוּס כִּבֵּד יוֹתֵר מִכָּל וְנָתַן לָהּ מִתְּנוּת נִפְלְאוֹת:
סִמְכוֹת עַל חֵלֶק מִן הָאָרֶץ וְהָיָם הָעֶקֶר,
נוֹסֵף עַל חֵלֶק מִשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם,
וְאֵלֵי הָאֱלֹמּוֹת מִכְבָּדִים אוֹתָהּ מְאֹד.
אֶפְלוֹ עֲכָשׁוּ, כְּשֶׁאָדָם בְּעוֹלָם
מַעֲלָה קָרְבָּנוֹת נָאִים, כְּדִי לְהִתְפַּלֵּל לִפְי הַמִּנְהָג,
הוּא פוֹנֶה אֶל הֶקְטָה, וְאָם הָאֵלָה נַעֲנִית לוֹ
הוּא זוֹכֶה בְּקִלּוֹת רַבָּה לְכַבּוּדִים גְּדוֹלִים,
וְהִיא מְרַעִיפָה עָלָיו שֶׁפַּע בְּרָכָה מִכֶּף יְדָהּ הַמְּלֵאָה. 420

1. והיא: אֶסְטֶרְיָה.

2. הקטה: במזמור הזה הִסְיוֹדוֹס נשמע כמו מיסיונר של הֶקְטָה - אלה חדשה, כנראה, שאינה מזוכרת אצל הוֹמֶרוֹס. במאות הבאות היא מתגלגלת לישות מטילה אימה, מעין "מלכת הלילה" עם כל הדברים המאיימים שהלילה צופן בתוכו.

מִכָּל אֱלֹהִים שְׁנוּלְדוֹ מִגֵּיָה וּמֵאוֹרֶנוֹס
וְזָכוּ בְּתַחוּם סְמִכוּת, גַּם הִיא קִבְּלָה אֶת שְׁלָה.
בֶּן-קְרוֹנוֹס לֹא הִתְעַמַּר בָּהּ וְלֹא גָזַל מִמֶּנָּה
דָּבָר מִמָּה שֶׁקִּבְּלָה מִן הַטִּיטָנִים, הָאֱלִים הַקּוֹדְמִים,
וְהִיא עָדִין מִחֲזִיקָה בְּחִלְקָהּ, כְּמוֹ קֶדֶם.
אֲמָנָם הִיא בַת יְחִידָה, אָבִל תַּחוּמֵי סְמִכוּתָהּ
בְּאַרְץ, בָּיִם, בְּשָׂמִים, אֵינָם נִגְרָעִים בְּשָׁל כָּךְ,
לְהַפְדֵּךְ! כִּי זֶאוּס מְכַבֵּד אוֹתָהּ.

אִם הִיא רוֹצָה לַעְזוֹר לְאִישׁ, הִיא עוֹמֶדֶת בַּעֲצָמָה לְצַדוֹ.
אִם הִיא רוֹצָה, הוּא יִתְבַּלֵּט מֵעַל כָּלֶם בְּאַסְפָּה.
וְכִשְׁלֹוֹחַמִים מִתַּחֲמָשִׁים לְקִרְאָת קָרֵב קִטְלָנִי,
הָאֱלֹהִים עוֹמֶדֶת לְצַד הַגִּבְרִים הָרְצוּיִים בְּעֵינֶיהָ,
לְהוֹטֶה לְתֵת לָהֶם לְנֶצַח וְלִקְצֵר תְּהִלָּה.
הִיא גַם יוֹשֶׁבֶת בַּמִּשְׁפָּט בֵּין מַלְכִים נִכְבָּדִים.
וְכִשְׁגִּבְרִים מִתַּחֲרִים בְּאַתְלֵטִיקָה -
שָׁם עוֹמֶדֶת הָאֱלֹהִים לְצַדָּם וְעוֹזֶרֶת גַּם לָהֶם.
וּמִי שֶׁמִּנְצֵחַ בְּזָכוֹת כָּחוֹ, קוֹטֵף אֶת הַפָּרֶס הַנָּאָה
בְּקִלּוֹת וּבְשִׁמְחָה, וּמַעֲנִיק תְּהִלָּה לְהוֹרָיו.
הִיא מְסִיעֶת גַּם לַפָּרָשִׁים, לְמִי שֶׁהִיא רוֹצָה.
וּלְדִיָּגִים בָּיִם הַקּוֹצֵף - הַמִּתְפַּלְלִים אֵלֶיהָ
וּלְמִרְעִיד הָאָרֶץ הַמֵּרְעִים בְּקוֹלוֹ -¹

הָאֱלֹהִים הַדְּגוּלָּה מַעֲנִיקָה מִיַּד דָּגָה בְּשִׁפְעַ רֵב,
וּמִיַּד מַעֲלִימָה אוֹתָהּ עִם הוֹפְעָתָהּ, אִם רַק מִתַּחֲשֵׁק לָהּ.
וַיַּחַד עִם הָרָמָס הִיא מְסִיעֶת
בְּהַגְדֵּלֶת מִשְׁק הַחַי בַּחוֹת:
הִיא יְכוּלָּה, לְפִי רְצוֹנָהּ, לְהַרְבוֹת אוֹ לְהַמְעִיט

1. ולמרעיד... בקולו: האל פוסידון.

את עֲדְרֵי הַבָּקָר וְהַצֹּאן, פְּרוֹת, עֲזִים וְכִבְשִׁים צִמְרִיִּים.
 וְכֹךְ, אֵף שֶׁהָיָא בֵּת יַחֲדָה לְאִמָּה,
 כָּל בְּנֵי הָאֱלֻמּוֹת מְכַבְּדִים אֶת סִמְכוּתָהּ.
 450 וּבֶן-קְרוֹנוֹס הִפִּךְ אוֹתָהּ לְאוֹמֶנֶת הַיְלָדִים,
 מִן הֶרְגַע שֶׁפָּקְחוּ עֵינָיִם לְאוֹרָה שֶׁל אָאוֹס.
 כֹּךְ, מִבְּרָאשִׁית, הִיא אוֹמֶנֶת הַיְלָדִים, וְאֵלֶּה תַּחֲוִמֵי סִמְכוּתָהּ.

צאצאי קרונוס וריאה

דור האלים השלישי

קְרוֹנוֹס בָּעַל אֶת רִיָּאָה, וְהָיָא יְלָדָה יְלָדִים זוֹהָרִים:¹
 הִיסְטִיָּה, דְּמָטָר וְהֶרָה זֶהְבֶּת הַסַּנְדָּל,
 הֶדֶס הַכִּבִּיר, הֶגֶר מִתַּחַת לְקֶרְקַע וְלִבּוֹ נָטוּל חֲמָלָה,
 מַרְעִיד הָאָרֶץ הַמַּרְעִים בְּקוֹלוֹ,
 וְזֵאוֹס הֶחֱכֵם, אֲבִי אֱלִים וְאִנְשִׁים,
 שֶׁהָאָרֶץ הִרְחָבָה רוֹעֶדֶת מִמַּטָּח רַעְמָיו.

1. ילדים זוהרים: ששת האלים המזכירים כאן: שלוש אלות – הִיסְטִיָּה, דְּמָטָר וְהֶרָה; ושלושה אלים – הֶדֶס, פוסידון ("מרעיד הארץ") וזאוס, הם הבסיס לשנים-עשר האלים האולימפיים, שיופיעו תחת הכותרת הזאת כנראה החל מהמאה השישית לפנה"ס (לדוגמה, בשנת 522 לפנה"ס הקים פִּיסיסטֶרַטוֹס באתונה את "מזבח שנים-עשר האלים", שהיו זהים למעשה לשנים-עשר האלים האולימפיים). אבל זהות האלים האלה לא היתה קבועה, ואפילו המספר שלהם התגמש לפעמים. על רצועת העיטור (Frieze) המזרחית בפרתנון שבאקרופוליס (מהמאה החמישית לפנה"ס) הופיעו שנים-עשר האלים "הקלאסיים": חמש אלות (אפרודיטה, ארטמיס, אתנה, דמטר, הרה), ושבעה אלים (אפולון, ארס, דיוניסוס, הפייסטוס, הרמס, זאוס, פוסידון). מכל מקום, הֶדֶס, ששכן בעולם התחתון, לא נמנה כמובן עם אלי האולימפוס, למרות שהיה אח של זאוס ופוסידון; והיסטיה (אלה שאינה מזוכרת אצל הומרוס, והבתולה היחידה מכל ילדיו של קרונוס) אמנם נמנית עם שנים-עשר אלי האולימפוס, אבל לרוב אינה מזוכרת כאחת מהם.

קְרוֹנוֹס הַגָּדוֹל בָּלַע אוֹתָם מִיַּד כְּשֶׁגָּלְשׁוּ מֵרָחֹם אִמָּם, 460
 כִּדִּי שָׂאָף אֶחָד מִנְּכֵדֵי אוֹרְנוֹס הַדְּגוּלִּים
 לֹא יָזְכָּה בְּמִלּוּכָה עַל בְּנֵי הָאֱלֹמֹת.
 כִּי הוּא שָׁמַע מִגֵּיָה וּמֵאוֹרְנוֹס הַכָּכּוּב,
 שְׁלֵמֹרוֹת כַּחוּ, נִגְזַר¹ שֶׁבִּנוּ יָבִיס אוֹתוֹ
 בְּאִמְצָעוֹת מְזֻמּוֹתָיו שֶׁל הָאֵב הַגָּדוֹל.²
 לָכֵן לֹא נִרְדָּם בְּשִׁמְרָה, אֲלָא הִשְׁגִּיחַ הַיֵּטֵב
 וּבָלַע אֶת יִלְדֵּיו - צָעַר אֶחָז בְּרִיאָה.
 אָבֵל כְּשֶׁעָמְדָה לָלֶדֶת אֶת יָאוֹס, אָבִי אֱלִים וְאַנְשִׁים,
 הִפְצִירָה בְּהוֹרֶיהָ הַיְקָרִים, גֵּיָה וְאוֹרְנוֹס הַכָּכּוּב, 470
 לְהַגִּיחַ תְּכֵנִית, כֹּךְ שֶׁתֵּלֵד אֶת יִלְדָּהּ בְּחִשָּׂאִי,
 וְשִׁרוּחוֹת הַנָּקֶם³ שֶׁל אָבִיהָ וִילְדֶּיהָ
 יַעֲנִישׁוּ אֶת קְרוֹנוֹס הַגָּדוֹל, הַנִּפְתָּל.
 הֵם הָטוּ אֶזְנָן לְבָתָם הַיְקָרָה, נִעְנּוּ לָהּ,
 וְסִפְרוּ לָהּ אֶת כָּל מַה שֶׁנִּגְזַר לְקִרְוֹת
 לְקְרוֹנוֹס הַמֶּלֶךְ וּבְנוֹ הָאִמִּיץ.
 כְּשֶׁעָמְדָה לָלֶדֶת אֶת הַצֶּעִיר בִּילְדֶּיהָ, יָאוֹס הַגָּדוֹל,
 הֵם שָׁלְחוּ אוֹתָהּ לְלִיקְטוֹס בְּפִרְתִּים הַדִּשְׁנָה,
 כִּדִּי שֶׁגִּיָּה הָעֲנֻקִּית תִּקְבֵּל אוֹתוֹ שֶׁם לְטַפֵּל בּוֹ וּלְגַדְּלוֹ. 480

1. נגזר: מי או מה הכוח העומד מאחורי הגזירה הזאת ומאחורי הגזירות בכלל? האם הוא קודם לגיה ולאורנוס? האם הוא היה קיים לפני הבריאה המתוארת כאן? האם הוא קיים בנפרד ממנה? הסיודוס שותק ולא מרחיב. לעניין דומה, ראו הערה לשורה 517.
2. שכנו... האב הגדול: גם הבן וגם האב הגדול הם זאוס. בעינינו זהו תיאור מסורבל מעט, אם לא מבולבל, של הזמנים השונים - תופעה החוזרת על עצמה לאורך כל היצירה. נדמה שהסיודוס חשב על הזמן (ועל המציאות בכלל) בצורה יותר מרחבית ופחות ליניארית מאיתנו. אפשרות אחרת היא שהדקדוק היווני לא היה מספיק בשל בתקופתו, ואפשרות נוספת היא שהסיודוס פשוט נזקק לעורך, שכלל הידוע לי לא היה בנמצא.
3. רוחות הנקם: האריניות (ראו שורה 185).

וְכַךְ רִיאָה נִשְׁאַה אוֹתוֹ עַל זְרוּעוֹתֶיהָ,
מִבְעַד לְלִילָה עָמוּס בְּצִלָּלִים,
עַד שֶׁהִגִּיעָה לְלִיקְטוֹס וְהִטְמִינָה אוֹתוֹ בְּמַעְרָה עֲמָקָה 482
בְּמַחְלוֹת הָאֲדָמָה הַקְדוּשָׁה
בְּהָר אֵיגִיוֹן הַמִּיעָר בְּצִפְיֹנוֹת. 484

רִיאָה מַרמָה אֶת קְרוֹנוֹס

אַחַר כֵּךְ עֲטָפָה בְּחִתּוּל אָבֶן גְּדוֹלָה
וְנִתְּנָה אוֹתָהּ לְבֶן-אוֹרְנוֹס, הַשְּׁלִיט,
מֶלֶךְ הָאֱלִים הַקּוֹדְמִים,¹ שֶׁבִלַּע אוֹתָהּ מִיד - הַבְּרִיּוֹן!
הוּא לֹא הִבִּין שֶׁאָבֶן הַחֲלִיפָה אֶת בְּנוֹ,
שְׁנוֹתָר שָׁלֵם, בְּלִי פָגַע,
וְתַכְף יִכְרִיעַ אוֹתוֹ בְּכַח הַזְרוּעַ, 490
יָדִית אוֹתוֹ, וַיִּמְלֹךְ בְּמַקְוֹמוֹ עַל בְּנֵי הָאֱלֹמֹת.

וּבִכְן, גּוֹפּוֹ הַזּוֹהָר שֶׁל הַמֶּלֶךְ² צָמַח וְהִתְחַזַּק,
וּכְעָבַר שָׁנָה, אַחֲרֵי שֶׁגִּיָּה רַמְתָּה
אֶת קְרוֹנוֹס הַנִּפְתָּל, הַגְּדוֹל,³

1. האלים הקודמים: הטיטנים.

2. המלך: זאוס הצעיר.

3. בשלב הזה בטקסט הקורא כבר יכול להבחין בכך, שלכל אל - ולהרכה שמות עצם בכלל - מוצמד שם תואר. נהוג לכנות את שמות התואר האלה בשם אֵפִיִּתֵּטִים, epithets באנגלית (מיוונית: ἐπίθετον). השימוש התכוף הזה בהם נבע בין השאר מן העובדה שלשירים בתקופה המוקדמת הזאת, ובוודאי לפניה, היה צד ביצועי ואלתורי בולט. השירים נוצרו ונמסרו בעל־פה, ובמשקל ההקסמטר הדקטילי, שהציב במהותו מגבלות על מבנה השורה, ולכן היה נוח להחזיק

וּבָנוּ נֶצַח אוֹתוֹ בְּתַחבּוּלוֹת וּבְכַח,
הוא פֶּלֶט אֶת יְלָדוֹ.

תַּחֲלָה הִקְיָא אֶת הָאֶבֶן, שֶׁבֶלַע אַחֲרוֹנָה,
וְזָאוּס נֶעֶץ אוֹתָהּ בְּאֶדְמָה הֶרְחָבָה
בְּפִיתוֹ¹ הִקְדוּשָׁה, בְּגִיאוֹת פְּרִנָּסוֹס,
כְּדִי שֶׁתִּשְׁמַשׁ גִּלְעָד, פֶּלֶא לְבָנֵי הָאָדָם.

500

וְהוּא שֶׁחֲרַר מִן הָאֲזָקִים אֶת דּוּדִיו,²
בְּנֵי אוֹרְנוֹס, שֶׁאֲבִיָּהֶם כָּלֵא בְטַפְּשׁוֹת.
כְּהֶכֶרֶת תּוֹדָה עַל כֵּן - נִתְּנָו לֹו אֶת הַבָּרֶק,
אֶת חֲזִיז הַבָּרֶק³ הַמְּבִזִּיק וְהָרַעַם,
שְׁגִיָּה הֶעֱנִיקִית הַצְּפִינָה לְפָנָיו כֵּן.
בְּעֶזְרָתָם הוּא שׁוֹלֵט בְּבָנֵי הַתְּמוֹתָה
וּבְכָנֵי הָאֱלֻמוֹת גַּם יַחַד.

במלאי של ביטויים בעלי מבנה מטרי מוגדר, כדי להוסיף אותם לשם העצם. במילים אחרות, הם שימשו לרוב בתור כלי טכני, כמו טיח, כדי לסתום בשפכטל את החורים בשורות. הרבה פעמים זוהי הטחה של שמות תואר סתמיים או לא רלוונטיים בהקשרם, וכמה פעמים הם אפילו אבסורדיים. לדוגמה, אצל הוֹמֵרוֹס, כשנאֲוִסִיקָאָה לוקחת לכביסה את "בגדיה הצחים" ('אודיסיאה' ו', 74). לכן נדמה לי שאין טעם להתעקש בתרגום על הוספת כל שמות התואר האלה, ולפעמים גם מותר להיות גמישים בתרגום שלהם - כל עוד זה משרת את המוזיקה.

1. פיתו: האזור במערב בויאֲוֹטִיָּה שבו שוכנת דֶּלְפוֹי, שם נמצא האורקל המפורסם. הר פְּרִנָּסוֹס נמצא בצפון-מזרח דֶּלְפוֹי, קרוב אליה.
2. דודיו: הקיקלופים, אחי אביו.
3. ברק... חזיו הברק: נראה שהקדמונים הפרידו בין אור הברק, שהם קראו לו ברק, לבין צורתו, אותו קו מעוקל תזזיתי הנראה בשמים (ובאיוורים על ארונות חשמל), שלפעמים גם פוגע בארץ, ונקרא בתרגומי חזיו הברק (חזיו הברק מכונה בדרך כלל במקרא "חץ"). (בחקיק (ג 11) מובהרת היטב ההפרדה הזאת: "לְאֹר חֲצִיף יִהְיֶה לְכוּ".

צאצאי יפֿטוס

- 507 יפֿטוס¹ התחתן עם קלימֶנה,
בת־אוקאָנוס יפת הקרסל,
וחלק אתה את אותה המטה.
510 היא ילדה לו את אטלס העז ומנויטיוס הידוע,
את פרומֶתאוס² הנפֿתל ואפֿימֶתאוס³ ששכלו מִשְׁבֵּשׁ,
שמן ההתחלה היה אסון לאנשים העובדים,
כי הוא זה שקבל מזאוס את יציר ידיו – אשה.
זאוס הרואה למרחק השליך אל אַרְבוֹס
את מנויטיוס היהיר והטיל עליו את הכֶּרֶק העשן,
בגלל שחצנותו הגברית ורשעותו.
אטלס, בשל ההכרח הכביר,⁴ נושא על ראשו וידיו,
שאינן מתעיפות לעולם, את כפת השמים,
ועומד לו בקצה העולם, מול ההספֿרִידות שקולן ערב.
520 זו מִנֶּת הגורל שהקציב לו זאוס האב.

1. יפֿטוס: יש חוקרים המזהים את יפֿטוס (איאפֿטוס ביוונית) עם יפת המקראי, בין השאר, א. על יסוד הדמיון בשם (יפת נקרא בתרגום השבעים איאפֿטוס); ב. שניהם קשורים למבול – יפת דרך אביו, נח, ויפֿטוס דרך נכדו דאוקליון (מעין נח היווני); ג. אחיו של יפֿטוס (קרונוס) סירס את אביו, ואחיו של יפת, חם, ראה את ערוות אביו (בראשית ט 22).

2. פרומתאוס: פירוש שמו הוא "במחשבה תחילה".

3. אפֿימֶתאוס: פירוש שמו הוא "במחשבה שנייה", כלומר, מחשבה שלאחר מעשה.

4. ההכרח הכביר: ביטוי המוזכר רק פעם אחת אצל הֶסְיוֹדוֹס (ולא הרבה יותר אצל מחברים אחרים), ונשמע כמו הפשטה של איזה כוח הקודם לאלים, או לפחות חזק מהם ומחייב אותם. במונחים מודרניים היינו אולי קוראים לו "חוק טבע", וייתכן שיש בזה משהו, אבל נדמה לי שהבסיס של הכוח האמור הוא יותר מוסרי מאשר פיזיקלי – מעין כוח שאינו מתיר, אפילו לאלים, לשבור לגמרי את כללי המשחק.

פרומתאוס

והוא רתק לאזקים מיסרים, לא שבירים,
את פרומתאוס הנפתל, שפד אותם בעמוד,
ושסה בו עיט ארך כנפים,
שאכל לו את כבד האלמות,
אשר צמח בלילה לגדלו המקורי
והזין במשך היום את העוף ארך הכנפים.
בן אלקמנה יפת הקרסל, הרקלס,
הרג את העיט וגאל את פרומתאוס –
ולא כנגד רצונו של זאוס, שליט המרומים,
כי זאוס שאף שתהלת הרקלס
תתפשט יותר מתמיד על פני הארץ הדשנה.
עם שאיפה זו בראשו כבד את בנו המפרסם¹
ונרגע מכעסו על בן־יפטוס,
שנסה להתחכם אתו – עם בן־קרונוס האדיר.

530

כי² בזמן שהאלים ובני האדם
הגיעו להסכם במקונה,³ פרומתאוס בתר שור גדול
והגיש אותו לזאוס בערמה:
הוא תחב את הבשר והקרבים השופעים

1. בנו המפורסם: הרקלס.

2. כי: כאן מתחיל ההסבר מדוע פרומתאוס נענש.

3. מקונה: נראה שלדעת הסידור היה פעם זמן שבו האלים ובני האדם חיו ביחד, ובשלב מסוים הם הגיעו להסכם הפרדה ביניהם, שהונצח לאורך העת העתיקה בטקס שבו הקריבו את העצמות והשומן לכבוד האלים, ואת הבשר והקרביים השאירו לבני האדם. מקונה הוא שמה הקדום של סיקיון, בצפון חצי האי הפלופונסי, מערבית לקורינתוס ולא רחוק ממנה.

אל תוך קבת השור,

540

ואת העצמות הצחות כסה בשמן הבוהק,
לצרף הסואה, כדי להטעות אותו.

אבי האלים והאנשים פנה אליו ואמר:

"בן-יפֿטוֹס, שליט בין שליטים -

חמודי, לא חלקת בישר".

כך אמר בלעג ואוס המתחכם להפליא.

פרומֿתֿאוס הנפתל ענה לו בחיוך דקיק,

שהסגיר כונות רמיה:

"ואוס המהלל, הגדול באלים:

איזו מנה אתה מעדיף? מה מתחשק לך?"

550

כך אמר בכונת רמיה, ואוס המתחכם להפליא

תפס היטב את ההונאה, וחזה בלבו

אסונות לבני אדם, שעמדו להתממש.

בשתי ידיו הרים את השמן הצח

ורתח בלו מכעס ברגע שהבחין

שעצמות השור הסוו, כדי להטעות אותו.

ומאז אנשים בעולם שורפים לכבוד האלים

עצמות לבנות על מזבחות עשנים.

ואוס כוֹנֵס העבים אמר לו ברגז עצום:

"בן-יפֿטוֹס, חכמולוג שפֿמוֹד,

560

עדין ממשיך עם הטריקים שלך?"

כך אמר בזעם ואוס המתחכם להפליא.

ומאז ואילך לא שכח את רגזו ולא נתן לעצי המילה

את כח האש, שאינה מתעיפת,

עָבוֹר בְּנֵי הָאָדָם הַחַיִּים עַל הָאָרֶץ.¹
אָבֵל בָּנוּ הַטּוֹב שֶׁל יִפְטוֹס רָמָה אוֹתוֹ
וַגִּבּוֹ אֶת הַזֹּהָר הַנֶּרְאָה לְמֶרְחָק
שֶׁל הָאֵשׁ, שְׁאִינָה מִתְעַיֶּפֶת, בְּתוֹךְ גִּבְעוֹל שְׁמֶר.²
לְבוֹ שֶׁל זָאוֹס, הַמְרָעִים בְּמְרוֹמִים,
נִצְבֵּט בְּתוֹךְ קֶרְבוֹ וְכַעַס מְלֵא אֶת נִפְשׁוֹ,
כְּשֶׁהַבְּחִין בִּזְהָר הָאֵשׁ בֵּין בְּנֵי הָאָדָם.

בריאת האישה

מִיַּד רֶקַח אָסוֹן לָאָדָם כְּעֹנֵשׁ עַל הָאֵשׁ:³
הַצּוֹלֵעַ הַדְּגוּל⁴ עֲצָב מְאֻדָּמָה,
עַל פִּי תִכְנִית בֶּן־קֶרֶוֹנוֹס, דְּמוֹת בְּתוּלָה צְנוּעָה.⁵

1. נדמה שהכוונה היא, שזאוס לא נתן לעצי המילה את היכולת לבעור, וכך לשמש מקור אש לבני האדם. הסיודוס מציג כאן תפיסה שאינה מפרידה בין הגורם לסימפטום; כלומר, בין הברק שפגע בעץ לבין העץ הבווער, ומכאן שהאש הפורצת מן העץ נובעת מן העץ בלבד.
2. גבעול שומר: הכוונה לשמר הענק (*Ferula communis*), שעד למאה העשרים עוד נהגו להעביר בו אש ממקום למקום.
3. עונש על האש: נראה שהעונש הוא על כך שהאדם קיבל את האש הגנובה ולא דחה את הגניבה.
4. הצולע הדגול: הפִּיִּסְטוֹס, אל האש והאומן האלוהי, שהפך להיות צולע אחרי שזאוס השליך אותו מפסגת האולימפוס (הומרוס, 'איליאס' א, 590-594).
5. בתולה צנועה: הֶסְיוֹדוֹס, ב'עבודות וימים' (79-82), נותן לה שם:

ושליח האלים [הֶרְמֶס] שם קול בתוכה,
וכינה את האישה הזאת פַּנְדוֹרָה,
כי כל שוכני האולימפוס נתנו לה דורון.

השם "פנדורה" הוא צירוף של שתי המילים "פן", כל, ו"דורה" (רבים של דורון), מתנות, ומכאן "מתנות הפל" או "כל המתנות". פַּנְדוֹרָה נשלחה אל אֶפִּימֶתָאוֹס עם כד גדול. היא פתחה אותו וממנו התעופפו

אֶתְנֶה בְּהִירַת הָעֵין הַלְבִּישָׁה אוֹתָהּ בְּשִׁמְלָה כְּסוּפָה,
וּתְלֹתָהּ עַל שַׁעְרָה צָעִיף רָקוּם - מְרָאָה פְּלִאִי.
סָבִיב רֹאשָׁה עֲנֹדָה לָהּ זֶר פְּרָחִים רַעֲנָנִים,
מְעוֹרְרֵי תְּשׁוּקָה, וּבְאֻמָּצֵעַ הַנִּיחָה כֶּתֶר זָהָב,
מַעֲשֵׂה יָדָיו הַמְּנֹסוֹת שֶׁל הַצּוֹלֵעַ הַדְּגוּל,
לְהִסָּב נַחַת רוּחַ לְזֹאוֹס הָאֵב.

580

הַכֶּתֶר הָיָה מְרָאָה פְּלִאִי שֶׁל מְלֹאכֶת מַחְשָׁבֶת,
מְקַשֵּׁט בַּעֲטוּרִים רַבִּים שֶׁל מְפַלְצוֹת יָם וַיִּבְשֶׁת,
שֶׁנֶּרְאוּ כְּאִלוֹ הֵן חַיּוֹת וְנוֹשָׁמוֹת,
וְקֶסֶם הָיָה נְסוּף עַל הַכֹּל.

אֲחֵרֵי שִׁיזָר אֶת הַצָּרָה הַיִּפָּה כְּמִשְׁקַל נֶגֶד לְבִרְכָּה,¹
לְקַח אוֹתָהּ לְאֵלִים וּלְאֲנָשִׁים,²

כְּשֶׁהִיא זוֹהֶרֶת מִן הַתְּכַשִּׁיטִים שֶׁל בְּהִירַת הָעֵין.³
פְּלִיאָה אֲחֻזָּה בְּכַנֵּי הָאֱלֹמּוֹת וּבְכַנֵּי הָאָדָם,

כְּשֶׁרְאוּ אֶת אֲחִיזַת הָעֵינַיִם, שֶׁגִּבְרִים לֹא עוֹמְדִים בְּפָנֶיהָ.

590

כִּי מִמֶּנָּה בָּאוֹת הַנָּשִׁים - הַמִּין הַהִרְסָנִי -

פָּגַע רַע לְגִבְרִים חַיִּים אֶתָּן:

הֵן חוֹלְקוֹת אֶתָּם רַק אֶת הַשֹּׁפֵעַ, לֹא אֶת הָעֵנִי הַמֵּר.

על בני האדם כל הקשיים והחוליים בעולם. למרבה המזל - או לא -
היא הספיקה לסגור את מכסה הכד לפני שגם התקווה תעוף ממנו
(שם, 99-90). אם כד, אז מגין המונח "תיבת פנדורה"? מן המלומד
אַרְסְמוֹס (1536-1466). הוא טבע אותו אחרי שחשב אולי בטעות על
התיבה שפתחה פְּסִיכָה, ושנאסר עליה לפתוח אותה, בסיפור הנפלא על
אֲמוֹר ופְּסִיכָה ב'מטמורפוזות' (ו, 19-21) מאת הסופר הרומי אֶפּוֹלִיאָוֹס
(המאה השנייה לספירה).

1. ברכה: הברכה, כמובן, היא האש.

2. האם אנחנו עדיין בְּמִקְוֵה (שורה 536)? לא ברור. ב'עבודות וימים'
(84-85) זָאוֹס מוֹסֵר אוֹתָהּ לְשִׁלְחוֹ הָרָקֶס, כְּדֵי שִׁיֵּתֵן אוֹתָהּ לְאֶפִּימֶתָאוֹס.

אגב, אם יש אנשים, מנין הם צצו אם לא היו עד כה נשים?

3. בהירת העין: האלה אֶתְנֶה.

כְּמוֹ הַדְּבוּרִים בַּכּוֹרֶת, הַמֵּאֲכִילוֹת דְּבוּרִים טְפִילִים,
וְנִחְפְּזוֹת כָּל יוֹם, כָּל הַיּוֹם, עַד שְׁקִיעָה,
לְהַכִּין חֲלוֹת דְּבֶשׁ לְבָנוֹת,
בְּזֶמֶן שֶׁהַדְּבוּרִים נִשְׁאַרִים בַּכּוֹרֶת
וּמִמֶּלֶאִים אֶת הַבֶּטֶן בַּעֲמַל זוּלָתָם –¹
כִּי זֶאוֹס הָרוּעִם בְּמְרוֹמִים יִצַּר אֶת הַנָּשִׁים
לְהִיּוֹת אֶסּוֹן לְגִבָּרִים, טְפִילוֹת, לְמַרֵּר אֶת הַחַיִּים.

600

וְהוּא הוֹסִיף עוֹד צָרָה כְּמִשְׁקַל נֶגֶד לְבָרָכָה:
מִי שֶׁמִּתְחַמֵּק מִנִּשְׁוֹאִים וּמִבְעִיּוֹת עִם אִשָּׁה
מַגִּיעַ לְזִקְנָה הָאֲרוּרָה בְּלִי אֵף אֶחָד שְׂיִטֵּל בּוֹ.
אֲמָנָם בְּזֶמֶן חַיָּיו לֹא חֲסִרִים לוֹ אֲמֻצָּעִים,
אֲבָל אַחֲרֵי מוֹתוֹ, קְרוֹבָיו עֲטִים עַל רְכוּשׁוֹ;²
וְאִלוֹ מִי שֶׁנִּפְלָה בְּחֶלְקוֹ חֲתָנָה
וְזָכָה בְּאִשָּׁה הַגִּיּוֹנִית וְטוֹבָה
מִבֵּלָה אֶת כָּל חַיָּיו בְּטִלְטֵלָה בֵּין טוֹב לְרָע;
וּמִי שֶׁהִתְחַתֵּן עִם הַסּוֹג הַמְּזִיק
חַי עִם מוֹעֶקֶה קְבוּעָה בְּחֻזָּה – מִכָּה שְׁאִין לָהּ מִרְפָּא.

610

אִי-אֶפְשָׁר לְרַמּוֹת אֶת זֶאוֹס אוֹ לְסוֹכֵב אוֹתוֹ.
אֶפְלוּ פְּרוֹמְתָאוֹס הָעָרָם, בֶּן-יִפְטוֹס,
לֹא חָמַק מְזַעֲמוֹ הַכָּבֵד, וְלִמְרוֹת כָּל תַּחֲכוּמוֹ
אֲזָקִים חֲזָקִים מְאֻזָּקִים אוֹתוֹ.

1. הדימוי המיזוגני הזה היה יכול להיות ברור יותר בעברית, אילו הדבורים היו ממין זכר והדבורים ממין נקבה.
2. קשה לי להבין איפה הבעיה של הרווק בשתי השורות האלה. אם לא חסרים לו אמצעים בחייו, מה איכפת לו מי יירש את רכושו? האם מדובר בממטרת תיעוב שמשפריצה לכל עבר, לא רק על נשים בכלל אלא גם על קרובי משפחתו? העתק של הסידור?

המלחמה נגד הטיטנים (טיטנומכיה)

617 כְּשֶׁאוֹרְנוֹס כָּעַס בַּהֲתַחֲלָה עַל בְּנָיו,
בְּרִיאָרָאוֹס, קוֹטוֹס וְגִיגֵס,
וְנִרְתַּע מִשְׁחָצְנוּתָם, מִחֲזוּתָם וְגִדְלָם,
הוּא רִתַּק אוֹתָם לְאַזְקִים אֲדִירִים
620 וְהִשְׁלִיךְ אוֹתָם מִתַּחַת לְאַדְמָה הַשְּׁחוּרָה.
שָׁם, מִתַּחַת לְאַרְץ, הֵם גָּרוּ וְסָבְלוּ,
יָשְׁבוּ זֶמֶן רַב בְּצַעַר וּבְלֵב כּוֹאֵב בְּסוּף הָעוֹלָם הַגָּדוֹל.
אָבֵל בֶּן-קְרוֹנוֹס וְשָׂאֵר הָאֵלִים, שֶׁנּוֹלְדוּ לְרִיאָה וּקְרוֹנוֹס,
625 הָעִילוּ אוֹתָם שׁוֹב אֶל הָאוֹר, בַּעֲצָתָהּ שֶׁל גִּיָּה:
הִיא סִפְרָה לְאֵלִים הַכֹּל, וְאֵיךְ –
בַּעֲזֶרֶת הַשְּׁלִישִׁיה – הֵם יִזְכּוּ בְּנִצְחוֹן מִפָּאֵר.

זֶמֶן רַב הֵם נִלְחָמוּ אֵלָה בְּאֵלָה
בְּקִרְבוֹת עֲזִים, מָרִים וְקָשִׁים,
630 הַטִּיטָנִים הָאֵלִים נֶגֶד יְלָדֵיו שֶׁל קְרוֹנוֹס:
מִפְסָגַת הָר אֹתִירִיס¹ נִלְחָמוּ הַטִּיטָנִים הַדְּגוּלִּים,
וּמִן הָאוֹלִימְפּוֹס הָאֵלִים מַעֲנִיקֵי הַבְּרָכוֹת,
שֶׁנּוֹלְדוּ לְרִיאָה יַפֶּת הַשָּׁעַר
אַחֵר שֶׁשָּׁכְבָה עִם קְרוֹנוֹס.
עֶשֶׂר שָׁנִים מְלָאוֹת וּרְצוּפוֹת
הֵם נִלְחָמוּ אֵלָה בְּאֵלָה בְּמִלְחָמָה מִתִּישָׁה
וְלֹא הָיָה לֹא פִתְרוֹן, לֹא סוּף לִמְאַבֵּק הַקָּשָׁה
וּבֵין שְׁנֵי הַצָּדָדִים שָׁרָר לוֹ שׁוּיוֹן.

1. הר אותריס: הר השוכן מדרום מערב למישור תסליה; הר אולימפוס שוכן צפונית למישור.

אָבֶל כְּשֶׁזָּאוּס סִפֵּק לְשִׁלְשָׁה
 נִקְטָר וְאַמְבְּרוֹסְיָה כְּאוֹת נֶפֶשׁ,
 הַמְּזוֹן שֶׁהָאֵלִים עֲצָמָם אוֹכְלִים,
 הָאֵמֶץ תִּפְּח בְּחֻזֵּה שְׁלֵהֶם,
 וְכִף אָמַר לָהֶם אָבִי הָאֵלִים:
 "תִּקְשִׁיבוּ לִי, בָּנִים נְפִלְאִים שֶׁל גִּיָּה וְשֶׁל אוֹרְנוֹס –
 אֲנִי רוֹצֶה לְסַפֵּר לָכֶם מָה עוֹבֵר לִי בַלֵּב.
 כָּכָר יוֹתֵר מְדִי זָמָן, מְדִי יוֹם בְּיוֹמוֹ,
 אֲנַחְנוּ נִלְחָמִים אֵלֶּה בָּאֵלֶּה –
 הַטִּיטָנִים הָאֵלִים נִגְדָּנוּ, יִלְדִּיו שֶׁל קְרוֹנוֹס –
 כְּדִי לְזָכוֹת בְּנִצְחוֹן וּבִכְחָ.

זֶה הַזְּמָן לַחֲשֹׁף לַטִּיטָנִים אֶת כָּל עֲצָמֹתְכֶם
 וְאֶת הַיָּדִים הָאֵימּוֹת שֶׁלָּכֶם
 וְלַעֲמֹד מוֹלֵם בִּקְרֵב הַמָּר.
 תִּזְכְּרוּ אֶת הַיִּדִידוֹת הַחֲמָה בֵּינֵינוּ
 וְאֶת כָּל מָה שֶׁסָּבִלְתֶּם
 עַד שֶׁנִּגְאָלְתֶּם, בְּזָכוּתֵנוּ, מִהָאֲזָקִים,
 וְעֲלִיתֶם שׁוֹב אֶל הָאוֹר מִתּוֹךְ הָאֶפֶלָה הַשְּׁחוּרָה."

כִּף אָמַר, וּמִיָּד עָנָה לוֹ קְרוֹטוֹס הָאֲצִיל:
 "חֵבֶר, לֹא גִלִּיתָ לָנוּ מִשְׁהוּ חֲדָשׁ.
 גַּם אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים שְׁאֵתָה חָכָם וְנָבוֹן
 וְשֶׁהֲצִלְתָּ אֶת בְּנֵי הָאֱלֹמוֹת מִזּוּעָה מְצַמְרֶרֶת.
 בְּזָכוֹת פְּקֻחוֹתֶךָ, אָדוֹן, בֶּן-קְרוֹנוֹס,
 הַשְּׁתַּחֲרַרְנוּ אַחֲרֵי סָבֵל אִים

מִהָאֶפֶלָה הַשְּׁחוּרָה וְהָאֲזָקִים הַקָּשִׁים.
 לָכֵן עֲכָשׁוּ, בְּמַח צָלוּל וּבִנְפֶשׁ חִפְצָה,
 נִבְטִיחַ אֶת עֲלִיוֹנוֹתֶךָ בַּמִּלְחָמָה הָאֵימָה
 וְנִלְחַם בַּטִּיטָנִים בִּקְרֵבוֹת אֲדִירִים."

כִּף אָמַר, וְהָאֵלִים שִׁבְחוּ אֶת דְּבָרָיו.

לָבָם נִכְסֵף לַמִּלְחָמָה יוֹתֵר מִתָּמִיד,

וְכֵלָם, נִקְבּוֹת וְזִכָּרִים, זָנְקוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם לִקְרֹב הַקּוֹדֶר,

הַטִּיטָנִים הָאֵלִים נִגְדוּ יִלְדֵיו שֶׁל קְרוֹנוֹס,

כּוֹלֵל אֱלֹה שְׂזָאוֹס הוֹצִיא מֵאֶפְלָה¹ לְאוֹר:

670

שְׁלֹשָׁה אֲיָמִים, אֲדִירִים, שְׁחָצְנִים מְרַב כָּח;

מֵאָה יָדִים מְרִתִּיעוֹת צָמְחוּ מִכְתָּפֵיהֶם

וַחֲמִשִּׁים רָאשִׁים הִזְדַּקְרוּ מֵעַל גּוֹפֶם הַחֶסֶן.

הֵם נִעְמְדוּ מוֹל הַטִּיטָנִים בְּקֶרֶב הַמָּר

עַם סִלְעִים כְּבִירִים בִּיָּדֵיהֶם.

הַטִּיטָנִים בְּצַד הַנִּגְדִי חִזְקוּ בְּלֹהֵט אֶת שׁוֹרוֹת הַחֲזִית.

וְשְׁנֵי הַצָּדָדִים הִפְגִּינוּ אֶת כָּחֵם הָעָצוֹם.

הֵיטָּן שְׁאִין לוֹ אֶפֶק נֶהֱם נוֹרָאוֹת מִסְּבִיבָם,

הָאֲדָמָה הַגְּדוֹלָה שְׁאָגָה, הַשָּׁמַיִם הִרְחִיבִים נֶאֱקוּ בְּרֹעַד,

680

הָר אֲוִלִּימְפוֹס הָרָם הִזְדַּעַזַּע מִבְּסִיסוֹ

תַּחַת הַמִּתְקָפָה שֶׁל בְּנֵי הָאֱלֹמוֹת,

וְהָרַעַם הָעֵמֶק מֵהִלְמוֹת רַגְלֵיהֶם הִגִּיעַ לִטְרִטְרוֹס הָאֶפֶל,

בִּיחַד עִם הַשְּׂרִיקָה הַחֲדָה שֶׁל הַהִסְתַּעְרוֹת הַנוֹשֶׁכֶת

וּמִטַּח הַקְּלִיעִים מְפִיקֵי הַצּוֹחוֹת שֶׁהִטִּילוּ אֱלֹה עַל אֱלֹה.

קוֹלָם שֶׁל שְׁנֵי הַצָּדָדִים הַצּוֹרְחִים הִגִּיעַ לָרְקִיעַ

וְהֵם הִתְנַגְּשׁוּ בְּצַעֲקַת קֶרֶב אֲדִירָה.

עֲכָשׂוּ זָאוֹס כְּבֹר לֹא רֶסֶן אֶת כָּחוֹ.

הַחֲזָה שֶׁלוֹ נִמְלָא מִיָּד בְּכָח,

וְהוּא חָשַׁף אֶת מְלֹא עֲצָמָתוֹ.

בּוֹ-זְמַנִּית זָנַק מֵאֲוִלִּימְפוֹס וְשָׁמַיִם,

690

וּבְלִי הָרָף, זֶה אַחֵר זֶה, שָׁגַר מִיָּדוֹ הָעֲזָה

1. מִן הָאֶפְלָה: מִלּוּלִית "מֵאֲרֵבּוֹס" (רְאוּ שׁוֹרָה 123 וְהַעֲרָה שֵׁם).

בָּרָקִים מְלִיִּים בְּרַעְמִים וַחֲזִיזִים לוֹהָבִים.
הָאֲדָמָה מַעֲנִיקַת הַחַיִּים עָלֶיהָ בָּאֵשׁ וְשֹׁאֵגָה,
הַיַּעְרוֹת הַעֲצוּמִים הַתִּפְצָּצִי בְּקוֹל גָּדוֹל,
הָאָרֶץ כְּלָה רִתְחָה עִם מִי אוֹקְאָנוֹס וְהִים הָעֶקֶר.
מִשֵּׁב הַחֹם עֹטֵף אֶת הַטִּיטָנִים בְּנֵי הָעָפָר,
הַלְהָבוֹת הַכְּבִירוֹת נִגְעוּ בְּשַׁחֲקִים,
וְהַזֹּהָר הַמְּסֻנָּה שֶׁל הַבָּרֶק הַמְּרַעֵם
סִמָּא אֶת עֵינֵיהֶם, לְמִרוֹת כָּחַם הָרֵב.
700 שִׁרְפָה אֲדִירָה הַשְׁתַּלְטָה עַל כְּאוֹס:
לְפִי הַמְּרָאָה וְהָרַעַשׁ נָתַן הָיָה לַחֲשֹׁב
שֶׁהַשָּׁמַיִם הִרְחָבִים קָרְסוּ מִן הַמְּרוֹמִים
וְנִחְבְּטוּ בַּעֲצָמַת אֲדִירִים עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה -
זֶה הַשְּׁאוֹן שֶׁעָלָה כְּשֶׁהָאֱלִים הִתְנַגְּשׁוּ בֵּינֵיהֶם.
לְכָל הַמְּהוּמָה הוֹסִיפוּ הָרוּחוֹת, שֶׁעָרְבְּלוּ אֶת הַחוֹלוֹת,
הַגִּיעִישׁוּ אֶת הָרַעַם וַחֲזִיזוּ הַבָּרֶק - נִשְׁקוּ שֶׁל זָאוֹס הַגָּדוֹל -
וְנִשְׁאוּ אֶתָּן אֶת צְרָחוֹת הַיְּרִיבִים.
710 הַד עֲצוּם עָלָה מִן הַקָּרֵב, וַעֲצָמָה כְּבִירָה נִחְשָׁפָה.
עַד כֹּה הַיְּרִיבִים הִתְנַגְּשׁוּ לִלְא הָרֶף בְּקִרְבוֹת שְׁקוּלִים,
אֲבָל עֲכָשׁוּ מֵאֲזֵנֵי הַמַּלְחָמָה נָטוּ לְצַד אֶחָד.
714 קוֹטוֹס, בְּרִיאַרְאוֹס וְגִיגֶס, גִּרְגָּרֵן מְלַחְמוֹת,
פָּתְחוּ בַּחֲזִית בְּקָרֵב קִטְלָנִי:
מִיִּדֵּיהֶם הַחֲסִנּוֹת הֵם שָׁגְרוּ בְּצִרּוֹר אֶחָד
שְׁלֹש-מֵאוֹת סִלְעִים,
שֶׁהִטִּילוּ צֶל עַל הַטִּיטָנִים - וְכִסּוּ אוֹתָם.
הֵם הוֹרִידוּ אֶת הַטִּיטָנִים אֶל מִתַּחַת לָאָרֶץ
וְרָתְקוּ אוֹתָם לְאֲזָקִים מְדַכְּאִים

אַחֲרֵי שֶׁהִבִּיסוּ אוֹתָם, בִּיחַד עִם יְהִירוּתָם.

הֵם הוֹרִידוּ אוֹתָם לְעֶמֶק רַב כָּל כָּךְ -

720

כְּמוֹ הַמֶּרְחָק בֵּין שָׁמַיִם לָאָרֶץ,

כִּי זֶה הַמֶּרְחָק בֵּין הָאָרֶץ לְטֶרְטְרוֹס.

אִם סֵדֵן אֶרֶד יִשְׁלַךְ מִשָּׁמַיִם,

הוּא יִפֹּל תִּשְׁעָה יָמִים וְלֵילוֹת

עַד שִׁינְחַת עַל פְּנֵי הָאָרֶץ בְּיוֹם הָעֲשִׁירִי.

כָּךְ, סֵדֵן אֶרֶד שִׁשְׁלֹךְ מִן הָאָרֶץ

יִפֹּל תִּשְׁעָה יָמִים וְלֵילוֹת

725

עַד שִׁינְחַת בְּטֶרְטְרוֹס בְּיוֹם הָעֲשִׁירִי.¹

1. צורת מדידת מרחק יאה למשוררים! וברוח פואטית-מדעית זו, הרשו לי

להוכיח לכם שאל שוקל פי שמונה-עשר מסדן ארד:

א. הוֹמֶרוֹס מספר לנו שפעם, כשזאוס התעצבן על הֶפֶיסְטוֹס, בנו,

הוא השליך אותו מהשמים, והבן נזכר איך ('איליאס' א, 592-593,

בתרגום שבתאי): "כל אותו יום צללתי מטה וברדת השמש / נפלתי

בְּלִמְנוֹס, מרוח חיים נותר בי רק קומץ".

ב. כאמור, הסיודוס מספר לנו ש: "אם סדן ארד יושלך משמים, / הוא

יִפֹּל תִּשְׁעָה יָמִים וְלֵילוֹת / עד שינחת על פני הארץ ביום העשירי".

ג. אריסטו סבר שככל שגוף כבד יותר, כך מהירה יותר נפילתו

('פיזיקה', 21-216a11).

מסקנה: אם לאל לוקח יום אחד להגיע מהשמים לארץ (לפי הוֹמֶרוֹס),

ואם לסדן ארד לוקח תשע יממות (לפי הסיודוס), ואם ככל שגוף כבד

יותר, כך מהירה יותר נפילתו (לפי אריסטו) - אז האל שוקל פי שמונה-

עשר מסדן ארד - מ.ש.ל.

תיאור הטֶרָטרוס ודייריו

726

מִסְכִּיב לְטֶרָטְרוס מְתוּחַ קִיר אָרֶד,¹
לִילָה בְּשֵׁלֶשׁ שְׁכָבוֹת נִשְׁפָּן סְכִיב לְצוֹאָרוֹ,
וּמַעֲלִיו צוֹמְחִים שְׂרָשֵׁי הָאֲדָמָה וְהֵימָּה הָעֶקֶר.

730

שֵׁם, מִתַּחַת לְאַפְלָה הַשְּׁחוּרָה,
בְּמָקוֹם מְעַפֵּשׁ בְּסוֹף הָעוֹלָם
טְמוּנִים הָאֵלִים הַטִּיטָנִים
לְפִי תְכַנִּיתוּ שֶׁל זָאוֹס כּוֹנֵס הָעֲנָנִים.
אֵין לָהֶם דֶּרֶךְ הַחֻצָּה:
בַּחוּמָה מִסְכִּיב הַתְּקִין פּוֹסִידוֹן
שְׁעָרִים יְצוּקִים מְאָרֵד.
שֵׁם גָּרִים גִּיגֶס, קוֹטוֹס וּבְרִיאָרְאוֹס הָעֵז -
שׁוּמְרֵיו הַמְּסוּרִים שֶׁל זָאוֹס אוֹחֵז הַמָּגֵן.

736

שֵׁם נִמְצָאִים הַמְּקוֹרוֹת וְהַגְּבוּלוֹת
שֶׁל הָאֲדָמָה הַנוֹגָה וְטֶרָטְרוס הָאֶפֶל,
שֶׁל הֵימָּה הָעֶקֶר וְהַשְּׁמִימִים הַכְּכוּבִים,
שֶׁל הַכֹּל, זֶה אַחֵר זֶה - דְּבָרִים מְדַבָּאִים, טְחוּבִים,

739

הַמְּצַמְרֵרִים אֶפְלוּ אֶת הָאֵלִים.

740

וְהַתְּהוֹם עֲצוּמָה. גַּם אִם תִּצְלִיחַ לַעֲבֹר מִבְּעַד לְשְׁעָרִים
לֹא תִגִּיעַ לְקֶרְקַעִיתָהּ אֶף כַּעֲבֹר שָׁנָה מְלֹאָה,
וּמִשָּׁב אַחֵר מִשָּׁב שֶׁל רוּחַ סַעֲרָה אֵימָה

1. בתיאור הטֶרָטְרוס המובא כאן, הִסְיוֹדוֹס מתקשה לתאר תמונה תלת-ממדית ברורה של האזור - ולא מפני שהוא לא היה שם, נדמה לי. המשורר מעדיף את הריח החזק שמופץ מהמילים וממלא את דמיונם של המאזינים בתחושות, יותר מאשר בתמונות חדות. אולי.

יִטְלְטְלוּ אוֹתָךְ הִנֵּה וְהִנֵּה -
 זֹרְעָה הַמְטִילָה אֵימָה אֶפְלוּ עַל בְּנֵי הָאֱלֻמוֹת.
 כָּאֵן, עָטוּי בַּעֲנָנִים קוֹדְרִים,
 נֹצֵב בֵּיתָהּ הַנּוֹרָא שֶׁל נִיקָס הָאֶפְלָה.

746 מִמּוֹל לְשַׁעְרִים, בְּלִי תַזְוָזָה, עוֹמֵד בֶּן־יִפְטוֹס¹
 וְנוֹשֵׂא עַל רֹאשׁוֹ וַיִּדְּיו אֶת הָרָקִיעַ הָרָחֵב.
 שָׁם נִיקָס וְהֶמְרָה² אוֹמְרוֹת שְׁלוֹם זֹ לְזוֹ
 בְּזִמָּן שְׁחֻצוֹת אֶת מִפְתָּן הָאֶרֶד:

750 הָאֶחָת עוֹמֶדֶת לְהִכָּנֵס וְהַשְּׁנִיָּה לָצֵאת,
 וּלְעוֹלָם אֵין הַבֵּית מְכִיל אֶת שְׁתֵּיהֶן בְּאוֹתוֹ הַזִּמָּן.
 תָּמִיד אֶחָת מִחוּץ לַבֵּית, מְסִירַת בְּעוֹלָם,
 שְׁעָה שְׁהַשְּׁנִיָּה בַּבֵּית, מִמְתִּינָה לְתוֹרָה.
 הָאֶחָת נוֹשֵׂאת בְּיָדֶיהָ עֶבּוֹר תּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
 אֶת הָאוֹר הַנֶּרְאָה לְמֶרְחָק,³
 וְהַשְּׁנִיָּה, נִיקָס הַקּוֹטְלָת, עוֹטָה עָנָן קוֹדֵר
 וְנוֹשֵׂאת אֶת שָׁנָה, אַחֲוֹתוֹ שֶׁל מוֹת.

שָׁם גָּרִים יִלְדֵיהָ שֶׁל נִיקָס הָאֶפְלָה:
 שָׁנָה וּמּוֹת, אֱלִים מִבְּהִילִים!

760 הֶלְיוֹס⁴ הַזּוֹהֵר אֵינוֹ מְבִיט בָּהֶם אֶף פַּעַם
 כְּשֶׁהוּא נוֹסֵק לוֹ לְשָׁמַיִם וְנוֹחַת מֵהֶם.
 הָאֶחָת⁵ חוֹלֶפֶת דּוֹמֵם עַל הָאָרֶץ וְעַל גֵּב הַיָּם

1. בן־יפטוס: אטלס.

2. ניקס והמרה: ניקס = לילה, המרה = יום. ביוונית שני השמות ממין נקבה, ההפך מעברית.

3. האם המשורר מבין את אור היום כתופעה שאיננה קשורה לשמש?

4. הליוס: אל השמש.

5. האחת: שינה.

ומביאה מרגוע לבני האדם,
השני¹ לבו ברזל, רוחו ארד בלי רחמים:
ברגע שמניח את ידו על אדם, אינו מרפה ממנו.
אפלו בני האלמות מתעבים אותו.

שם, ממול, עומד הבית של אלי השאול:
הדס האדיר ופרספונה המחרידה,
ולפניו עומד על המשמר כלב מבעית, אכזרי;²
יש לו תחבולה שפלה – הוא מכשפש בזנבו ואזניו 770
אל כל מי שנכנס, אכל מכאן ואילך
הוא לא מרשה לו לצאת.
מי שמעז להניח רגל מחוץ לשערי ביתם
של הדס האדיר ופרספונה המחרידה
מוצא את עצמו בין לסתותיו.

שם גרה האלה שבני האלמות שונאים:
סטיקס,³ בתו הבכורה של אוקאנוס הזורם לאחור.⁴ 776
היא גרה הרחק מן האלים, בבית מפאך
המקרה בסלעים גדולים ומקף מכל צדדיו
בעמודי כסף המתמרים לשחקים.
רק לעתים רחוקות בת-תאומס, איריס מהירת הרגלים, 780
מגיעה אליה על גב הים הרחב להביא לה הודעה.

1. השני: מוות.

2. כלב מבעית, אכזרי: קרברוס.

3. סטיקס: הסידוס קושר בין שמה של אלת הנהר סטיקס לבין הפועל בשורה הקודמת "שונאים", ביוונית – סטיגרה (στυγερή).

4. הזורם לאחור: נראה שהכוונה בתואר הזה לכך, שהואיל ואוקאנוס הוא נהר טבעת, הוא תמיד זורם אל תוך עצמו, ולכן נדמה שהוא זורם לאחור.

בְּכָל פַּעַם שְׁפוּרָץ רִיב בֵּין הָאֱלִים
וְאַחַד מִדִּירֵי הָאוֹלִימְפּוֹס מִשְׁקָר,
זֶאוֹס שׁוֹלַח אֶת אֵירִיס לְהִבִּיא מִמָּרְחָקִים,
בְּכַד זֶהָב, אֶת שְׁבוּעַת הָאֱלִים הַגְּדוּלָּה:
הַמִּים הַמִּפְרָסְמִים הַקָּרִים, הַנִּגָּרִים מִצּוֹק רָם וְתָלוּל.
הֵם זֹרָמִים בְּשֹׁפַע מִתַּחַת לְאֲדָמָה
וְדֶרֶךְ הַלֵּילָה הַשְּׁחֹר מִן הַנֶּהָר הַקָּדוֹשׁ:
פֶּלֶג שֶׁל אוֹקְאָנוֹס, שֶׁהִקְצוּ לוֹ עֲשִׁירִית מִמִּמּוֹ.
תִּשַׁע עֲשִׁירִיּוֹת מְעֲרָבֵל אוֹקְאָנוֹס בְּמַעֲרָבוֹלוֹת כְּסוּפוֹת 790
מִסָּבִיב לְאֲדָמָה וּלְמָרְחָבֵי הַמִּים וְנִשְׁפָּף לָיִם.
הַחֵלֶק הַנּוֹתֵר זֹרֵם מִן הַצּוֹק – הוּא אֶסּוֹן לְאֱלִים!
כָּל מִי מִדִּירֵי הָאֱלִמּוֹת בְּפִסְגַּת הָאוֹלִימְפּוֹס,
שֹׁנֵשֶׁבַע לְשִׁקָּר אַחֵר שֶׁנִּסָּף מִן הַמִּים הָאֵלֶּה,
שׁוֹכֵב בְּלִי נְשִׁימָה בְּמִשָּׁךְ שָׁנָה שְׁלָמָה
וְלֹא בָּאִים אֶל פִּיו לֹא אִמְבְּרוֹסִיָּה לֹא נִקְטֵר.
הוּא שָׂרוּעַ עַל מִטָּתוֹ נָטוּל נְשִׁימָה וּבְלִי קוֹל,
עָטוּף בְּתַרְדֵּמַת רָעָה.
אַחֲרֵי שָׁנָה אַרְבָּה, כְּשֶׁהִמְחִלָּה מִסְתַּיֶּמֶת,
מִצְפָּה לוֹ חֲוִיָּה נּוֹסֶפֶת, אֵף יוֹתֵר קָשָׁה: 800
בְּמִשָּׁךְ תִּשַׁע שָׁנִים הוּא מְרַחֵק מִן הָאֱלִים
וְלֹא רֹשָׁאִי לְהַשְׁתַּתֵּף בִּישִׁיבוֹת וּבִמְסֻבוֹת שְׁלָהֶם.
תִּשַׁע שָׁנִים מְלֹאוֹת!
רַק בְּשָׁנָה הָעֲשִׁירִית הוּא שׁוֹב חוּזֵר לְהַשְׁתַּתֵּף
בְּמִפְגְּשֵׁי בְּנֵי הָאֱלִמּוֹת, דִּירֵי הָאוֹלִימְפּוֹס.
זוֹ עֲצֻמַּת הַשְּׁבוּעָה שֶׁהָאֱלִים הָעֲנִיקוּ לַמִּים
הַנִּצְחָיִים, קֶדְמוֹנִיִּים, שֶׁל הַסְּטִיקָס, 805
הַזֹּרָמִים בְּאֲזוּרִים מְזוּיָעִים.

וְשֵׁם נִמְצָאִים הַמְקוּרוֹת וְהַגְּבוּלוֹת
 שֶׁל הָאֲדָמָה הַנוֹגָה וְטִרְטְרוֹס הָאֶפֶל,
 שֶׁל הַיָּם הָעֶקֶר וְהַשְּׁמִימִים הַכְּכוּבִים,
 שֶׁל הַכֹּל, זֶה אַחֵר זֶה – דְּבָרִים מְדַכְּאִים, טְחוּבִים,
 810 הַמְצַמְרִים אֶפְלוּ אֶת הָאֱלִים.¹

וְשֵׁם נִמְצָאִים הַשְּׁעָרִים הַנוֹצְצִים וּמִפְתָּן הָאֲרֵד הָאִיתָן,
 הַרְתוֹק לְשָׁרָשִׁים אֲרָפִים, וְנוֹצֵר כֶּךְ, מַעֲצָמוֹ.
 וּמִלְפָּנִים, מַעֲבֵר לְתֵהוֹם קוֹדֶרֶת,
 בִּנְפֹרֶד מִן הָאֱלִים, מִתְגוֹרְרִים הַטִּיטָנִים.
 לְעֲמָתָם, בַּעֲלֵי בְרִיתוֹ הַדְּגוּלִּים שֶׁל זָאוּס הַמְרַעִים
 גְּרִים בְּבָתִּים עַל יְסוּדוֹת אוֹקְאָנוֹס –
 קוֹטוֹס וְגִיגָס; אֲשֶׁר לְבְרִיאָרְאוֹס,
 מְרַעֵיד הָאֲדָמָה² כֹּה הִתְרַשְׁם מִמֶּנּוּ
 עַד שִׁנָּתָן לוֹ לְאִשָּׁה אֶת בְּתוֹ קִימוֹפּוֹלִיאָה.

1. שורות 807-810 מופיעות גם כשורות 736-739. נראה שהופעתן כאן היא אחת מאותן טעויות לא נדירות, המצויות בספרות העתיקה בכלל, כולל בתנ"ך, והתקבעו בה (כזכור, מדובר בתקופה שלפני המצאת הדפוס, והטקסטים הועתקו בכתב יד מכתבי יד אחרים, כשכל מעתיק הוסיף לטקסט טעויות משלו, וכך הלאה וכך הלאה – טלפון שבור). למזלנו, הספרות היוונית והרומית לא קודשה במסורת, ולכן חלק גדול מהטעויות האלה זוכה מאז הרנסנס, ובעיקר במאות השנים האחרונות, לתיקון בטקסטים עצמם ובטבלאות שינויי הנוסח בתחתיתם (אם כי בסופו של דבר גם התיקונים האלה, בחלקם, מתבררים כטעויות). במהדורה המדעית של ה'תאוגוניה' השורות האלה מוקפות בסוגריים מרובעים, כדי לציין שלדעת המהדירים הן מוטלות בספק. יש עוד לא מעט סוגריים מרובעים כאלה לאורך כל המהדורה המדעית של היצירה. הואיל ואחד מתפקידיו של המתרגם הוא להכריע, הפתרונות מוטמעים בתרגום.

2. מרעיד האדמה: האל פוסידון.

טיפּוֹאָאָוס

820

כְּשֶׁזָאוס גֵּרַשׁ אֶת הַטִּיטָנִים מֵרַחֲבֵי הַשָּׁמַיִם,
לָיָה הָעֲצוּמָה, בְּזִכּוֹת אֶפְרוֹדִיטָה הַזֹּהֶבָה,¹
שָׁכְבָה עִם טָרְטְרוֹס, וַיִּלְדָּה
אֶת בֶּן זְקוֹנִיָּה, טִיפּוֹאָאָוס –
יָדָיו הָיוּ כָּל-יְכוּלוֹת וְרַגְלָיו לֹא יָדְעוּ עֲיִפוֹת.
מֵאָה רָאשֵׁי נֶחֶשׁ מִבְּעִיתִים
עִם לְשׁוֹנוֹת אֶפְלוֹת רוּחַשׁוֹת
בָּקְעוּ מִתּוֹךְ כְּתָפָיו, וְאֵשׁ נֹרְתָה מֵעֵינָיו הָרוֹשְׁפוֹת.
כָּל הָרָאשִׁים הָאֵימִים

830

הַפִּיקוּ מִגֹּזֶן קוֹלוֹת פְּלִאִיִּים:
לִפְעָמִים פָּלְטוּ קוֹלוֹת שָׂרָק אֵלִים מִבִּינִים,
לִפְעָמִים גָּעוּ כִּמוֹ שׁוֹר גָּאָה, בְּלִי רָסָן,
לִפְעָמִים שָׁאָגוּ כִּמוֹ אֲרִיָּה חָסֵר בּוֹשָׁה,
לִפְעָמִים – לֹא יֵאֱמָן! – כִּמוֹ גּוֹרֵי כָּלָבִים,
וְלִפְעָמִים נָשְׁפוּ, וְהִרְכָּסִים עָנוּ בָּהֶד.
בְּאוֹתוֹ יוֹם יָכְלָה לִהְיוֹת קֶטְסֶטְרוֹפָה
וְטִיפּוֹאָאָוס הָיָה מוֹלֵךְ עַל בְּנֵי הָאֱלֹמֹת וּבְנֵי הַתְּמוֹתָה,
אֱלוֹ אֲבֵי הָאֱלִים וְהָאֲנָשִׁים לֹא מָהֵר לְהִבְחִין בְּדָבָר.
הוא הִרְעִים בְּעֶצְמַת אֲדִירִים

1. בזכות אפרודיטה הזהובה: כלומר, בזכות החשק שאלת האהבה אפרודיטה מעירה בבני הזוג. כפי שכתוב בשורות 205-206, אפרודיטה אחראית על "לחשושי בתולות, חיוכים, תחבולות, / הנאה מתוקה, משגל ורוך". המילה "זהובה" היא תואר רווח לאפרודיטה. ייתכן שהוא בא לתאר את שערה הבלונדיני (אם כי המילה הספציפית לשיער בלונדיני היא בדרך כלל קְסַנְתָּה, ξανθή), אבל סביר יותר להניח שהוא מתאר כאן את ציפוי הזהב על פסל האלה, שהיה מצוי במקדשים רבים ברחבי העולם היווני.

840 וְכָל הָאָרֶץ סָבִיב הִדְהָדָה נֹרְאוֹת יַחַד עִם שְׁמֵי־הַשָּׁמַיִם
 וְהֵימָּה זֹרְמֵי אוֹקְאָנוֹס וְטֶרֶטְרוֹס הַתֶּת־קֶרֶקְעִי.
 הָרֹאשׁ אֲוִלִּימָפוֹס הָרֹם רָעַד תַּחַת רִגְלֵי הָאֱלֹמֹת
 שֶׁל הָאֵל הַגָּדוֹל, שֶׁנִּתֵּר מִמֶּנּוּ, וְהָאֲדָמָה נֶאֱקָה.
 הֵימָּה הַסְמוּק נֶצֶר מִלֵּהט הַחֹם שֶׁהִפִּיקוּ שְׁנֵיהֶם:
 מִן הָרַעַם וְהַבָּרֶק, וּמִן הָאֵשׁ שֶׁל הַמִּפְלָצָה,
 מִרוּחוֹת הַסְעָרָה וְהַחֲזִיזִים הַבוֹעֲרִים.
 הָאֲדָמָה כָּלָה רִתְחָה יַחַד עִם שְׁמַיִם וְיָם.
 מִתְקַפֶּת בְּנֵי הָאֱלֹמֹת יִלְדָה גְּלִים עֲנֻקִּיִּים
 שֶׁהִלְמוּ בְּכַח בַּחוּפִּים, וְהִכּוּ הַטִּלְטֵל לְהַבְהִיל.
 850 הָדָם, מִלֶּךְ הַמֵּתִים, הִצְטַמְרַר,
 וְהַטִּיטָנִים לְמִטָּה בְּטֶרֶטְרוֹס הִצְטוּפְפוּ סָבִיב לְקֶרוֹנוֹס
 מִעֲצָמַת הָרַעַשׁ הַבִּלְתִּי נִגְמַר וּמִן הַקָּרֵב הַמַּחְרִיד.

כְּשֶׁזֶאֱוֹס אֶסֶף אֶת כָּחוֹ וְלִקַּח אֶת כָּלִי נִשְׁקוּ -
 הָרַעַם, הַבָּרֶק, וְהַחֲזִיז הָעֹשֶׂן -
 הוּא שָׁעֵט מִן הָאוֹלִימָפוֹס לְהִתְקִיף,
 וְחָרָף אֶת כָּל רֹאשֵׁיו שֶׁל הַמִּפְלָץ הַנּוֹרְאִי.
 הוּא הִצְלִיף בּוֹ אֶת בָּרְקִיו, וְטִיפּוֹאָאוֹס הִכְרַע,
 נִפְצָע, קָרַס - הָאֲדָמָה הִעֲצוּמָה נֶאֱנָחָה.
 בְּגִיאוֹת הָהָר, הַפְּהִים מֵרֵב יַעַר,
 860 זִנְקָה לְהִבָּה מְגוּפוֹ, שֶׁהִכָּה מֵהִלְמוֹת הַבָּרֶק:
 הָאֲדָמָה הִעֲצוּמָה הִתְלַקְחָה בְּעֲצָמָהּ
 מִלֵּהט הַחֹם הַצּוֹחַ וְהַתְמוּסָה כְּמוֹ בְּדִיל,
 שֶׁבַעֲלֵי מְלֹאכָה מְרַפְּכִים בְּכוֹר הַתּוֹךְ,
 אוֹ כְּמוֹ בְּרֹזֶל, הַחֹמֶר הַחֲזָק בְּיוֹתֵר,
 שֶׁהָאֵשׁ הַיּוֹקֶדֶת לוֹקֶקֶת בְּעֲמָקֵי הָהָר
 וּמִתִּיכָה אוֹתוֹ בְּקֶרֶקַע הַשּׁוֹתֶקֶת

בְּאַמְצָעוֹת הָאֲמוֹנוֹת שֶׁל הַפִּיִּסְטוֹס¹ -
כִּף הַתְּמוֹסֶסָה הָאֲדָמָה בְּזֹהַר הָאֵשׁ הַבּוֹעֶרֶת.
וְזֹאוֹס הַשְּׁלִיף אוֹתוֹ בְּזַעַף לְטִרְטְרוֹס הָרָחֵב.

מְטִיפוֹאָאוֹס נּוֹבְעוֹת הָרוּחוֹת הַלְּחוֹת,²
פָּרַט לְנוֹטוֹס, בּוֹרָאס וְזִפְירוֹס זָךְ:
אֵלָה מּוֹצָאָם אֱלֹהֵי - בִּרְכָה גְדוֹלָה לְאָדָם.
אָבֵל שְׁאֵר הָרוּחוֹת נוֹשְׁבוֹת בֵּימָם בְּאַקְרָאִי.
הֵן מְתַנַּפְלוֹת עַל אֶפֶל הַיָּמִים בְּמִשְׁבִּים רָעִים -
אֶסּוֹן גְּדוֹל לְבְנֵי אָדָם. פַּעַם טָסוֹת הִנֵּה וּפַעַם הִנֵּה,
מְפִזְרוֹת אֲנִיּוֹת, קוֹטְלוֹת יִמָּאִים, וְאֵין מְפֹלֵט מֵהֶן
לְאֻנָּשִׁים הַנִּתְקָלִים בָּהֶן בְּמִרְחֵבֵי הַיָּם.
חֶלְקֵן מִשְׁתוֹלְלוֹת עַל פְּנֵי הָאָרֶץ הַפּוֹרְחַת,
מִשְׁחִיתוֹת אֵת פְּרוֹת עֲמָלָם הַמִּרְהִיב
שֶׁל בְּנֵי אָדָם יְלוּדֵי אֲדָמָה
וּמְמַלְאוֹת אוֹתָם בְּאַבְקָא וּבִרְדָּק.

זאוס נבחר למלוך

כְּשֶׁהָאֵלִים גָּמְרוּ אֵת מְלֹאכֶתָם,
וְנָטְלוּ מִן הַטִּיטָנִים בְּכֹחַ אֵת תְּחוּמֵי סִמְכוּתָם,
הֵם בִּקְשׁוּ - בַּעֲצָתָהּ שֶׁל גֵּיָה - מְזֹאוֹס הָאוֹלִימְפִי,

1. הפייסטוס: הנפח האלוהי, והאומנות שלו היא כמוכּן הנפחות. בארבע השורות האחרונות מתוארת השיטה שרווחה להתכת הברזל, בתוך בור בקרקע, כפי שהיה נהוג עד לא מזמן בהודו ובאפריקה.
2. הרוחות הלחות: טיפּוֹאָאוֹס נקרא גם טיפּוֹן (שורה 306), וראו הערה שם). יש סבורים ששמו הוא המקור למילה טייפון, אבל סביר יותר להניח שהמקור הוא פרסי.

הַרְוֹאָה לַמֶּרְחָק, לַמֶּלֶךְ וְלַשְּׁלֵט עַל בְּנֵי הָאֱלֻמוֹת.
וְהוּא חֵלֶק לָהֶם הַיֵּטֵב אֶת תַּחֲוִימֵי סִמְכוּתָם.

צאצאי זאוס

זאוס, מֶלֶךְ הָאֱלִים, הִתְחַתֵּן תַּחֲלָה עִם מַטִּיס,¹
הַחֲכָמָה מְכָל אֵל וְאָדָם.
אָבֵל כְּשַׁעֲמָדָה לָלֶדֶת אֶת בַּהֲרִית הָעֵין, אֲתָנָה,
זאוס רָמָה אוֹתָהּ בְּדַבְרֵי חֲלָקוֹת וְתַחֲב אוֹתָהּ לְבִטְנוֹ, 890
לְפִי עֲצָתָם שֶׁל גִּיָּה וְשֶׁל אוֹרְנֹס הַכָּכֹב.
הֵם יַעֲצוּ לוֹ לָנֶהֱג כֶּךְ, כְּדֵי שְׁאֵף אֶחָד
מִן הָאֱלִים לֹא יִזְכֶּה בְּמִקְוֹמוֹ בַּמְּלוּכָה.
כִּי נִגְזַר שֶׁמַּטִּיס תֵּלֵד יְלָדִים מִצְטִינִים:
תַּחֲלָה תֵּלֵד בֵּת, אֶת טְרִיטוֹגְנִיָּאָה,²
שֶׁתִּשְׁתַּוּיָּה לְאֲבִיהָ בְּכַחַהּ וּבְשִׁקּוֹל דַּעֲתָהּ,
אַחֲרֵי כֵן תֵּלֵד בֶּן יְהִיר,
שֶׁיְהִיָּה מֶלֶךְ הָאֱלִים וְהָאֲנָשִׁים.³
אָבֵל זאוס הַקָּדִים וְתַחֲב אוֹתָהּ לְבִטְנוֹ,
כְּדֵי שֶׁהָאֵלָה תִּיעֵץ לוֹ עַל טוֹב וְעַל רָע. 900

אַחֵר כֶּךְ הִתְחַתֵּן עִם תַּמִּיס⁴ הַזוֹהֶרֶת,
שֶׁיִּלְדָּה לוֹ אֶת הֵהוֹרָאִי: 901

1. מטִיס: ביוונית - חוכמה, דעת.
2. טריטוגניאה: כינוי לאֲתָנָה, שמשמעותו אינה ברורה.
3. זאוס הצליח למנוע את לידתו של הבן הזה, אבל לא את לידתה של הבת, שנולדה מראשו. ראו שורות 924-926.
4. תמיס: מה שיותר ומקובל בחברה, לכאורה לפי הטבע. בלשון ימינו, "מוסכמה".

אֲנוֹנוֹמִיָּה, דִּיקָה וְאִירֶנָּה הַפּוֹרֶחַת,
הַקּוֹבְעוֹת זְמַנִּים לַעֲמֶלֶם שֶׁל אָנָשִׁים;¹
905 וְאֵת בְּנוֹת הַגְּזֵרָה – קְלוֹתוֹ, לְכָסִּיס וְאַטְרוֹפּוֹס –
שֶׁקֶבְלוּ מִזֹּאֵס סִמְכוֹת עֲלִיוֹנָה:
906 הֵן נוֹתְנוֹת לְבָנֵי תְמוֹתָהּ אֶת הַטּוֹב וְהָרַע.

אֲוִרִינֹמָה יִפֶּת הַתָּאֵר, בְּתוֹ שֶׁל אֻקְאָנוֹס,
יִלְדָּה לוֹ אֶת שְׁלֹשׁ בְּנוֹת הַחֵן יְפוֹת-הַלְחִי:
אֲגֵלְאִיָּה, אֲוִפְרוֹסִינָה וְתֵלִיאָה הַקְּסוֹמָה.
910 תְּשׁוּקָה מְרֶפֶה-אֵיבָרִים שְׁפוּכָה מַעֲיִינֶיהָ
וְיָפָה הוּא מִבְּטָן מִתַּחַת לַגְּבוֹת.

אֲחֵר כֶּךָ נִכְנָס לַמָּטָה שֶׁל דֶּמֶטֶר, הַמְּזִינָה הַמוֹנִים,
וְהִיא יִלְדָּה אֶת פְּרִסְפוֹנָה לְבִנַּת הַזְּרוּעוֹת,
שְׁאִידוֹנָאוֹס² חֹטֵף מֵאֲמָהּ, אָבֵל זֶאֱוִס הַחֶכֶם נָתַן לוֹ אוֹתָהּ.

אֲחֵר כֶּךָ עָגַב עַל מְנוֹסִינָה יִפֶּת הַצְּמוֹת,
וְהִיא יִלְדָּה לוֹ אֶת תְּשֻׁעַ הַמוֹזוֹת עִם קֶשֶׁת זָהָב בִּשְׁעָרָן,
הַנִּהְנָחוֹת לָהֶן מִחֲגִיגוֹת וְשִׁירָה.

1. הקובעות... של אנשים: או אולי "דואגות לעמלם של אנשים". ההוראי (ᾠραι) הן בדרך כלל "העונות" (עונות השנה). פירוש השם אֲנוֹנוֹמִיָּה הוא "סדר טוב", דִּיקָה פירושו "צדק", וְאִירֶנָּה "שלום" – המשולש הבסיסי לכל חברה בריאה ויצרנית.

2. אידונאוס: שם אחר לאל השאול, הָדֵס. את חלקה השני של השורה צריך להבין כך: "אבל זֶאֱוִס החכם [הכין את הקרקע לחטיפה ו]נתן לו אותה". הסיפור על החטיפה של פְּרִסְפוֹנָה, ועל ההסכם שהיא תחיה ארבעה חודשים בשנה עם הָדֵס בשאול (זאת הסיבה לחורף) ושמונה חודשים עם אמה על פני האדמה, מסופר במלואו במזמור ההומרי לְדֶמֶטֶר (ראו גם נספח א, פרק ה, 1-3).

לְטוֹ שְׂכָבָה עִם זָאוֹס הָאוֹחֹז בַּמָּגֶן
וַיֵּלְדָה אֶת אֶפֹּלוֹן וְאַרְטֵמִיס, הַשׁוֹפֶכֶת חֲצִים –
שְׁנֵי הַמְּקַסִּימִים בְּיוֹתֵר מִכָּל צָאצְאֵי אוֹרֶנוֹס.

920

לְבִסּוֹף הַתַּחֲתָן עִם הָרָה הַנִּמְרָצָה,
שְׂשָׁכָבָה אֹתוֹ, מֶלֶךְ הָאֱלִים וְהָאֲנָשִׁים,
וַיֵּלְדָה לוֹ אֶת הֶבֶה, אֶרֶס וְאֵילִיתִיָּה.

הוא עֲצָמוֹ הוֹלִיד מֵרָאשׁוֹ אֶת אֶתֶנָּה בְּהִירַת הָעֵין,
הַמְּחַרְחֶרֶת מִלְחָמָה, מְנַהִיגַת הַצָּבָא, נוֹרָאָה,
הַגְּבִירָה שְׁאִינָה יוֹדַעַת לָאוֹת, הַנִּהְיִית מִמְּהוּמַת הַקָּרֵב.

צאצאי האלים האולימפיים האחרים

הָרָה זַעֲמָה בְּגִלְלִי זֶה¹ עַל בַּעֲלָהּ,
וַיֵּלְדָה בְּלִי מִשְׁגָּל אֶת הַפִּיִּסְטוֹס הַדָּגוּל,
שְׁבַחֲכֶמֶת יָדָיו עוֹלָה עַל כָּל בְּנֵי אוֹרֶנוֹס.

מֵאַמְפִּיטֵרִיטָה וּמֵרַעִיד הָאֶרֶץ, הַמְרַעִים בְּקוֹלוֹ,²
נוֹלֵד טֵרִיטוֹן הָאֲדִיר וְהָרֵם, הַגֵּר בְּתַחֲתִיּוֹת הַיָּם
לְיַד אִמּוֹ הַיִּקְרָה וְאָבִיו הַמֶּלֶךְ, בְּבֵית מְזֵהָב. אֵל נוֹרָא.

930

1. בגלל זה: כי זאוס הוליד את אתנה בלי להודק להרה.

2. המרעים בקולו: פוֹסִידוֹן.

קִיתְרִיָאָה¹ יִלְדָה לְאָרֶס,² מִבֶּתֶק הַמָּגֵן,
 אֶת פֶּחַד וְאִימָה הָאִימִים, שְׂבִיחַד עִם אָרֶס בּוֹזֵז הָעָרִים
 מְנִיסִים אֶת יַחֲדוֹת הַצָּבָא הַצְּפוּפוֹת בְּקָרֶב הַמַּצְמָר.
 937 הִיא יִלְדָה גַם אֶת הָרְמוֹנִיָה, שֶׁקֶדְמוֹס הָעֵז הִתְחַתֵּן אֶתָּה.

מֵיָה, בְּתוֹ שֶׁל אֶטְלַס, נִכְנָסָה עִם זָאוֹס לְמִטָּתוֹ הַקְדוּשָׁה,
 וַיִּלְדָה לוֹ אֶת הָרֶמֶס הַמְהֻלָּל, שְׁלִיחַ בְּנֵי הָאֱלֻמוֹת.

940 סְמֵלָה, בֶּת־קֶדְמוֹס, שְׂכָבָה עִם זָאוֹס
 וַיִּלְדָה לוֹ יֶלֶד זוֹהָר, דִּיוֹנִיסוֹס הָעֵלִיז,
 בֶּן אֱלֻמוֹת שֶׁל בֶּת תְּמוּתָה – עֶכְשׁוֹ שְׁנִיָּהֶם אֵלִים.

אֶלְקֵמֶנֶה שְׂכָבָה עִם זָאוֹס כּוֹנֵס הָעֶנְגִּים
 וַיִּלְדָה אֶת הָרַקְלָס הַחֲסֵן.

הֶפִּיסְטוֹס, הַצּוֹלֵעַ הַדְּגוּל, הִפָּךְ לְאִשְׁתּוֹ הַטְרִיָה
 אֶת הַצְעִירָה בְּבָנוֹת הַחֵן, אַגְלָאָיָה.

דִּיוֹנִיסוֹס זֶהָב הַשְׁעָר הִפָּךְ לְאִשְׁתּוֹ הַטְרִיָה
 אֶת בְּתוֹ שֶׁל מֵינוֹס, אַרִיאֶדָנָה הַבְּלוֹנִדִית.
 בֶּן־קֶרֶוֹנוֹס גָּרַם לָהּ, לְמַעַנּוֹ,³
 לִהְיוֹת בֶּת אֱלֻמוֹת, לֹא מִזְקִינָה.

1. קיתריאה: אפרודיטה.

2. ארס: אל המלחמה.

3. למענו: של דיוניסוס.

- 950 הֶרְקֵלֶס הָאֲדִיר, בָּנָה שֶׁל אֱלֻקְמָנָה יִפֶּת הַקָּרְסֵל,
הַשָּׁלִים אֶת הַמְטָלוֹת הַמְפָּרְכוֹת¹
וְהַתְחַתֵּן עַל הָאוֹלִימְפוֹס עִם הֶבֶה,
בֶּת זָאוֹס הַגָּדוֹל וְהָרָה זֹהֶבֶת הַסַּנְדֵּל.
הוּא מְאָשָׁר: הוּא זָכָה לְהֵשֵׁג מְרָשִׁים²
וְחֵי עֲכָשׁוֹ לְנֹצֵחַ בְּלִי זָקְנָה וְדָאָגוֹת.
- 956 פֶּרְסֵאִיס, בָּתּוֹ שֶׁל אוֹקְאָנוֹס,
יִלְדָה לְהֵלִיוֹס, שְׁאִינוֹ מִתְעַיֵּף,
957 אֶת קִירָקָה וְאֶת הַמֶּלֶךְ אֵיֶאֱטָס.
אֵיֶאֱטָס, בְּנוֹ שֶׁל הֵלִיוֹס הַמְּאִיר לְבָנֵי אָנוֹשׁ,
960 הַתְּחַתֵּן, לְפִי תַכְנִיַת הָאֱלִים, עִם אִידֵיאָיָה יִפֶּת הַלְּחִי,
בָּתּוֹ שֶׁל אוֹקְאָנוֹס הַמְשָׁלֵם.
וְהִיא, מֶרֶב תְּשׁוּקָה, בְּזָכוֹת אֶפְרוֹדִיטָה הַזֹּהֶבָה,
שְׂכָבָה אִתּוֹ וְיִלְדָה לוֹ אֶת מֵדִיאָה נָאֵת הַקָּרְסֵל.

צאצאי אלות וגברים בני תמותה

שְׁלוֹם לָכֶם עֲכָשׁוֹ, דִּירֵי הָאוֹלִימְפוֹס,
וְאֵיִים, יִבְשׁוֹת וְהֵים בִּינִיהֶם.

1. המטלות המפרכות: הֶרְקֵלֶס, בפרץ טירוף, הרג את ילדיו. הוא קיבל נבואה שיוכל להיטהר מהפשע אם יבצע בהצלחה עשר מטלות. שלוש מהן מתוארות ב'תאוגוניה': 1. גניבת הבקר של גֵּרִיוֹנָאוֹס (287-294), 2. חיסול ההידרה מֶלְרֵנָה (313-318), 3. חיסול האריה הנֶמְאִי (327-332). חיסול העיט, שאכל את הכבד של פְּרוֹמֶתֶאוֹס (521-528), היה בדרך למטלה אחרת. לסיפור כל המטלות ראו נספח ב, פרק ה.
2. הישג מרשים: רמז להשתתפותו בהכנעת הענקים (ראו נספח א, פרק ו, 2-1).

וְכַעַת, מוֹזוֹת אוֹלִימְפִיּוֹת, בְּנוֹת זָאוֹס אוֹחֻז הַמַּגֵּן,
שִׁירוֹ בְּקוֹלֶכֶן הָעָרֵב עַל עֵדֶת בְּנוֹת הָאֱלֻמוֹת,
שֶׁשָּׁכְבוּ עִם גְּבָרִים בְּנֵי תְמוּתָהּ
וַיִּלְדוּ לָהֶם יְלָדִים הַדּוֹמִים לְאֵלִים.

דֶּמֶטֶר, הָאֱלֹהִית בָּאֵלוֹת,
970 שָׁכְבָה בְּעֶנְג עִם אֵיסְיוֹס הַגִּבּוֹר
בְּחֻלָּקֶת שָׂדֶה חָרוּשׁ בְּאַרְץ כְּרֵתִים הַדִּשְׁנָה
וַיִּלְדָה אֶת פְּלוּטוֹס.¹ פְּלוּטוֹס הַטּוֹב –
הוא מְשׁוֹטֵט עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ
וְעַל גֵּב הַיָּם הָרָחֵב, וְכָל מִי שֶׁנִּתְקַל בּוֹ
הוֹפֵךְ לְעָשִׁיר וְזוֹכֶה לְהוֹן רַב.

975 בַּת אֶפְרוֹדִיטָה הַזֹּהֶבָה, הַרְמוֹנִיָּה,
יִלְדָה לְקַדְמוֹס בְּתֵבִי, הַמְכַתֶּרֶת צְרִיחִים,
976 אֶת אֵינֹו, סֶמֶלָה, אֲגֵאוּאָה יִפְתַּת הַלְחִי,
977 אוֹטוֹנֹאָה, שְׁאָרִיסְטִיוֹס רַב הַשָּׁעַר
הַתַּחְתָּן אֶתָּה, וְאַתָּה פּוֹלִידוֹרוֹס.

קְלִירוֹאָה, בַּת אוֹקְאָנוֹס, שָׁכְבָה עִם כְּרִיסְטֹאֹר הָעֵז,
980 בְּזִכּוֹת הַזֹּהֶבָה, אֶפְרוֹדִיטָה, וַיִּלְדָה אֶת גְּרִיוֹנָאוֹס,
הַחֲזֵק מִכָּל בֶּן תְּמוּתָהּ.
הַרְקֵלֶס הָאֲדִיר חָסַל אוֹתוֹ בְּאַרְיִיתָאָה חֲגוּרַת הַיָּם,
בְּגִלְל שְׁוָרָיו הַמַּעֲגָלִים רַגְלִים.

1. פְּלוּטוֹס: עוֹשֵׁר, וּבִאוֹת גְּדוּלָּה, כְּמוֹ כָאן, אֶל הָעוֹשֵׁר.

אָאָס יִלְדָּה לְטִיתוֹנוֹס אֶת מֶמְנוֹן בְּעַל קֶסֶדֶת הָאָרֶד,
מֶלֶךְ הָאֲתִיּוֹפִים,¹ וְאֶת אֲמֶתִיּוֹן הַמִּנְהִיג.
וּלְקַפְלוֹס הִיא יִלְדָּה בֶּן זוֹהַר,
פֶּאֶתוֹן הַחֶסֶן, גִּבֹּר דּוֹמָה לָאֱלִים.
כְּשֶׁהָיָה צָעִיר, בְּשֵׂיא פְרִיחַת נְעוּרָיו
וְעַדִּין יֶלֶד בִּנְפָשׁוֹ, אֶפְרוֹדִיטָה אוֹהֶבֶת הַחַיּוֹכִים
חֲטָפָה אוֹתוֹ לְהִיּוֹת שׁוֹמֵר הַלֵּילָה –
רוּחַ אֱלֹהִית – בְּמִקְדָּשָׁה הַקְדוּשׁ.

990

אֲחֵרֵי שְׁבֶן-אַיִסוֹן,² לְפִי תַכְנִית הָאֱלִים,
הַשְּׁלִים אֶת הַמְטָלוֹת הַמְפָּרְכוֹת הָרַבּוֹת
שֶׁהָטִיל עָלָיו פְּלִיאָס הַבְּרִיּוֹן,
הַמֶּלֶךְ הַשְּׁחָצֵן הַגָּדוֹל, הַזְּדוֹנִי, הַיִּמְרָנִי,
הוּא לָקַח אֶת בֵּת אֵי־אֶטְס,³ מֶלֶךְ בֶּן טַפּוּחִיו שֶׁל זָאוֹס,
וְכַעֲבֹר תְּלָאוֹת רַבּוֹת הִגִּיעַ לְיוֹלָקוֹס
עַל סַפּוֹן אֲנִיָּה מִהִירָה עִם הַצְעִירָה אֲרַכַּת הָרִיסִים
וְהַפֶּךְ אוֹתָהּ לְאַשְׁתּוֹ הַטְרִיָּה.
בֶּן-אַיִסוֹן, רוֹעֵה הָעֵם, בְּעַל אוֹתָהּ
וְהִיא יִלְדָּה אֶת מַדִּיאֹס, שְׁכִירוֹן בֶּן-פִּילִירָה גִּדָּל בְּהָרִים –
כִּף הַתַּמְמָשָׁה מִטָּרְתּוֹ שֶׁל זָאוֹס הַגָּדוֹל.

1000

מִבְּנוֹתָיו שֶׁל נֶרְאוֹס, הַזֶּקֶן מִן הַיָּם,
פֶּסֶמֶתָהּ, הָאֱלֹהִית בָּאֵלוֹת, בְּזָכוֹת הַזֶּהְבָּה, אֶפְרוֹדִיטָה,
שְׁכָבָה עִם אֵיקוֹס וְיִלְדָּה אֶת פֹּאקוֹס.

1. אֲתִיּוֹפִים: שִׁבְט אַגְדֵי בַּמְזֻרָח, מִשְׁכְּנָה שֶׁל אָאָס, אֵלֶּת הַשְּׁחַר. רַק מִסּוּף
הַמֵּאָה הַשִּׁישִׁית לִפְנֵי הַסְּפִירָה הַמִּילָה "אֲתִיּוֹפִים" הַפְּכָה לְהִיּוֹת שֵׁם גִּנְרִי
לְכָל הָאֲנָשִׁים שִׁגְרִים דְּרוּמִית לַמִּצְרַיִם.

2. בֶּן אִיסוֹן: יָאֶסוֹן.

3. בֵּת אִיאֶטְס: מַדִּיאָה.

וְתַטִּיס, הָאֵלָה כְּסוּפַת הָרָגֶל, נִכְנַעָה לְפָלְאוֹס
וַיִּלְדָּה לוֹ אֶת אָכִילָס לִב הָאָרִי, מְנַפֵּץ שׁוּרוֹת הַקָּרֶב.

קִיְתָרִיָּאָה יָפֶת הַכֶּתֶר הַתְּעַנְגָּה עִם הַגִּבּוֹר אֲנֹכִיס
בֵּין רָכָסִים וְגִיאִיּוֹת בְּהָר אֵידָה הַפְּרוּץ לְרוּחוֹת
וַיִּלְדָּה אֶת אֵינִיאָס.¹

1010

קִירְקָה, בֵּת הֵלִיוֹס בֶּן־הִיפְרִיּוֹן,
הַתְּאֵהָבָה בְּאוּדִיסֵאוֹס הַסִּבְלָנִי לְהַפְלִיא,²
וַיִּלְדָּה, בְּזָכוֹת אֶפְרוֹדִיטָה הַזֹּהָבָה,
אֶת אַגְרִיוֹס וְלֵטִינוֹס הַנֶּהָדָר וְהַחֲזָק, וְגַם אֶת טֵלֶגֶנוֹס.
הַרְחֵק, בְּעֶמֶק הָאֵיִים הַקְּדוֹשִׁים,
הֵם שָׁלְטוּ עַל כָּל הַטִּירְסָנִים הַדְּגוּלִּים.³

קְלִיפֶסוֹ, הָאֵלֶּהִית בָּאֵלוֹת, שָׁכְבָה בְּעֶנְג עִם אוּדִיסֵאוֹס
וַיִּלְדָּה אֶת נְאוֹסִיתוֹאוֹס וְאֶת נְאוֹסִינוֹאוֹס.⁴

אֵלָה הֵן בְּנוֹת הָאֵלִמוֹת, שֶׁשָּׁכְבוּ עִם גִּבְרִים בְּנֵי תְמוֹתָה
וַיִּלְדוּ לָהֶם יְלָדִים הַדּוֹמִים לָאֵלִים.

1020

1. איניאס: אחד הגיבורים הטרויאנים והגיבור הראשי באפוס הרומי הגדול של ורגיליוס, 'אינאָיס', שנכתב 700 שנים בערך אחרי ה'תאוגוניה'.
2. ב'אודיסיאה' י', 347-333, הוֹמֶרוֹס מספר איך קִירְקָה מפתה את אודיסאוס והוא נכנס למיטתה, אבל לא מספר לנו דבר וחצי דבר על כך שנולדו לו ילדים ממנה. אחרי הכל, פְּנִלּוּפָה שמרה אמונים לאודיסאוס הגיבור במשך עשרים שנים, אז למה לשבש את האידיליה ולצייר אותו כמי שמשאיר מאחוריו שובל של עוללים בכל מיני איים נידחים?
3. הטִירְסָנִים הדגולים: כנראה הָאֶטְרוּסְקִים, שחיו בצפון מערב איטליה.
4. גם במקרה הזה הוֹמֶרוֹס לא טורח לספר לנו ('אודיסיאה' ה', 154-155 ואילך) על הולדת ילדים מלילות האהבה בין קְלִיפֶסוֹ לאודיסאוס.

מַעְבֵּר ל'קטלוג הנשים'

וְעִכְשָׁו, מוֹזוֹת אוֹלִימְפִיּוֹת, בָּנוֹת זָאוֹס אוֹחִז הַמָּגֶן,
שִׁירוֹ בְּקוֹלֶכֶן הָעָרֵב עַל עֶדֶת הַנָּשִׁים.¹

1. שתי השורות האלה הן שורות הפתיחה של 'קטלוג הנשים' – יצירה שבה נמנות הנשים בנות התמותה ששכבו עם אלים. ראו מבוא.

נספח א: בריאת העולם

מאת אפולודורוס

אפולודורוס היה רושם מיתוסים (מיתוגרף), שחי כנראה במאה הראשונה או השנייה לספירה. יצירתו היחידה, 'הספרייה', היא תמצית לא ביקורתית של זרמים שונים במיתולוגיה היוונית המסורתית מן הבריאה עד לפלישה הדורית ליוון, מסודרת על פי שושלות משפחתיות, וכתובה בלשון יבשה וקצרנית. חלק מן המקורות שאפולודורוס עושה בהם שימוש הגיעו לידינו וחלק גדול אבד לנו עם הזמן, כך שלעיתים קרובות אפולודורוס הוא המקור היחיד שלנו לטקסטים אבודים או לגירסאות שונות ממה שיש בידינו.

הקטע המוגש כאן מביא את פרקים א'-ו' בכרך הראשון של 'הספרייה', כולל קטע קצר מפרק ז', והוא עוסק בבריאת העולם ובתולדות האלים. מאלף לקרוא אותו אל מול ה'תאוגוניה', שהיא אחד מבסיסיו העיקריים, ולראות את הסטיות והתוספות שעבר סיפור בריאת העולם והולדת האלים ב־800 או 900 השנים בערך המפרידות בין הסיודוס לאפולודורוס.

א

1. אֹרְנוֹס היה השליט הראשון של היקום. הוא התחתן עם גֶּה¹ והוליד תחילה את בְּרִיאָאָנוֹס, גִּיאָס וקוֹטוֹס, המכונים "מאה ידיים", שכן היו להם מאה ידיים וחמישים ראשים, ולא היה גדול וחזק מהם.

2. אחריהם ילדה לו גֶּה את הקיקלופים – אַרְגֶּס², סְטֵרופֶס, בְּרוֹנְטֶס – ולכל אחד מהם היתה עין אחת במצחו. אבל אֹרְנוֹס קשר אותם והשליך אותם לְטֵרֶטְרוֹס (זהו מקום אפל בַּהֶדֶס, שהמרחק בינו לבין הארץ זהה למרחק בין הארץ לשמים).

3. והוא הוליד מֶגֶה ילדים נוספים, המכונים טִיטָנִים: את אוֹקְאָנוֹס, קוֹיוֹס, הִיפֶרִיוֹן, קְרִיאֹס, יֶפֶטוֹס, והצעיר מכולם – קְרוֹנוֹס; וכן הוליד בנות, המכונות טִיטָנוֹת: טֵתִיס, רֵאָה³, תֵּמִיס, מְנֵמוֹסִינֶה, פּוֹיפֶּה, דִּיוֹנֶה, תֵּיאָה.

4. אבל גֶּה, שכעסה על אובדן ילדיה שהושלכו לְטֵרֶטְרוֹס, שיכנעה את הטיטָנִים לתקוף את אביהם, ונתנה לְקְרוֹנוֹס מגל מחושל. כולם, פרט לאוֹקְאָנוֹס, תקפו אותו, וקְרוֹנוֹס כרת את אבר המין של אביו והשליך אותו לים. מטיפות הדם שניגר ממנו נוצרו הָאֵרִינִיּוֹת: אֶלְקֶטוֹ, טִיסִיפּוֹנֶה, מֶגִּירָה.

אחרי שסילקו את אביהם מן השלטון, הם העלו מן הֶטֶרֶטְרוֹס את אחיהם שהושלכו לשם ומסרו את השלטון לְקְרוֹנוֹס.

5. אבל קְרוֹנוֹס קשר אותם שוב, כלא אותם בְּטֵרֶטְרוֹס, והתחתן עם אחותו רֵאָה. כיוון שגֶּה ואֹרְנוֹס ניבאו לו שבנו ידיח אותו מן השלטון, הוא בלע את ילדיו מיד ברגע שנולדו. הוא בלע את הבכורה, הֶסְטִיָּה, אחריה את דֶּמֶטֶר ואת הֶרָה, ואחריהן את פֵּלוֹטוֹן⁴ ואת פוֹסִידוֹן.

1. גֶּה: אצל הסיודוס.

2. אַרְגֶּס: אֶרֶגֶה אצל הסיודוס.

3. רֵאָה: רִיאָה אצל הסיודוס.

4. פֵּלוֹטוֹן: הֶדֶס, אל השאול.

6. רָאָה כַּעֲסָה עַל כֵּךְ, עֲבָרָה לַכֹּרֶתִים עִם זָאוֹס בְּרַחֲמָהּ, וַיִּלְדָּה אוֹתוֹ בַּמַּעֲרָה בַּהֵר דִּיקָטָה. הִיא נִתְּנָה אוֹתוֹ לְקוֹרֶטִים¹ וּלְנִימְפוֹת אֲדָרְסִיָּאָה וְאִידָה, בְּנוֹתָיו שֶׁל מְלִיסָאוֹס, כְּדֵי שִׁיטְפְּלוּ בּוֹ.

7. הַנִּימְפוֹת הַזֵּינוּ אוֹתוֹ בַּחֲלָב שֶׁל הַעֵז אֲמִלְתִּיאָה, בַּעֲוֹד שֶׁהַקּוֹרֶטִים הַחֲמוּשִׁים שִׁמְרוּ עַל הַתִּינוּק בַּמַּעֲרָה וְהִקִּישׁוּ עִם חֲנִיתוֹת בְּמַגִּינִים שֶׁלֵּהֶם, כְּדֵי שֶׁקְּרוֹנוֹס לֹא יִשְׁמַע אֶת קוֹל הַיֶּלֶד. וְרָאָה חִיתָלָה אֲבֵן וְנִתְּנָה אוֹתָהּ לְקְרוֹנוֹס, כְּדֵי שִׁיבֹלַע אוֹתָהּ, כִּאִילוֹ הִיא הַתִּינוּק שֶׁנּוֹלָד זֶה עֵתָה.

1. קוֹרֶטִים: אֱלֹהִיוֹת (מִמִּין זָכָר) בְּרַמָּה שֶׁל נִימְפוֹת וּסְטִירִים, הַקְּשׁוּרוֹת לַפְּרִיָּין.

1. כשזאוס הגיע לבגרות, הוא נעזר במְטִיס, בְּתוֹ של אוֹקְאָנוֹס. היא נתנה לְקֶרוֹנוֹס לשתות תרופה, שאילצה אותו להקיא תחילה את האבן ואחרי כן את הילדים שבלע. יחד איתם יצא זאוס למלחמה בְּקֶרוֹנוֹס ובמְטִיסִים. אחרי עשר שנות מלחמה גָּה ניבאה לזאוס ניצחון, בתנאי שיכרות ברית עם אלה שהושלכו לטֶרֶטְרוֹס. לכן הוא הרג את קֶמֶפֶה, הסוהרת שלהם, ושיחרר אותם. הקיקלופים, בתמורה לכך, העניקו לזאוס את הרעם ואת הברק ואת חזיו הברק, לִפְלוֹטוֹן העניקו קסדה, ולפּוֹסִידוֹן – קלשון. חמושים בכלי הנשק האלה הם גברו על הטיטנים, כלאו אותם בטֶרֶטְרוֹס, והציבו את "מאה־ידיים" כשומרים עליהם. אחרי כן הגרילו ביניהם את השלטון: זאוס זכה בריבונות על השמים, פּוֹסִידוֹן על הים, ופְּלוֹטוֹן על השאול.

2. לטיטנים נולדו הצאצאים הבאים –

לאֹקְאָנוֹס ולטֶטִיס נולדו האֹקְאָנִידוֹת, ואלה הן:

אֶסְיָה, סְטִיקְס, אֶלְקֶטְרָה, דוֹרִיס, אֹוְרִינוֹמָה, אֶמְפִּיטֶרִיטָה, מְטִיס.

לְקוֹיוֹס ולפּוֹיִבָּה נולדו אֶסְטֶרִיָּה ולֶטוֹ.

לְהִיפֶרִיוֹן ולתִיָּאָה נולדו אָאוֹס, הֶלִיוֹס, סֶלֶנָה.

לְקֶרִיאֹוס ולֹאוֹרִיבִיָּאָה בת פּוֹנְטוֹס נולדו אֶסְטֶרִיוֹס, פֶּלֶס, פֶּרְסֶס.

3. לִפְטוֹס ולֵאסִיָּה נולדו אֶטֶלֶס, הנושא על כתפיו את

השמים, ופְּרוֹמֶתֶאוֹס, ואֶפִּימֶתֶאוֹס ומְנוֹיִטִיוֹס, שזאוס היכה אותו

בחזיו בקרב נגד הטיטנים והשליך אותו לטֶרֶטְרוֹס.

4. נוסף על כך, לְקֶרוֹנוֹס ולפִילִירָה נולד כִּירוֹן – קֶנְטֶאוֹרוֹס

כפול צורה.¹

לֵאָאוֹס ולֵאֶסְטֶרִיוֹס נולדו הרוחות והכוכבים.

לִפְרֶסֶס ולֵאֶסְטֶרִיָּה נולדה הֶקֶטָה.

לִפֶּלֶס ולסְטִיקְס נולדו נִיקָה, כּוּחַ, קִנָּאָה, אֵלִימוֹת.

1. כפול צורה: כלומר, חלקו התחתון סוס וחלקו העליון אדם (קֶנְטֶאוֹרוֹס).

5. וְזָאוּס גֵּרֶם לַכֹּךְ שִׁישָׁבְעוּ בְּמִימֵי הַסְּטִיקָס, הַזּוֹרְמִים
מִסְלַע בְּשָׂאוֹל. הוּא נָתַן אֶת הַכְּבוֹד הַזֶּה לַסְּטִיקָס כְּאוֹת תּוֹדָה עַל
שְׁנִלְחָמָה לְצִידוֹ, יַחַד עִם יְלִידָהּ, בְּמִלְחָמָה נֶגֶד הַטִּיטָנִים.

6. לְפֻנְטוֹס וּלְגָה נִוְלְדוּ תְּאוֹמִים, נִרְאוּס, אֲוִרִיבִיאַה וְקֵטוּ.
לְתְּאוֹמִים וּלְאַלְקָטְרָה נִוְלְדוּ אִירִיס וְהַהֲרָפִיּוֹת: אֲאָלוּ וְאוֹקִיפֶטָה.
לְפֻרְקוֹס¹ וּלְקֵטוּ נִוְלְדוּ הַפֻּרְקִידוֹת וְהַגֻּרְגֻּנוֹת, שְׁעִלִּיהֵן נִדְבַר
בְּהַמֶּשֶׁךְ, כְּשֶׁנִּסְפַּר עַל פֶּרְסָאוּס.

7. לְנִרְאוּס וּלְדוֹרִיס נִוְלְדוּ הַנֶּרְאִידוֹת, וְאַלֶּה שְׁמוֹתֶיהֶן:
קִימֹתוֹאַה, סְפִיאוּ, גִּלְאוֹקוֹנוֹמָה, נְאוֹסִיתוֹאַה, הֶלִיאַה, אֶרְטוּ, סָאוּ,
אַמְפִּיטְרִיטָה, אֲוִנִיקָה, תֵּטִיס, אֲוִלִּימָנָה, אֲגֵאוֹאַה, אֲוִדוֹרָה, דוֹטוּ,
פְּרוֹסָה, גִּלְטִיאַה, אֶקְטִיאַה, פֻּנְטוֹמְדוֹסָה, הִיפּוֹתוֹאַה, לִיסִיאֲנָסָה,
קִימוּ, אֲאִיוֹנָה, הֶלִימָדָה, פֶּלְקֶסְאוֹרָה, אֲוִקְרֶנְטָה, פְּרוֹטוּ, קְלִיפְסוּ,
פֶּנוֹפָה, קְרֶנְטוּ, נְאוֹמְרִיס, הִיפּוֹנוֹאַה, אִיאֲנִירָה, פּוֹלִינֹמָה,
אוֹטוֹנוֹאַה, מְלִיטָה, דִּיוֹנָה, נְסִיאַה, דְּרוּ, אֲוֹאֲגוֹרָה, פֶּסְמָתָה,
אוֹמוֹלְפָה, אִיוֹנָה, דִּינְמָנָה, קֵטוּ, לִימְנוֹרִיאַה.

1. פּוֹרְקוֹס: פּוֹרְקִיס אֲצֵל הַסִּידוֹס.

1. זאוס התחתן עם הָרָה והוליד את הֶבֶה, אֵילִיתִיה ואָרְס, אבל הוא שכב עם נשים רבות – תַּמּוּתִיּוֹת ואלמותיות. מתְמִיס בת אורְנוֹס הוא הוליד בנות, את ההוֹרָאִי,¹ ששמן אֵירְנֶה, אֹונוֹמִיָה ודיִיקָה, וכן את המוֹירוֹת² – קֶלוֹתוֹ, לְכָסִיס ואֶטְרוֹפּוֹס; מִדִּיוֹנֶה הוליד את אֶפְרוֹדִיטָה.

מאֹוִרִינוֹמָה בת אוקְאָנוֹס הוליד את בנות החן: אַגְלֵאִיָה, אֶפְרוֹסִינֶה, תֵּלִיאָה. מֶסְטִיקֶס הוליד את פֶּרְסֶפּוֹנֶה.

מִמְנוֹסִינֶה הוליד את המוזות: ראשונה את קְלִיוֹפָה, ואחריה את קֵלִיאֹו, מֶלְפּוֹמֶנֶה, אֶוטְרֶפָה, אָרְטוֹ, טַרְפְּסִיכוֹרָה, אֹוִרְנִיָה, תֵּלִיאָה, פּוֹלִימֶנִיָה.

2. לְקִלִּיּוֹפָה ולאֹוִיאָגְרוֹס (אם כי למעשה לאֶפּוֹלוֹן) נולדו לִינוֹס – שנהרג על ידי הֶרַקְלֶס – ואוֹרְפָאוֹס שהתאמן בשירה בליווי נבל, ובשירתו הזיז אבנים ועצים. כשאשתו אֹוִרִדִיקָה מתה אחרי שהכיש אותה נחש, הוא ירד להֶדֶס בתקווה להעלותה, ושיכנע את פֶּלוּטוֹן לשלח אותה בחזרה לאדמה. פֶּלוּטוֹן הבטיח למלא את בקשתו, בתנאי שאוֹרְפָאוֹס יעשה את דרכו עד לביתו בלי לפנות לאחור. אבל אוֹרְפָאוֹס, שלא האמין, פנה לאחור וראה את אשתו, ולכן היא חזרה לֶשְׂאוֹל. אוֹרְפָאוֹס גם המציא את חגיגות המסתורין של דִּיוֹנִיסוֹס, והוא נקבר בפיֶאֶרִיָה אחרי שהמִינְדוֹת³ קרעו אותו לגזרים.

3. קֵלִיאֹו התאהבה בפיֶאֶרוֹס בֶּן מֶגְנֶס כי אֶפְרוֹדִיטָה כעסה עליה (קֵלִיאֹו גינתה אותה על אהבתה לאֶדוֹנִיס), והיא שכבה איתו וילדה ממנו את בנה יֶקִינְתוֹן. תְּמִירִיס, בנם של פִּלְמוֹן ושל הנימפה אֶרְגִּיוֹפָה, התאהב בו והיה הגבר הראשון שהתחיל לאהוב גברים. אבל מאוחר יותר אֶפּוֹלוֹן, שהיה המאהב של

1. הוראי: העונות, אבל ראו ב'תאוגוניה', הערה לשורה 901.

2. מיירות: בנות הגזירה.

3. מינדוֹת: חסידות האל דיוניסוס (הפְּקוֹת). לפי רוב הסברות הן עשו את זה כי אחרי מות אשתו הוא התעלם מכל הנשים או בז להן.

יקינתון, הרג אותו בלי כוונה, כשזרק דיסקוס שפגע בו. ותמירס - שהיה יפהפה והצטיין בשירה בליווי גַּבֵּל - ערך תחרות מוזיקה עם המוזות, שבה הוסכם שאם ינצח אותן, ישכב עם כולן, ואם יפסיד להן, הן ייטלו ממנו את כל מה שירצו. הן גברו עליו, ונטלו ממנו את מאור עיניו ואת כשרונו לשיר בליווי גַּבֵּל.

4. לְאֹטְרֶפָה ולנהר סְטְרִימֹן נולד רְסוֹס, שנהרג בטרוריה על ידי דִּיּוֹמֶדֶס, אבל יש אומרים שהוא בנה של קְלִיּוֹפָה.

לְתֵלִיָּאָה ולְאַפּוֹלוֹן נולדו הַקּוֹרִיבְנֵטִים.¹ לְמֶלְפּוֹמֶנָה ולְאַכְלוֹיוֹס נולדו הַסִּירְנוֹת, שעליהן נדבר בסיפורנו על אוֹדִיסֵאוֹס.

5. הֶרָה ילדה את הֶפֶיסְטוֹס ללא משגל, אבל לפי הוֹמֵרוֹס, גם הוא נולד לה מְזֵאוֹס. זְאוֹס השליך אותו מן השמים, כי הוא בא לעזרת הֶרָה, כשהיתה כבולה בשלשלאות. שכן זְאוֹס תלה אותה מן האוֹלִימְפּוֹס, מפני ששילחה סערה נגד הֶרַקְלֵס, כשהפליג לביתו אחרי שכבש את טרויה. תֶּטִּיס הצילה את הֶפֶיסְטוֹס שנפל באי לְמֶנוֹס ונעשה צולע בשתי רגליו.

6. זְאוֹס שכב עם מְטִיס, אף ששינתה את צורתה פעמים רבות כדי להימנע מכך. וכשהרתה הוא הזדרז ובלע אותה, כי [גֵּה] אמרה שאחרי הבת שתיוולד לה, תלד מְטִיס בן שיהיה לשליט השמים. לכן זְאוֹס, שחשש מכך, בלע אותה. כשהגיע מועד הלידה, פְּרוֹמֶתֶאוֹס - ויש אומרים הֶפֶיסְטוֹס - הלם בראשו של זְאוֹס בגרון, ומקודקודו, קרוב לנהר טְרִיטוֹן, זינקה אֶתְנָה חמושה מכף רגל ועד ראש.

1. קוריבנטים: חסידים אקסטאטיים של אפולון (ולפעמים גם כינוי לכוהני האלה הפריגית קיבלה).

1. אשר לבנותיו של קויוס, אחת מהן, אַסְטְרִיָה, שינתה את המראה שלה לְשָׁלוֹ והשליכה את עצמה לים, כדי לחמוק מהזדווגות עם זָאוּס. על שמה נקראה העיר, שמאחר יותר נקראה דְלוּס.¹ הבת השנייה, לְטוֹ, שכבה עם זָאוּס, והָרָה רדפה אחריה בכל העולם עד שֶׁלְטוֹ הגיעה לְדְלוּס, וילדה שם תחילה את אֶרְטֵמִיס, ומאחר יותר, בעזרת אֶרְטֵמִיס כמיילדת, ילדה את אֶפּוֹלוֹן.

אֶרְטֵמִיס עסקה בציד ונשארה בתולה. אֶפּוֹלוֹן למד את אמנות הנבואה מִפֶּן, בנו של זָאוּס, ומִהִיפֶרִיס, והלך לְדֶלְפּוֹי, שם, בזמן ההוא, נהגה תָמִיס להתנבא. כשהנחש פִּיתוֹן, ששמר על כס הנבואה, ניסה למנוע ממנו להתקרב לסדק,² הוא חיסל אותו והשתלט על כס הנבואה. זמן לא רב אחרי כן הוא הרג גם את טִיטִיוֹס, בנם של זָאוּס ושל אֶלֶרָה, בתו של אוֹרְכוֹמֶנוֹס. אחרי שזָאוּס שכב עם אֶלֶרָה הוא הסתיר אותה מתחת לאדמה, כי פחד מִהָרָה, אבל הוא העלה לאור את פרי בטנה – טִיטִיוֹס עצום הממדים. כשֶׁלְטוֹ הגיעה לְפִיתוֹ, טִיטִיוֹס ראה אותה, התמלא בתשוקה ומשך אותה אליו. אבל היא קראה לבניה, שִׁירוֹ בו את חיציהם והכריעו אותו. אפילו אחרי מותו הוא נענש: עֵיטִים אוכלים את ליבו בשאול.

2. אֶפּוֹלוֹן הרג גם את מֶרְסִיַּאס, בנו של אוֹלִימְפּוֹס. מֶרְסִיַּאס הזה מצא את האבוב שֶׁאֶתְנָה השליכה, מפני שהנשיפה בו כיערה את פניה. הוא הזמין את אֶפּוֹלוֹן לתחרות מוזיקה. הם הסכימו שהמנצח יוכל לעשות למנוצח את כל מה שירצה. כשהתחרות התחילה, אֶפּוֹלוֹן הפך את הנבל שלו וניגן.³ הוא ציווה על מֶרְסִיַּאס לעשות אותו הדבר. כשֶׁמֶרְסִיַּאס לא הצליח, הוכר

1. דלוס: כלומר, האי דלוס. יש אומרים ששם העיר הקודם לא היה אסטריה אלא אוֹרְטִיגִיָה (מן המילה היוונית אוֹרְטִיקָס, שְׁלֹו).
 2. סדק: הכוונה לסדק בקרקע, שממנו, לפי המסופר, נדפו אדים שהעניקו לכוהנת כוח נבואה. אין רמז לסדק כזה באתר הארכיאולוגי בדלפי.
 3. ככל הנראה, הפך את הנבל שלו כך שהקרניים היו כלפי מטה.

אפולון כמנצח – הוא תלה את מרסיאס על אורן גבוה, פשט את עורו, וכך הרג אותו.

3. ארטמיס הרגה את אוריון בדלוס. אומרים שהוא היה אדיר ממדים ונולד מן האדמה, אבל פרקיידס¹ אומר שהוא היה בנם של פוסידון ואוריאלה. פוסידון העניק לו את המתנה ללכת על פני הים. תחילה הוא התחתן עם סידה, שהרה השליכה אותה לשאול כי התחרתה באלה ביופי. אחרי כן הלך לאי כיוס וחזר אחרי מרופה בת אינופיון. אבל אינופיון שיכר אותו, וכשנרדם עקר את עיניו והשליך אותו על החוף. אוריון הלך לנפחייה², תפס ילד אחד, הניח אותו על כתפיו, וציווה עליו להנחות אותו לעבר הזריחה. כשהגיע לשם, ראייתו הוצתה שוב בעזרת קרני השמש, ומיד הוא יצא לתקוף את אינופיון.

4. אבל פוסידון העניק לו בית, שבנה הפיסטוס, מתחת לאדמה. ואאוס התאהבה באוריון, חטפה אותו והביאה אותו לדלוס (כי אפרודיטה גרמה לה להיות מאוהבת ללא הפסקה, מפני ששכבה עם ארס).

5. יש אומרים שאוריון נהרג מפני שהזמין את ארטמיס להתחרות בו בזריקת דיסקוס, ואחרים אומרים שארטמיס ירתה בו את חיציה מפני שניסה לאנוס את אופיס, אחת הבתולות שהגיעו מקצווי הצפון הרחוק.

6. פוסידון התחתן עם אמפיטריטה בת אוקאנוס, וממנה נולדו לו טריטון ובתו רודה³, שהליוס התחתן איתה.

1. פרקיידס: הוגה יווני בן המאה השישית לפנה"ס, שהשיירים הקצוצים מיצירתו מצביעים על כך שהוא התנדנד בין המיתוס למחשבה הקדם-סוקרטית.

2. נפחייה: הנפחייה של הפיסטוס.

3. רודה: ידועה יותר כרודוס. מעין האנשה של האי, שהמשורר פינדרוס מכנה אותו "כלת הליוס" (המזמור האולימפי השביעי, 14).

1. פְּלוּטוֹן התאהב בַּפֶּרְסְפוֹנָה וחטף אותה בחשאי בעזרתו של זֵאוּס. דֶּמֶטֶר, עם לפידים בידה, חיפשה אותה ימים ולילות ברחבי כל העולם. כשלמדה מתושבי העיר הֶרְמִיּוֹן שפְּלוּטוֹן חטף אותה, עזבה את השמים בכעס על האלים, התחזתה לאישה והגיעה לֶאֱלֶאוּסִיס.¹ תחילה ישבה על סלע, המכונה על שמה "בלי-צחוק", ומצוי קרוב לבאר "קְלִיכוֹרוֹס". אחרי כן הלכה לֶקְלֶאוּס, שמלך אז על בני אֶלֶאוּסִיס. היו בביתו כמה נשים שהזמינו אותה לשבת איתן. אחת מהן, זקנה בשם יֶאמְפָּה, התבדחה עם האלה וגרמה לה לחייך. אומרים שזאת הסיבה לכך שהנשים מתבדחות בחג הֶתְסֶמוֹפוֹרִיָּה.²

לִמְטֶינִירָה, אשתו של המלך קְלֶאוּס, היה ילד קטן, ודֶמֶטֶר טיפלה בו. היא רצתה להפוך אותו לבן אלמוות, ולשם כך נהגה בלילות להניח את התינוק על האש ולפשוט ממנו את בשרו התמותי. הואיל ודֶמֶטֶר פֶּנוֹס – זה היה שמו של הילד – גדל כל יום במידה יוצאת מגדר הרגיל, מְטֶינִירָה החליטה לפקוח עין, וכשגילתה שהוא קבור באש, פרצה בצעקות. כתוצאה מכך התינוק נשרף כליל, והאלה חשפה את עצמה.

2. לְטֶרִיפְטוֹלְמוֹס, בנה הבכור של מְטֶינִירָה, הכינה האלה מרכבה רתומה לנחשים מעופפים, ונתנה לו את החיטה. מעל גבי המרכבה הִטְסָה הוא זרע את החיטה בכל רחבי הארץ המיושבת. אבל פְּנִיאָסִיס³ אומר שֶטֶרִיפְטוֹלְמוֹס היה בנו של אֶלֶאוּסִיס, כי לטענתו הוא זה שדֶמֶטֶר הלכה אליו. פְּרִקִידָס, לעומת זאת, טוען שהוא היה בנם של אוֹקֶאנוֹס וגֵה.

3. כשזֵאוּס ציווה על פְּלוּטוֹן להחזיר אל פני האדמה את קוֹרָה,⁴ פְּלוּטוֹן נתן לה לאכול גרגר רימון, כדי שלא תשהה זמן

1. אלֶאוּסִיס: יישוב מדרום לאתונה.

2. וגם אומרים שזאת הסיבה לכך שהשימוש הראשוני במשקל היאמבי נועד לשירים היתוליים, משתלחים או גסים.

3. פְּנִיאָסִיס: משורר אֶפִי בן המאה החמישית לפנה"ס, שכתב אפוס על הרקלס.

4. קוֹרָה: מילולית: עלמה. שם אחר לַפֶּרְסְפוֹנָה.

רב עם אמה. והיא, שלא חזתה את התוצאה, אכלה אותו. הואיל ואֶסְקָלְפּוֹס, בנם של אֶכְרוֹן וגוֹרְגִיָּה, העיד נגדה,¹ דִּמְטֶר הניחה עליו אבן כבדה, שם, בביתו של הָדֶס. ופְּרִסְפוֹנָה – היא נאלצה להישאר עם פְּלוּטוֹן ארבעה חודשים בשנה, ובשאר הזמן – להיות עם האלים.

1. העיד נגדה: כלומר, העיד שהיא אכן אכלה את גרגר הרימון. לפי האמונה הרווחת, אם יצור חי מבקר בעולם המתים ואוכל שם, אפילו "גרגר רימון", אין הוא יכול לחזור לעולם החיים.

1. זה מה שמספרים על דִּמְטֵר. אשר לָגָה, מתוך כעס על מה שקרה לטִיטָנִים, היא ילדה מאוֹרְנוֹס את הענקים: יצורים אדירי ממדים, בלתי מנוצחים, מפחידים, בעלי שיער סמיך שגלש מראשיהם ומלחייהם, ונחשים עטויי קשקשים שימשו אותם כרגליים. יש אומרים שהם נולדו בפֶּלְגֶּרַאי, ויש אומרים שבפֶּלְגָה. הם השליכו על השמים סלעים ועצי אלון בוערים. הבולטים ביותר בהם היו פּוֹרְפִּירִיּוֹן וְאַלְקִיאוֹנָאס. זה האחרון היה בן אלמוות כל עוד נלחם על אדמת מולדתו, והוא גם זה שהוביל מֶאֱרִיתִיָּאָה את השוורים של הֶלְיוֹס. ובכן, האלים קיבלו נבואה שהם לא יוכלו להרוג אף אחד מן הענקים, אבל אם בֶּן תמותה מסוים ישתף איתם פעולה – הענקים יחוסלו. כשָׁגָה שמעה על כך, היא חיפשה צמח מרפא שימנע את חיסול הענקים, אפילו לא בידי בן תמותה. אבל זָאוֹס הקדים אותה: הוא אסר על אָאוֹס, סֶלֶנָה וְהֶלְיוֹס¹ להופיע, קטף בעצמו את צמח המרפא, ושלח את אֶתְנָה לזִמֵּן לעזרתו את הֶרְקֵלֶס. הֶרְקֵלֶס ירה תחילה את חיציו בְּאַלְקִיאוֹנָאס, אבל כשהענק נפל על הארץ, הוא התאושש. בעצתה של אֶתְנָה, הֶרְקֵלֶס גרר אותו מחוץ לפֶלְגָה², וכך הוא מת. 2. במהלך הקרב תקף פּוֹרְפִּירִיּוֹן את הֶרְקֵלֶס והֶרָה. אבל זָאוֹס מילא אותו בתאוה להרה, וכשהוא קרע מעליה את בגדיה וניסה לאנוס אותה, היא קראה להם לעזרה – זָאוֹס ירה בו את ברקיו, הֶרְקֵלֶס ירה בו את חיציו, והוא מת. אשר לשאר, אֶפּוֹלוֹן ירה חץ בעינו השמאלית של אֶפִּיאֵלֶטֶס, והֶרְקֵלֶס ירה בעינו הימנית. דיוניסוס הרג את אֶוֹרִיטוֹס במִטָּה הַתִּירְסוֹס שלו. הֶקָטָה הרגה את קְלִיטִיוֹס בלפידים, והֶפֶיסְטוֹס הצטרף אליה וזרק עליו מטילי ברזל לווהט. אֶתְנָה השליכה את האי סיציליה על אֶנְקֵלְדוֹס בזמן שברח, פשטה את עורו של פֶּלֶס

1. אָאוֹס, סֶלֶנָה והֶלְיוֹס: איילת השחר, הירח והשמש.

2. פֶּלְגָה: פֶּלְגָה היא ארץ הולדתו, כי כאמור, הוא "היה בן אלמוות כל עוד נלחם על אדמת מולדתו".

וכיסתה בו את גופה במהלך הקרב. פוֹסִידוֹן רדף דרך הים אחרי פוֹלִיבּוֹטָס, שהגיע לאי קוֹס. פוֹסִידוֹן שבר חלק מן האי והשליך אותו עליו (לחלק הזה קוראים נִיסִירוֹן). הָרְמָס, שחבש את הקסדה של הָדָס, הרג במהלך הקרב את הִיפּוֹלִיטוֹס, וְאַרְטֶמִּיס – את גֶּרְטִיוֹן. המוֹיֵרוֹת הרגו את אֲגֵרִיוֹס ואת תוֹאֵן, שנלחמו עם אלות ארד בידיהם. אשר לענקים האחרים, זָאוֹס הטיל בהם את ברקיו וחיסל אותם, ושעה שגססו הָרְקֶלָס ירה את חיצייו בכולם. 3. כשהאלים גברו על הטיטָנים, גָּה התמלאה כעס והזדווגה עם טֶרְטוֹס. היא ילדה בקִילִיקִיָּה¹ את טִיפּוֹן, שנראה כמו תערובת של אדם וחיה. הוא היה הגדול והחזק ביותר מכל ילדיה של גָּה: מראשו עד לירכיו היתה לו צורת גבר, שמידותיו כה אדירות עד שהיה גבוה מכל ההרים, ולפעמים אפילו גירד מערב ואחת לקצה מזרח, ומהן הזדקרו מאה ראשי נחש. מירכיו ומטה התלפפו צפעים ענקיים, שבזמן שנמתחו והתיישרו הגיעו עד קודקודו ונשפו נשיפות כבירות. כל גופו היה מכונף, שיער מטונף צמח מראשו ומלחיו, והתנפנף ברוח, ואש הבזיקה מעיניו. כך היה טִיפּוֹן – יצור אדיר שהשליך סלעים בוערים בשמים עצמם, תוך כדי נשיפות וצרחות, וירק מפיו מטחי אש עצומים.

כשהאלים ראו שהוא תוקף את השמים הם ברחו למצרים, וכשטיפוֹן רדף אחריהם הם שינו את דמותם לחיות. זָאוֹס הטיל ברקים בטיפוֹן, כשהיה רחוק ממנו, וכשהמִפְלֵץ התקרב אליו חבט בו זָאוֹס במגל מחושל, ורדף אחריו עד הר קְסִיוֹן, המתנשא מעל סוריה. ושם, כשראה שטיפוֹן פצוע קשה, הוא נאבק בו בקרב פנים מול פנים. אבל טִיפּוֹן התפתל סביב זָאוֹס והתגבר עליו. הוא חילץ ממנו את המגל, כרת את גידי ידיו ורגליו, הרים את זָאוֹס על כתפיו, נשא אותו מעבר לים אל קִילִיקִיָּה, וכשהגיע לשם הניח אותו במערת קוֹרִיקִיוֹן. הוא גם הניח שם את הגידים, אחרי שהסתיר אותם בעור דוב, ומינה כשומרת

1. קִילִיקִיָּה: רצועת החוף בדרום טורקיה המודרנית.

עליהם את הנחשית דְּלִפְיָנָה, שהיתה חצי חיה וחצי עלמה. אבל הָרֶמֶס וְאִיגִיפֹן גנבו את הגידים וחיברו אותם לָזָאוֹס בחשאי. כשזָאוֹס חזר לאיתנו, נחת פתאום מן השמים על גב מרכבה רתומה לסוסים מכונפים, ותוך כדי שהטיל על טִיפֹן את ברקיו רדף אחריו עד הר בשם נִיֶסָה, שם המוֹיֵרוֹת רימו את הבורח: הן שיכנעו אותו לטעום מן הפירות הָאֶפְמֶרִיִים בטענה שהפירות יחזקו אותו.¹ כשנרדף שוב הוא הגיע לְתִרְקָה, ובקרב שערך ליד הר הַיְמוֹס השליך הרים שלמים. אבל ההרים האלה הושלכו עליו בחזרה מכוח הברקים שהוטחו בהם, ודם רב ניגר ממנו על ראש ההר (בגלל זה אומרים שלהר קוראים הַיְמוֹס).² כשטיפֹן זינק לברוח מבעד לַיָּם סיציליה, הנחית עליו זָאוֹס את הר אָטְנָה שבסיציליה. זהו הר בגודל אדיר, ועד היום מגיחים ממנו פְּרָצִי אש, שמקורם, כך אומרים, בברקים שהטיל זָאוֹס.

1. לא ידוע על כך דבר ממקורות אחרים. "אֶפְמֶרִיִים" פירושו "בני יום", כלומר קצרי מועד, כנראה ההפך ממה שהמוֹיֵרוֹת, בנות הגורל, הבטיחו לו.

2. הר... הימוס: דם ביוונית הוא "הֵימָה".

1. עד כאן על הדברים האלה. פְּרוֹמֶתָאוּס, שִׁצֵּר בני אדם ממים ומאדמה, נתן להם גם את האש, אחרי שהסתיר אותה מעיני זֵאוּס בגבעול שוֹמֵר. כשזֵאוּס גילה את זה, הוא ציווה על הֶפֶיסְטוֹס לרתק אותו להר קֶוְקְזוֹס (הר בִּסְקִיתִיָּה).¹ פְּרוֹמֶתָאוּס רותק להר והוצמד אליו למשך שנים רבות. ובכל יום נחת עליו עיט שאכל את אונות הכבד שלו, אשר צמח שוב בלילה. כך פְּרוֹמֶתָאוּס, שגנב את האש, קיבל את עונשו, עד שלמים הֶרְקֵלֶס שיחרר אותו, כפי שִׁנְרָאָה כשנגיע לפרק על הֶרְקֵלֶס.

1. סְקִיתִיָּה: חבל ארץ ענק מצפון וממזרח לים השחור, הכולל את צפון הרי הקווקז.

נספח ב:

שתיים-עשרה המטלות של הֶרְקֵלֶס

מאת אֶפּוֹלּוֹדוֹרוֹס

הקטע כאן כולל, תוך השמטת חלקים לא רלוונטיים,¹ את פרקים ד'-ה' בכרך השני של 'הספרייה' מאת אֶפּוֹלּוֹדוֹרוֹס, והוא מהווה חלק מתוך מכלול הסיפורים על חייו והרפתקאותיו של הגיבור הֶרְקֵלֶס (או בשמו הלטיני, המוכר יותר, הֶרְקוּלֶס). חלק מן המטלות, שהוטלו על הֶרְקֵלֶס, מוזכרות כבר ב'תאוגוניה'. גם הן, כמו בנספח הקודם על בריאת העולם, עברו התפחה משמעותית ביחס למה שאנחנו מוצאים אצל הֶסְיוֹדוֹס.

1. החלקים האלה מסומנים בטקסט בסוגריים מרובעים, כך [...].

8. לפני שאִמְפִּיטֵרִיּוֹן חזר לַתְּבִילָה¹ בא זָאוּס בלילה, שילש את אורך הלילה, שיווה לעצמו את דמותו של אִמְפִּיטֵרִיּוֹן, ושכב עם אֶלְקֶמְנָה. כשאִמְפִּיטֵרִיּוֹן הגיע וראה שאשתו לא מקבילה את פניו בחיבה, שאל לִפְשֵׁר הַדְּבַר. כשאמרה לו שהוא בא אליה בלילה הקודם ושכב איתה, ביקש את עצתו של הנביא טִירְסִיָּאָס, והלה סיפר לו על המשגל עם זָאוּס. אֶלְקֶמְנָה ילדה שני ילדים: לזָאוּס את הֶרְקֶלֶס, ולאִמְפִּיטֵרִיּוֹן – לילה אחרי כן – את אִיפִיקֶלֶס. כשהילד הֶרְקֶלֶס היה בן שמונה חודשים שיגרה האלה הֶרָה אל העריסה שני נחשים עצומים, בכוונה לחסל את העולל. בזמן שאֶלְקֶמְנָה קראה לאִמְפִּיטֵרִיּוֹן לעזרה, הֶרְקֶלֶס התרומם, חנק את הנחשים בשתי ידיו וחסל אותם. רושם הקורות פֶּרְקִידָס מספר שאִמְפִּיטֵרִיּוֹן, שרצה לדעת מי מן הילדים שיין לו, הוא זה שהשליך את הנחשים לעריסה. כשאיפיקֶלֶס ברח והֶרְקֶלֶס נשאר במקומו, הבין אִמְפִּיטֵרִיּוֹן שאִיפִיקֶלֶס הוא יוצא חלציו.

9. אִמְפִּיטֵרִיּוֹן לימד את הֶרְקֶלֶס לנהוג במרכבה, אוֹטוֹלִיקוֹס לימד אותו התגוששות, אֹוֶרִיטוֹס קֶשְׁתוֹת, קֶסְטוֹר סִיפּוֹת וּלִינוֹס נגינה בנבל. לינוס היה אחיו של אוֹרְפָּאוֹס. הוא הגיע לַתְּבִילָה והתאזרח בה, אבל הֶרְקֶלֶס חבט בו בנבל והוא מת. זה התחיל בכך שלינוס היכה אותו בנבל, לכן הֶרְקֶלֶס התרגז והרג אותו. כשנשפט בעוון רצח, ציטט את החוק של דִּדְמֹנָתִיס, שזו לשונו: "מי שמגן על עצמו מפני תוקפנות בלתי מוצדקת, פטור מעונש", וכך יצא זכאי בדין. אבל אִמְפִּיטֵרִיּוֹן, שפחד שהֶרְקֶלֶס ינהג כך שוב, שלח אותו לרעות את הבקר. ושם, בכרי המרעה, הוא גדל והפך להיות חזק מכולם. די היה לראות אותו כדי להבין שהוא בנו של זָאוּס, כי גובהו היה מטר שמונים,² עיניו רשפו אש להבה, והוא לא החטיא לא בירי בקשת ולא בהטלת כידון. בזמן שרעה את הבקר והגיע לגיל שמונה-עשרה חיסל את האריה

1. חזר לַתְּבִילָה: ממסע מלחמה.

2. מטר שמונים: מילולית "ארבע אמות" – ענק!

מהר קִיתִירוֹן. האריה הזה היה מגיח מן ההר וטורף את הבקר של אַמְפִּיטֵרִיוֹן וְתֶסְפִּיוֹס.

10. תֶּסְפִּיוֹס היה מלך הַתֶּסְפִּיאִים, וְהֶרְקֶלֶס הגיע אליו בזמן שהתכוון לחסל את האריה. המלך אירח אותו למסע הציד למשך חמישים ימים, וכל לילה נתן לו לשכב עם אחת מבנותיו – היו לו חמישים בנות – כי השתוקק שכולן תלדנה ילדים מְהֶרְקֶלֶס. כך הֶרְקֶלֶס, שהאמין שהוא שוכב תמיד עם אותה אחת, שכב עם כולן. והוא הכריע את האריה, התעטף בעורו וחבש לראשו כקסדה את הקרקפת שלו.

11. כשחזר מן הציד נתקל בשליחים של אַרְגֵּינוֹס, שהיו בדרכם לגבות מס מאנשי תְּבִי. הללו שילמו לַאֲרֵגִינוֹס מס מן הסיבה הבאה: הֶרְפֶּב של מְנוֹיָקָאוֹס בן תְּבִי השליך אבן על מלך הַמִּינִיאִים, ופצע אותו. הלה נלקח לארצו במצב אנוש, ועל ערש דווי ציווה על אַרְגֵּינוֹס, בנו, לנקום את מותו. אַרְגֵּינוֹס נלחם נגד בני תְּבִי, ואחרי שהרג לא מעטים מהם כרת איתם ברית שחייבה אותם לשלם לו מס במשך עשרים שנים: מאה ראשי בקר בשנה. הֶרְקֶלֶס נתקל בשליחים שעשו את דרכם לתְּבִי כדי לגבות את המס, והטיל בהם מומים: הוא כרת להם את האוזניים ואת האף, כרת גם את ידיהם, קשר אותן בחוטים לצוואר שלהם, ואמר להם להביא את המס הזה לַאֲרֵגִינוֹס ולמִינִיאִים. אַרְגֵּינוֹס התמלא זעם על כך, ויצא לתקוף את תְּבִי. הֶרְקֶלֶס קיבל נשק מן האלה אתנה, עמד בראש צבא תְּבִי והרג את אַרְגֵּינוֹס. הוא הניס את המיניאים ואילץ אותם לשלם מס כפול לבני תְּבִי.

במהלך הקרב מת אַמְפִּיטֵרִיוֹן לאחר שנלחם בגבורה. כפרס על אומץ ליבו קיבל הֶרְקֶלֶס מְקָרָאוֹן, מלך תְּבִי, את בתו הבכורה מְגֶרָה, וממנה נולדו לו שלושה ילדים. [...] אחרי מות אַמְפִּיטֵרִיוֹן, רַדְמֶנְתִּיס בֶּן זָאוֹס התחתן עם אֶלְקֶמְנָה. [...] הֶרְקֶלֶס למד קְשָׁתוֹת מְרַדְמֶנְתִּיס, אחרי כן קיבל מְהֶרְמֶס חרב, מאפולון קשת וחיצים, מֶהֶפֶיסְטוֹס שריון־חזה מזהב, ומֶאֶתֶנָה גלימה. את האֶלֶה הוא כרת בעצמו באזור נֶמְאָה.

12. אחרי הקרב נגד הַמִּינִיאִים, ובגלל קנאתה בו, האלה הֶרָה גרמה לְהֶרְקֶלֶס להשתגע: הוא השליך אל האש את ילדיו מאשתו

מִגֶּרֶה וּשְׁנָיִם מִלִּדְיוֹ שֶׁל אִיפִיקֶלֶס. הוּא גִזַּר עַל עֲצָמוֹ גְּלוּת
וּתְסָפִיּוֹס טִיהָר אוֹתוֹ. הוּא הִגִּיעַ לְדִלְפּוֹי וּשְׂאֵל אֶת הָאֵל¹ הֵיכֵן
עָלִיו לַגּוֹר. הַכּוֹהֵנֶת הַפִּיתִית הִיתָה הָרָאשׁוֹנָה לִקְרוֹא לוֹ הֶרְקֶלֶס,
כִּי עַד אַז הוּא נִקְרָא אֶלְקִידֶס. הִיא אָמְרָה שֶׁעָלִיו לַגּוֹר בְּטִירִינֶס,²
לִשְׂרֵת אֶת הַמֶּלֶךְ אֲוִרִיסְתָּאוֹס בַּמֶּשֶׁךְ תְּרִיסָר שָׁנִים וּלְמַלֵּא אֶת עֶשֶׂר
הַמַּטְלוֹת שִׁוִּטְלוּ עָלָיו. כְּשִׁימְלֵא אֶת הַמַּטְלוֹת, אָמְרָה לוֹ, יִהְיוּ
לְבֵן אֱלֻמוֹת.

1. וּשְׂאֵל אֶת הָאֵל: בְּאִמְצָעוֹת הַכּוֹהֵנֶת הַפִּיתִית.

2. טִירִינֶס: בַּמַּמְלָכָה מִיקֵּנָאִי, בְּצִפּוֹן מְזֻרַח חֲצִי הָאֵי הַפְּלוֹפּוֹנֶסִי.

1. אם כן, הֶרְקֵלֶס הלך לטִירִינֶס ומילא את המטלות שהטיל עליו אֹוֶרִיסְתָאוּס.

מטלה ראשונה

ראשית, אֹוֶרִיסְתָאוּס ציווה עליו להביא את עורו של האריה הנֶמְאִי. האריה הזה היה בלתי פגיע, צאצא של המפלצת טִיפּוֹן [...]. הֶרְקֵלֶס הגיע לנֶמְאָה, מצא את האריה ותחילה ירה בו חץ. משנוכח שהאריה בלתי פגיע, הניף את האֶלָה ורדף אחריו. האריה התחמק לתוך מערה בעלת שני פתחים. הֶרְקֵלֶס סתם פתח אחד, נכנס דרך הפתח האחר ותקף את החיה. הוא הקיף בידו את צווארה, הידק את אחיזתו עד שנחנקה, ואז הניח אותה על כתפיו והביא אותה למִיקֶנָאִי. [...] ¹ אֹוֶרִיסְתָאוּס, שנדהם מגבורתו, אסר עליו להיכנס לעיר בעתיד וציווה עליו להציג לפני שעריה את פירות המטלות. אומרים שמרוב פחד הוא גם הכין לעצמו חבית עשויה ארד להתחבא בה מתחת לארץ, ומסר את המטלות להֶרְקֵלֶס דרך שליח. [...]

מטלה שנייה

2. כמטלה שנייה ציווה עליו להרוג את ההִידְרָה מֶלֶרְנָה. ההידרה חיה בביצה, משם נהגה לצאת ליבשה ולטרוף את הבהמות ואת היבול. היא היתה עצומה ובעלת תשעה ראשים: שמונה מהם תְּמוּתִיִּים והאמצעי אלמוּתִי. הֶרְקֵלֶס עלה על מרכבה, שבה נהג אחיינו, אִיּוֹלָאוּס, הגיע לֶלְרְנָה, החנה את הסוסים, ומצא את ההידרה בגבעה אחת לצד מעיינות אֶמִימוֹנָה, שם שכנה המאורה שלה. הוא ירה בה חיצי אש ואילץ אותה לצאת ממאורתה. ברגע שיצאה זינק עליה ואחז בה בחוזקה. היא נכרכה סביב אחת מרגליו ודבקה בו. בעזרת האֶלָה שבידו רוצץ את ראשיה,

1. למִיקֶנָאִי: כלומר, לטִירִינֶס שבתחומי ממלכת מִיקֶנָאִי.

אבל ללא הועיל, כי על כל ראש שרוצץ צמחו שניים אחרים. אם לא די בכך, בא לעזרתה של ההידרה סרטן ענקי ונשך את רגלו. הֶרְקֵלֶס הרג אותו וקרא לאִיּוֹלָאוֹס לעזור לו. הלה הבעיר גזר עץ, חרך באמצעותו את שורשי הראשים של ההידרה, וכך מנע מהם לצמוח. הֶרְקֵלֶס התפנה לכרות את הראש האלמותי, טמן אותו באדמה והניח עליו סלע כבד [...] אחר כך בִּיתֵר את גופה של ההידרה וטבל את חיצייו במיץ המרה שלה. סופו של דבר, אֱוֹרִיסְתָאוֹס טען שאין למנות את המטלה הזאת בין עשר המטלות, כי הֶרְקֵלֶס לא התגבר על ההידרה לבדו אלא בעזרת אִיּוֹלָאוֹס.

מטלה שלישית

3. כמטלה שלישית ציווה עליו להביא למִיקֵנָאי את האיילה הקְרִינִיטִית בעודה בחיים. האיילה חיה באִוִּינוֹאָה, קרני זהב צמחו מראשה והיא קודשה לאלה אֶרֶטֶמִיס. הֶרְקֵלֶס לא רצה לחסל או לפצוע אותה, ולכן רדף אחריה שנה שלמה. כשהחיה התעיפה מן המרדף, מצאה מקלט בהר אֶרֶטֶמִיסִיוֹן ומשם פנתה לנהר לְדוֹן. ברגע שעמדה לחצות אותו, הֶרְקֵלֶס ירה בה חץ ולכד אותה. הוא הניח אותה על כתפיו וחצה במהירות את אֶרְקֶדֶיה. אבל אֶרֶטֶמִיס, יחד עם אֶפּוֹלוֹן, נעמדה בדרכו, האשימה אותו שניסה להרוג את החיה הקדושה שלה והתכוונה לגזול אותה ממנו. הֶרְקֵלֶס הסביר לה את הצורך לעשות את זה וטען שהאחראי לכך הוא אֱוֹרִיסְתָאוֹס. הוא הצליח להרגיע את חמתה של האלה והביא את החיה למִיקֵנָאי בעודה בחיים.

מטלה רביעית

4. כמטלה רביעית ציווה עליו להביא את החזיר האֶרִימֶנְתִי בעודו בחיים. החזיר הזה נהג להגיח מהר אֶרִימֶנְתוֹס ולבזוז את חבל פֶּסוֹפִיס. הֶרְקֵלֶס עבר דרך חבל פוֹלוֹאָה והתארח אצל הקֶנטָאורוֹס פּוֹלוֹס. [...] הוא הגיש להֶרְקֵלֶס בשר צלוי בעוד הוא עצמו אכל אותו נא. כשהֶרְקֵלֶס ביקש יין, ענה לו שהוא חושש לפתוח את החבית המשותפת של הקֶנטָאורִים. הֶרְקֵלֶס הפיג את

חששותיו ופתח את החבית. לא עבר זמן רב והקנטאורים, שחשו בריח, הגיעו למערה של פולוס, חמושים בסלעים ובעצי אורן. את הראשונים שהעזו להיכנס [...] הִרְקֵלֶס הבריח במטח אודים. בנותרים ירה בקשתו ורדף אחריהם עד מְלָאָה, שם מצאו מקלט אצל כִּירוֹן. [...] כשהקנטאורים הצטופפו סביב כִּירוֹן, הִרְקֵלֶס ירה בהם חץ, שחלף דרך זרועו של אֶלְטוֹס וננעץ בברך של כִּירוֹן. הִרְקֵלֶס התמלא בצער, רץ אליו, שלף מִבְּרָכוֹ את החץ ומרח עליה תרופה שִׁכִּירוֹן נתן לו. אבל הפצע היה חשוך מרפא וכִּירוֹן פרש למערה, שם ייחל למות, אבל לא היה יכול למות, כי היה בן אלמוות. פְּרוֹמֶתֶאוס נרתם לעזרתו והציע לָאֹוס את עצמו להפוך לבן אלמוות במקומו, וכך כִּירוֹן מת. שאר הקנטאורים ברחו לכל עבר. [...] אשר לפולוס, הוא שלף חץ מאחת הגופות ותמה איך דבר כה זעיר יכול לחסל יצורים כה גדולים. בזמן שתמה על כך החליק החץ מידו, נפל על רגלו והרג אותו בו במקום. כשהִרְקֵלֶס חזר לפולוֹאָה וראה שפולוס מת, קבר אותו ויצא לצוד את החזיר. בקול צעקה הבריח את החזיר מסבך שיחים ודחק את היצור התשוש אל תוך שלג עמוק, שם קשר לולאה לצווארו והביא אותו למִיקֵנָאי.

מטלה חמישית

5. כמטלה חמישית ציווה עליו לפנות ביום אחד את גללי המקנה של אֹוּגִיאָס. אֹוּגִיאָס היה מלך אֵלִיס [...] ובעל מקנה עצום ורב. הִרְקֵלֶס הלך אליו, ובלי לגלות לו מה המשימה שהטיל עליו אֹוּרִיסְתָאוס, אמר לו שיפנה את הגללים ביום אחד, אם ייתן לו עשירית מן המקנה. אֹוּגִיאָס לא האמין, אבל הבטיח. כֵּעֵד להבטחה השביע הִרְקֵלֶס את בנו של אֹוּגִיאָס, פִּילָאֹוס. הִרְקֵלֶס חפר תעלה באדמת החצר של מכלאות המקנה והיטה אליה את הנהרות אֶלְפִיאֹוס ופִּנִיאֹוס המקבילים וסמוכים זה לזה, לא לפני שפָּתַח מוֹצָא למים מן המכלאות בחזרה לאגני הנהרות. כשנודע לאֹוּגִיאָס שהמשימה בוצעה במצוות אֹוּרִיסְתָאוס, לא נתן להִרְקֵלֶס את שכרו. יתר על כן, הוא הכחיש שהבטיח לתת לו שכר, והיה מוכן להישפט על כך. כשישבו השופטים למשפט

זימן הֶרְקֵלֶס את פִּילָאוֹס להעיד נגד אביו, והבן אישר שאביו הבטיח לתת להֶרְקֵלֶס שכר. אֲוִיָאָס זעם, ועוד לפני פסק הדין הורה על פִּילָאוֹס והֶרְקֵלֶס להסתלק מאֵלִיס. [...] מכל מקום, אֲוִרִיסְתָאוֹס לא מנה את המטלה הזאת בין עשר המטלות, בטענה שהיא בוצעה בעבור שכר.

מטלה שישית

6. כמטלה שישית ציווה עליו להבריא את הציפורים הֶסְטִימֶפְלוֹת. בעיר סְטִימֶפְלוֹס שבאַקְדִיָה שָׁכַן בלב חורשה עבותה אגם בשם סְטִימֶפְלוֹס. אינסוף ציפורים נהרו אליו למצוא בו מחסה, מפחד ליפול טרף לשיני הזאבים. שעה שהֶרְקֵלֶס עמד ותהה איך לגרש את הציפורים מן היער, נתנה לו האלה אֶתְנָה מצִלְתִּים מארד. הוא עמד על הר אחד לגדות האגם, הקיש במצלתיים והפחיד את הציפורים: הן לא יכלו לשאת את הרעש ופרשו כנף בפחד. כך התאפשר להֶרְקֵלֶס לירות בהן בקשתו.

מטלה שביעית

7. כמטלה שביעית ציווה עליו להביא את השור הפָּרְתִי. אֶקוֹסִילָאוֹס אומר שזה השור שנשא את אירופה לָזָאוֹס. אחרים אומרים שזה השור שפֹּסִידוֹן הצמיח מן הים כשהמלך מִינוֹס אמר שיקריב לפֹּסִידוֹן כל מה שיופיע מן הים. ואומרים שכאשר מינוס ראה כמה יפה השור, שלח אותו לרעות בין עדריו והקריב לפֹּסִידוֹן שור אחר. האל כעס על כך והפך את השור לפראי. הֶרְקֵלֶס הגיע לכרתים כדי לתקוף את השור הזה. הוא ביקש עזרה ממִינוֹס, וזה אמר לו להיאבק בשור לבדו ולתפוס אותו. הוא לכד אותו, הראה אותו לֶאֱוִרִיסְתָאוֹס, ואחר כך שיחרר אותו. השור נדד לסְפֶרְטָה ולרחבי אֶרֶקְדִיָה, חצה את האֵיֶסְתֶמוֹס, הגיע למרתון וירד לחיי התושבים שם.

מטלה שמינית

8. כמטלה שמינית ציווה עליו להביא למִקְנָאי את הסוסות של דִּיּוֹמֶדֶס התֶרְקִי. הלה היה [...] מלך הֶבֶיסְטוֹנִים – שבט תֶרְקִי

לוחמני ביותר – והיו לו סוסות אוכלות-אדם. הֶרְקֵלֶס הפליג עם קבוצת מתנדבים, ואחרי שהכריע את הסייסים שפיקחו על האורוות, הוביל את הסוסות לים. כשהפִּיסְטוֹנִים נזעקו ובאו לעזור עם נשק בידיהם, הוא מסר את הסוסות לֶאֱבֶדְרוֹס [...], אהובו, כדי לשמור עליהן, אבל הסוסות קרעו אותו לגזרים. הֶרְקֵלֶס נלחם בפִּיסְטוֹנִים, הרג את דִּיּוֹמֶדֶס ואילץ את השאר לסגת. הוא הקים את העיר אֶבְדֶּרָה ליד קברו של אֶבְדֶּרוֹס המנוח, והביא את הסוסות לֶאֱוִרִיסְתָאוּס. הלה שיחרר אותן והן פנו להר אולימפוס, שם נטרפו בשיני חיות פרא.

מטלה תשיעית

9. כמטלה תשיעית ציווה על הֶרְקֵלֶס להביא את החגורה של הִיפּוֹלִיטָה. הִיפּוֹלִיטָה מְלָכָה על האמזונות, שהתגוררו באזור נהר תְּרִמּוֹדוֹן והיו שבט לוחמות עז. הן טיפחו סגולות גבריות, ואם הזדמן להן אי פעם לשכב עם בני המין האחר וללדת מהם, הן גידלו רק את הנקבות. הן כרתו את השד הימני, כדי שלא יפריע להן להטיל כידון, והשאירו את השד השמאלי, כדי שיוכלו להזין את התינוקות. הִיפּוֹלִיטָה החזיקה בחגורה של אֶרֶס¹ כסמל לעליונותה על כולן. הֶרְקֵלֶס נשלח להביא את החגורה הזאת, כי אֶדְמֶטָה, בתו של אֶוֹרִיסְתָאוּס, חשקה בה. הוא לקח איתו בספינה אחת קבוצת מתנדבים והפליג [...] לְתִמִּסְקִירָה. הִיפּוֹלִיטָה באה לבקרו, שאלה אותו למטרת בואו, והבטיחה לתת לו את החגורה. אבל האלה הֶרָה הסתובבה בקהל בדמות אחת האמזונות, ואמרה שהזרים שהגיעו חוטפים את המלכה. האמזונות התחמשו ודהרו על סוסיהן לספינה. כשהֶרְקֵלֶס ראה אותן חמושות, חשד במזימה, הרג את הִיפּוֹלִיטָה וגזל את החגורה שלה. הוא נאבק באחרות, הפליג משם [...], הביא את החגורה למיקנאי ונתן אותה לֶאֱוִרִיסְתָאוּס.

1. ארס: אל המלחמה.

מטלה עשירית

10. כמטלה עשירית צווה להביא את השוורים של גִּרְיוֹנָס מֵאֶרֶיִיתִיָּאָה. אֶרֶיִיתִיָּאָה הוא אי ליד אֹקְאָנוֹס, ושמו בימינו גִּדְיָה.¹ באי הזה גר גִּרְיוֹנָס, בנם של כְּרִיסְטוֹר וקְלִירוֹאָה בת אֹקְאָנוֹס. הוא היה יצור בעל שלושה פלגי גוף עליון גבריים, שהתחברו בבטן אחת משותפת והתפצלו שוב לשלושה מאזור האגן. היו לו שוורים אדומים, שהבוקר שלהם היה אֶוְרִיִּטִיּוֹן, והשומר היה אוֹרְתוֹס – כלב עם שני ראשים... הֶרְקֶלֶס חצה את אירופה כדי להביא את השוורים של גִּרְיוֹנָס, חיסל חיות רבות בדרכו והניח את רגלו על אדמת לוב.² הוא המשיך לטֶרְטָסוֹס, וכגִּלְעָדִים למסעו הציב זה מול זה שני עמודים³ בגבולות אירופה ולוב. במסעו קפח הֶלְיוֹס, אל השמש, על ראשו, והֶרְקֶלֶס מתח את קשתו לעבר האל. הלה, מתוך הערכה לגבורתו של הֶרְקֶלֶס, העניק לו ספל זהב, ובו חצה את אֹקְאָנוֹס. כשהגיע לֵאֶרֶיִיתִיָּאָה חנה בהור אֶפֶס. הכלב חש בו ותקף אותו. הֶרְקֶלֶס כתש אותו בעזרת הָאֵלָה, והרג גם את הרועה אֶוְרִיִּטִיּוֹן שחש לעזרת הכלב. אבל מְנוֹיֶטֶס, שרעה שם את הבקר של הֶדֶס, אל השאול, הודיע לגִּרְיוֹנָס מה קרה. גִּרְיוֹנָס מצא את הֶרְקֶלֶס מאיץ בשוורים לצד נהר אֶנְתֵּמוֹס. הוא נלחם בֶּהֶרְקֶלֶס ונורה למוות. הֶרְקֶלֶס העלה את השוורים לספל, הפליג לטֶרְטָסוֹס והחזיר את הספל להליוס. [...] הוא הביא את השוורים ונתן אותם לאֶוְרִיִּסְתָּאוֹס.

מטלה אחת-עשרה

11. המטלות הושלמו בשמונה שנים וחודש אחד, אך אֶוְרִיִּסְתָּאוֹס לא החשיב את שתי המטלות בעניין המְקַנָּה של אֶוְגֵּיָאס וההידרה. לכן ציווה כמטלה האחת-עשרה להביא תפוחי זהב מן הֶקְסֶפְרִידוֹת. התפוחים הללו לא היו בלוב, כפי שאחדים אומרים, אלא על הר

1. גדידה: מקור השם הוא במילה הפיניקית גדר – ממש כמו בעברית, שכן שתיהן שפות כנעניות.

2. לוב: כאן הכוונה למרוקו.

3. שני עמודים: עמודי הֶרְקֶלֶס, או בשם המוכר יותר, מיצרי גיברלטר.

אטלס בארץ ההיפּרבוּרָאִים.¹ אלת האדמה העניקה אותם לְאָנוס אחרי נישואיו להרה. שמר עליהם נחש אלמותי בעל מאה ראשים [...] שהפיקו קולות שונים ומשונים. יחד איתו שמרו על התפוחים ההספּרידוֹת איגְלָה, אָרִיתִיאָה, הֶספּרִיָה ואֶרְתוּסָה. הֶרְקֶלֶס יצא למסע [...], הגיע להרי הקווקז, ושם ירה בעיט [...] שאכל את הכבד של פְּרוֹמֶתֶאוּס ושיחרר אותו מן האזיקים... פְּרוֹמֶתֶאוּס יעץ לְהֶרְקֶלֶס לא להביא את התפוחים בעצמו, אלא לשלוח לשם כך את אטלס, ובינתיים לשאת במקומו את השמים. הֶרְקֶלֶס השתכנע והחליף את אטלס. הלה קיבל מן ההספּרידוֹת שלושה תפוחים וחזר לְהֶרְקֶלֶס. אבל הואיל ולא רצה לשאת שוב את השמים, אמר שהוא עצמו יביא את התפוחים לְאֶוֹרִיסְתֶאוּס וביקש מְהֶרְקֶלֶס לשאת במקומו את השמים. הֶרְקֶלֶס הבטיח לעשות את זה, והצליח בעזרת תחבולה להשיב את השמים לכתפיו של אטלס: בעצתו של פְּרוֹמֶתֶאוּס, הֶרְקֶלֶס ביקש מאטלס לשאת לרגע את השמים כדי שיוכל להניח כרית על ראשו. אטלס נענה לבקשתו, הניח את התפוחים על הארץ ונשא את השמים. הֶרְקֶלֶס אסף את התפוחים והסתלק. [...] הוא הביא את התפוחים לְאֶוֹרִיסְתֶאוּס ונתן לו אותם...

מטלה שתים-עשרה

12. כמטלה השתים-עשרה צווה להביא מן השאול את קֶרְבֶּרוֹס. ליצור הזה היו שלושה ראשי כלבים, זנב צפע, ומגבו צמחו ראשי נחשים מכל המינים. הֶרְקֶלֶס יצא למסעו [...] וכשהגיע לִכְף טִינְרוֹס² בִּלְקוֹנִיָה, שם נמצא פתח הירידה לשאול, ירד בעדו. [...] הוא ביקש מפלוטון, אל השאול, את קֶרְבֶּרוֹס, ופלוטון ענה שהוא יוכל לקחת את החיה, בתנאי שיצליח להכריע אותה בלי הנשק שברשותו. הֶרְקֶלֶס, שהיה מצויד בשריון החזה שלו ועטוי בעור האריה, מצא את קרברוס בשערי אֶכְרוֹן. הוא פשט את ידיו

1. ארץ ההיפּרבוּרָאִים: כלומר, לא בקצה המערב אלא בקצה הצפון.

2. כף טִינְרוֹס: בדרום חצי האי הפלופונסי. נקרא גם כֶּף מָטֶפֶן (Cape Matapan). בקצה הכף יש מערה: נכנסים אליה ומחפשים את הירידה.

סביב ראש החיה, ולחץ וחנק ולא הרפה, למרות שהכיתה אותו
בזנבה, עד שאילץ אותה להיכנע. הוא לקח את קרברוס [...],
הציג אותו לאֶוֹרִיסְתָאוס והחזיר אותו לשאול.

מפתח שמות

רוב השמות בתרגום מובאים כפי שהם כתובים במקור היווני, אבל כדי לא לבלבל את הקורא, הבאתי את השמות המוכרים בתעתיק שהתקבע (פחות או יותר) בעברית. וכך, במקום אולִימְפּוֹס כתבתי אולִימְפּוֹס; במקום הסיאודוס - הֶסְיוֹדוֹס; במקום אֵיאֶסוֹן - יאסון; במקום גֵּיָאָה - גֵּיָה, ועוד. השפה של הֶסְיוֹדוֹס היא תערובת של דיאלקטים יווניים שונים, כמו אצל הוֹמֶרוֹס, כשהדיאלקט הבולט ביותר הוא האֵיוֹנִי. הדיאלקט הזה מתאפיין, בין השאר, בסיומת -אָה; לדוגמה, אֶתְנָה (לא אֶתְנָה). רוב השמות בתרגום מופיעים עם הסיומת הזאת, חוץ מן השמות המוכרים יותר (כולל זה של אתנה...).

מפתח קריאת השמות

- את הצירוף אָו-, למשל בשם אֹוטוֹנֹאָה, יש לקרוא כמו את שתי האותיות הראשונות של שם המכונית Audi, אָוְדִי. כך גם, לדוגמה, בשם אָ[גאן]אָה, ועוד.
- את הצירוף אָו-, למשל בשם אָוְדֹרָה (אָו-), יש לקרוא לכאורה כמו את שם המכונית אָוְדִי, אבל עם סגול מתחת לאות א (Eu-).
- את הצירוף אֵי-, למשל בשם [אֵי]רְנָה או אול[מִי]אֹוס, יש לקרוא כמו את שתי האותיות הראשונות במילה Baby, בֵּיבִי.

קיצורים

אוק. = אוקְאָנִידָה (בת אוקְאָנוֹס).

נר. = נְרָאִידָה (בת נְרָאוֹס).

- סוגריים אחרי מספר שורה, לדוגמה 373 (372), מציינים שהערך מופיע בתרגום בשורה 373, ובמהדורה המדעית - בשורה 372.
- המילים המודגשות הן לציון אלוהיות מופשטות, ולידן מופיע בסוגריים המקור היווני, לדוגמה חשק (הֵימֶרוֹס).
- המפתח מקיף את כל שמות האלים, האנשים והמקומות ב'תאוגוניה', ואינו כולל את הנספחים.
- את הטעמת השמות ביוונית סימנתי בעזרת קו מעל ההברה המתאימה.

אָאָס, 19, 373 (372), 378, 451, 984
 אָאָיִנָה (נר.), 255
 אָאָלֹ (הרפיה), 267
 אָגאָאָה (בת הרמוניה), 978 (976)
 אָגאָאָה (נר.), 247
 אָגָלֵאָה, 909, 946 (945)
 אָגָרִיס, 1014 (1013)
 אָדָמָטָה (אוק.), 349
 אָנָגָרָה (נר.), 257
 אָנָנוֹס (נהר), 345
 אָנָרָנָה (נר.), 259
 אָנָרָה (אוק.), 360
 אָנָרָה (נר.), 244
 אָנָסָאָס, 1012, 1017
 אָנָנָאָה (בת הרמוניה), 977
 אָנָנָאָה (נר.), 258
 אָנָרָפָה (מוזה), 77
 אָנָלֵמָנָה (נר.), 247
 אָנָלֵמָפּוֹס (הר), 37, 42, 51, 59 (62), 67 (68), 101, 113, 118,
 390 (391), 408, 680, 689, 793 (794), 842
 אָנָלֵמָאָס (נהר), 6
 אָנָנָמָיָה, 902
 אָנָיָקָה (נר.), 246
 אָנָפּוֹמָפָה (נר.), 261
 אָנָפּוֹרָסִינָה, 909
 אָנָאָנוֹס, 20, 133, 216 (215), 240 (242), 265, 275 (274), 282,
 287 (288), 291 (292), 294, ועוד 16 פעמים
 אָנָאָנִידוֹת (בנותיו של אָנָאָנוֹס), 365 (364)
 אָנָיָפּוֹטָס (הרפיה), 267
 אָנָיָרָאָה (אוק.), 360
 אָנָרָנָטָה (נר.), 243
 אָנָרָפָה (אוק.), 358
 אָנָרִיאָלָה (גורגונה), 276
 אָנָרִיבָאָה, 239, 375

אָנרִיטִיּוֹן (הבוקר של גֵּריוֹנס), 293
אָנרִינֹמָה (אוק.), 358, 907
אונָנוֹס, 45, 106, 126, (127), 133, 147, 154, 155, (159), 177
(176), 207, (208), 421, ועוד 8 פעמים
אֹרְתוֹס (הכלב של גֵּריוֹנס), 293, 309, 326 (327)
אורְנִיָה (אוק.), 350
אורְנִיָה (מוזה), 78
אֹתְרִיס (הר), 631 (632)
אַטְלַס, 510 (509), 517, 938
אַטְרופּוס, 218, 905
אַיָאָס, 958 (957), 959 (958), 996 (994)
אַיָאִירָה (אוק.), 356
אַיָיוֹן (הר), 484
אַיָדָה (הר), 1009 (1010)
אַידוֹנָאוס (שם אחר לַהֲדַס), 914 (913)
אַיִדִיאָה (אוק.), 352, 960
אַיִולָאוס (אחיינו של הֶרַקְלֵס), 317
אַיִלִיתָה, 923 (922)
אימָה (דִימוֹס), 934
אַיָיאָס, 1010 (1008)
אַיָנוֹ, 976
אַיָנְתָה (אוק.), 349
אַיסְטְרוֹס (נהר), 339
אַיסְיוֹס, 970
אַיסְפּוס (נהר), 342
אַיקּוס, 1005
אַירִיס, 266, 780, 784
אַיָנָה, 902
אַיָתֶר, 125 (124)
אַכִידִנָה, 297, 304
אַכִילַס (ביוונית: אַכִילָאוס), 1007
אַכִלוֹיוֹס (נהר), 340
אַלְאוּתֶר (יישוב), 52 (54)
אַלְפִיאָוס (נהר), 338

אֶלְקָטָרָה (אוק.), 265 (266), 349
 אֶלְקָמָנָה, 527 (526), 943, 950
 אֶמְפִּיטֵרִיטָה (נר.), 243, 253 (254), 930
 אֶמְפִּירוֹ (אוק.), 360
 אֶמְתִּיוֹן, 985
 אֶנִּיּוֹ ("זקנה"), 273
 אֶנְכִּיס, 1008 (1009)
 אֶסְטֵרִיָּה, 409
 אֶסְטֵרִיוֹס, 376, 379 (378)
 אֶסְיָה (אוק.), 359
 אֶפּוֹלוֹן, 14, 95 (94), 347, 919 (918)
 אֶפִּימֶתָאוֹס, 511
 אֶפֶסֶס (הר), 331
 אֶפּוֹרֵדִיטָה, 16, 197 (195), 821 (822), 962, 975, 980, 989, 1004
 (1005), 1013 (1014)
 אֶקְטִיָּאָה (נר.), 249
 אֶקְסֵטָה (אוק.), 356
 אֶרְבוֹס, 123, 124 (125), 514 (515), [669]
 אֶרְגֶּס, 140
 אֶרְדֶּסְקוֹס (נהר), 345
 אֶרוֹס, 120, 201
 אֶרֶטוֹ (מוזה), 78
 אֶרֶטוֹ (נר.), 246
 אֶרֶטְמִיס, 14, 919 (918)
 אֶרִיאֶדְנָה, 948 (947)
 אֶרִיגְנִיָּאָה (שם אחר לֶאָאוֹס), 381
 אֶרִידֶנוֹס (נהר), 338
 אֶרִימָה, 305 (304)
 אֶרִינִיּוֹת, 185, [472]
 אֶרִיס, 225, 226
 אֶרִיסְטִיוֹס, 977
 אֶרִיטִיָּאָה (אי), 289 (290), 982 (983)
 אֶרֶס, 923 (922), 933, 934 (936)
 אשמה (מוֹמוֹס), 214

אָתיופֿים, 985

אָתְנָה, 13, 318, 573, 889, (888), 924

בוֹרָאס (הרוח הצפונית), 380, (379), 870

בֶּלְרוֹפּוֹנְטֶס, 325

בֶּן אֵיסוֹן (יאסון), 992, (993), 1000, (999)

בֶּן הַיִּפּוֹרִיּוֹן (הֵלִיוֹס), 1011

בֶּן יַפְטוֹס (פֶּרוֹמֶטָאוּס), 543, 559, 614

בֶּן אַמִּפִּיטֶרִיּוֹן (הֶרְקֵלֶס), 316, (317)

בֶּן פִּילִירָה (כִּירוֹן), 1001, (1002)

בֶּן קֶרוֹנוֹס (זֵאוּס), 4, 53, 423, 450, 534, 572, 625, (624), 949

בנות הנקם (קֶרֶס), 219, (217)

בנות הגזירה (מֹוִירָאִי), 217, 905, (904)

בנות החן (כֶּרִיטֶס), 64, 908, (907), 946

בֶּרוֹנְטֶס, 140

בֶּרִיאָרָאוּס, 149, 617, 714, 734, 817

גוֹרְגוֹנוֹת, 274

נקם (קֶר), 211

גזירה (מֹוֹרוֹס), 211

גֵּיגֶס, 149, 617, (618), 714, 734, 817

גֵּיָה, 20, 45, 106, 108, 117, 126, 147, 154, 156, (158), 159, ועוד

16 פעמים

גֵּלְאוּקָה (נר.), 244

גֵּלְאוּקוֹנוֹמָה (נר.), 256

גֵּלְנָה (נר.), 244

גֵּלְטִיאָה (נר.), 250

גֵּלְקֶסְאוּרָה (אוק.), 353

גֵּרִיאִי ("הזקנות"), 270, 272, (271)

גֵּרִיוֹנָאוּס, 288, (287), 309, 980, (982)

גֵּרְנִיקוֹס (נהר), 342

דוֹטוֹ (נר.), 248

דוֹרִיס, 240, (241), 350

דוֹרֵיס (נר.), 250
 דִּיּוֹנָה (אוק.), 17, 353
 דִּיּוֹנִיסוֹס, 941, 947
 דִּינָמֶנָה (נר.), 248
 דִּיקָה, 902
 דֶּמֶטֶר, 454, 912, 969

האריה הנֶמְאִי, 327
 הֶבֶה, 17, 923 (922), 952 (950)
 הֶדֶס, 455, 768, 850
 הוֹרִאי, 901
 הִידְרָה מֶלְרֶנָה, 313
 הִיסְטֵיָה, 454
 הִיפּוֹ (אוק.), 351
 הִיפּוֹקְרָנָה (מעין), 6
 הִיפּוֹנּוֹאָה (נר.), 251
 הִיפּוֹתוֹאָה (נר.), 251
 הִיפּוֹרִיּוֹן, 134, 371 (374)
 הֶלִיאָה (נר.), 245
 הֶלִיאֶקְמוֹן (נהר), 341
 הֶלִיוֹס (שמש), 19, 372 (371), 760, 957 (956), 959 (958), 1011
 הֶלִימֶדָה (נר.), 255
 הֶלִיקוֹן (הר), 2, 8 (7), 23
 הֶמֶרָה (יום), 125 (124), 748
 הֶסְיוֹדוֹס, 22
 הֶספֶּרִידוֹת, 215, 275, 519 (518)
 הֶפֶטֶפּוֹרוֹס (נהר), 341
 הֶפֶיסְטוֹס, 866, 928 (927), 945
 הֶפְקֵרוֹת (דִּיסְנוֹמֵיָה), 230
 הֶקֶטָה, 411, 418
 הֶרָה, 12 (11), 314, 328, 454, 921, 927, 953 (952)
 הֶרְמוֹנִיָה, 937, 975
 הֶרְמוֹס (נהר), 343
 הֶרְמֶס, 444, 939 (938)

הֶרְפִּיּוֹת, 267
הֶרְקֶלֶס, 289, 315, 332, 527, 530, 944, (943), 950, (951), 982

ויכוחים (אמפילוגיא), 229

יָאוֹס, 11, 25, 29, 37, (36), 40, 47, 49, 51, 55, (56), 74, ועוד 56
פעמים

יָאוֹקָסוֹ (אוק.), 352
יָפִירוֹס (הרוח המערבית), 379, 870
יָקְנָה (גֶּרֶס), 225

חלומות (אֲוִיָּה), 212
חשק (הֵימָרוֹס), 64, 201

ט (לציון האות היוונית [ταυ] T)
טִיטָנִים, 208, (207), 392, 424, 630, 631, (632), 648, 650, 663,
668, 673, (674), ועוד 10 פעמים

טִיכָה (אוק.), 360
טִיפּוֹאָאֹס, 824, (821), 869
טִיפּוֹן (שם אחר לִטִּיפּוֹאָאֹס), 306
טִיִּינָס (יִישׁוֹב), 291, (292)
טִירָסָנִים (עם), 1016
טִיתוֹנוֹס, 984
טִלְגוֹנוֹס, 1014
טִלְסֵטוֹ (אוק.), 358
טִרָטוֹס (הר), 331
טִרָטרוֹס, 119, 682, 721, 725, 726, 737, (736), 808, (807), 822,
868

טִרִיטוֹגֵינִיָּאָה (שם אחר לִאֶתְנָה), 895
טִרִיטוֹן, 931
טִרְפָּסיכּוֹרָה (מוזה), 78
טִתִּיס, 136, 337, 362, 368

יולָקוֹס (יִישׁוּב), 997
יֶפֶטוֹס, 18, 134, 507, 565, 746
יְרִיבוֹת (יָלוֹס), 384

כָּאוֹס, 116, 123
כוּח (כִּיָּאָה), 385
כִּמְיָרָה, 319
כִּירוֹן, 1001
כְּרִיטָאוֹר, 281, (280), 287, 979
כְּרִיטָאִיס (אוֹק.), 359
כרתים (אי), 479, (477), 971

לְאוֹמְדִיָּאָה (נר.), 257
לְדוֹן (נַהר), 344
לְטוֹ, 18, 406, 918
לְטִינוֹס, 1014, (1013)
לִיאָגְרוֹה (נר.), 257
לִיסִיאָנְסָה (נר.), 258
לִיקְטוֹס (יִישׁוּב), 479, (477), 482
לְכָסִיס, 218, 905

מְדוֹסָה (גורגונה), 276
מְדִיָּאָה, 963, (961)
מְדִיָּאוֹס, 1001
מוֹזוֹת, 1, 25, 35, (36), 49, (52), 75, 93, 95, (94), 97, (96), 99
(100), 114, 916, 966, 1021, (1022)
מָוֶת (תָּנְטוֹס), 212, 757, (756), 759
רִיבִים (יִקְאָה), 229
מָטִיס (אוֹק.), 358, 886, 894
מָיָה, 938
מִילוֹת (מְלִיאִי), 188, (187)
מִינְדְרוֹס (נַהר), 339
מִינוֹס, 948
מכאובים (אַלְגָּאָה), 227

מְלוּבוּסִים (אוק.), 354

מַלְחָמוֹת (מָכִי), 228

מְלִיטָה (נר.), 247

מְלֻפּוּמָּה (מוזה), 77

מֶמְנוֹן, 984

מְנוּיָטִיס, 510, 515 (514)

מְנִיפָה (נר.), 260

מְנַמוּסֵינָה, 52 (54), 135, 915

מְנַסְתֹּ (אוק.), 357

מְקוֹנָה (יִישׁוּב), 536

משגל (פִּילוֹטָס), 224

נְאוּסֵינוּאוּס, 1018

נְאוּסֵיתוּאוּס, 1018 (1017)

נוגה (כוכב השחר), 381

נֹוטוּס (הרוח הדרומית), 380, 870

נִילוּס (נהר), 338

נִימְפּוֹת, 130, 187 (188, מִילוֹת)

נִיקָה, 384

נִיקָס (לילה), 20, 106 (107), 123, 124, 211, 213, 223 (224), 745

(744), 748, 756 (757), 758

נִמְאָה (יִישׁוּב), 329

נִמְסִים, 223

נִמְרָטָס (נר.), 262

נִסֹּ (נר.), 261

נִסוּס (נהר), 341

נִסֵּיָאָה (נר.), 249

נִרְאוּס, 233, 240, 264 (263), 1003

סָאוּ (נר.), 243

סָטִיקָס (אוק.), 361, 383, 389, 397, 776, 805

סָטִרֹפָס, 140

סָטִרִימוֹן (נהר), 339

סִימוּס (נהר), 342

סִלְנָה, 19, 372 (371)

סֶמֶלָה, 940, 976

סַנְגֵּרְיוֹס (נהר), 344

סַפִּיאֹ (נר.), 245

סַפִּינְקָס, 326

סֶקְמִנְדְּרוֹס (נהר), 345

סֶתְנֹ (גורגונה), 276

עוצמה (קֶרְטוֹס), 385

עורמה (אַפְטָה), 224

עמל (פֹּנוֹס), 226

ענקים, 50, 185

פֶּאָתוֹן, 987

פֶּגְסוֹס (סוס), 281, 325

פֹּיִבְהָ, 136, 404

פּוֹלִידוֹרָה (אוק.), 354

פּוֹלִידוֹרוֹס, 978

פּוֹלִימֵנִיָּה (מרוה), 76

פּוֹלִינֹאָה (נר.), 258

פֹּנְטוֹס, 107, 132, 233

פּוֹנְטוֹפֹרִיָּאָה (נר.), 256

פּוֹטִידוֹן, 15, 732

פֹּקוֹס, 1005 (1004)

פֹּרְקִיס, 238 (237), 270, 333, 336

פזיזות (אַטָה), 230

פחד (פּוֹבוֹס), 934

פֶּטְרִיָּאָה (אוק.), 357

פִּיאֶרִיָּה (אזור), 53

פִּילוֹמֶדֶס (כינוי לַאֲפֹרְדִיטָה), 200

פִּיסִיתוֹאָה (אוק.), 352

פִּיתוֹ (אוק.), 350

פִּיתוֹ (אזור), 499

פֶּלָאוֹס, 1006

פְּלוּטוֹ (אוק.), 355
 פְּלוּטוֹס (עושר), 972 (969)
 פְּלִיאָס, 994 (996)
 פֶּלֶס, 376, 383
 פֶּלְקֶסְאוּרָה (אוק.), 353
 פֶּמְפֶּרְדוֹ (זקנה), 273
 פֶּנוּפָּה (נר.), 250
 פֶּנִּיאָוס (נהר), 343
 פֶּסִיס (נהר), 340
 פֶּסִיתָאָה (נר.), 246
 פֶּסְמֶתָה (נר.), 260, 1004
 פְּרוּתוֹ (נר.), 243
 פְּרוּטוֹ (נר.), 248
 פְּרוּטוֹמֶדיָאָה (נר.), 249
 פְּרוּמֶתָאוס, 511 (510), 522 (521), 546, 614
 פְּרוֹנוֹאָה (נר.), 261
 פְּרוֹסָה (נר.), 248
 פְּרִימֶנוֹ (אוק.), 350
 פְּרִמָּסוֹס (נהר), 6
 פְּרִנְסוֹס (ביוונית: פְּרִנְסוֹס. הר), 499
 פְּרֶסְאוּס, 280
 פְּרֶסְאִיס (אוק.), 356, 956 (957)
 פְּרֶסֶס, 377, 410 (409)
 פְּרֶסְפּוֹנָה, 768, 913
 פְּרֶתֶנְיוֹס (נהר), 344

 צַעַר (אוֹיָאִיס), 214

 קֶדְמוֹס, 327 (326), 937, 940, 975
 קוֹטוֹס, 149, 617 (618), 654, 714, 734, 817
 קוֹיוֹס, 134, 404
 קֶטוֹ, 238, 270, 333, 336
 קְטִילוֹת (אַנְדְּרוֹקְטֶסְיָאִי), 228
 קִימֹו (נר.), 255

קימוּדוֹקָה (נר.), 252
 קימוּתוֹאָה (נר.), 245
 קימְטוֹלָגָה (נר.), 252 (253)
 קימוּפּוֹלִיאָה (בת פּוֹסִידוֹן), 819
 קיפּוֹרִיגְנֶס (כינּוּי לַאֲפּוֹרִיטָה), 199
 קִיקוֹס (נהר), 343
 קִיקְלוֹפִים, 139, 144
 קִירָקָה, 958 (957), 1011
 קִיתְרָה (אי), 192, 198
 קִיתְרִיאָה (שם אחר לַאֲפּוֹרִיטָה), 933 (934), 1008
 קלוֹתוֹ, 218, 905
 קְלִיאֹ (מוֹזָה), 77
 קְלִיפּוֹ (מוֹזָה), 79
 קְלִימְנָה (אוק.), 351, 507 (508)
 קְלִיפְסוֹ (אוק.), 359, 1017
 קְלִירוֹאָה (אוק.), 287 (288), 351, 979 (981)
 קְלִיטִיאָה (אוק.), 352
 קְסֶנְתָה (אוק.), 356
 קֶפְלוֹס, 986
 קפּריסִין (אי), 193, 199
 קרבות (הִיסְטֹרִיָא), 228
 קֶרְבּוֹס (כלב השאול), 310 (311)
 קְרוֹנוֹס, 18, 73, 137, 168, 395, 453, 460 (459), 473, 476, 494
 (495), 625, 630, 634, 648, 668, 851
 קְרִיאוֹס, 134, 376 (375)
 קְרִקְאִיס (אוק.), 355

 קִיאָה, 135, 453, 467, 481, 625, 633 (634)
 רֹדִיאָה (אוק.), 351
 רוֹדִיוֹס (נהר), 341
 רֹסוֹס (נהר), 340
 רעב (לִימּוֹס), 227
 רציחות (פּוֹנוֹי), 228

שבועה (הֶוֶרְקוֹס), 231
 שינה (הֶפְנוֹס), 212, 757 (756), 759
 שכחה (לָתַה), 227
 שקרים (פְּטֹאוֹדָאָה), 229

ת (לציון האות היוונית Θ [θῆτα])

תָּאוֹמָס, 237, 265, 780

תָּבִי (יישוב), 975 (978)

תּוֹאָה (אוק.), 354

תֵּטִיס (נר.), 244, 1006

תִּיאָה, 135, 371

תירוצים (לוגוי), 229

תְּלִיאָה (בת חן), 909

תְּלִיאָה (מוזה), 77

תְּמִיס, 16, 135, 901

תְּמִיסְטוֹ (נר.), 261